

(องค์การมหาชน)

วารสารวิชาการ คุณธรรมความดี

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 กันยายน 2558

Journal of Moral and Virtue

Vol. 4 No. 1 September 2015

ISSN 2286-7856

A Needs Analysis of Administrators' School Leadership in Monastic School in Mandalay, Myanmar

Ven. Setthanandi and Siwaporn Poopan

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพกับความสนใจในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์

ปริญญวิทย์ นุราช และ วิชุดา กิจธรรม

การพัฒนาหลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูโดยใช้จิตปัญญาปฏิบัติ

พนิตศรี ศรีเชื้อ ศรีนทิพย์ รักษาสัตย์ และ อริยพร คุโรตะ

ระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของนิสิตกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยพะเยา

อรุณีย์ พรหมศรี

เศรษฐศาสตร์คุณธรรมในโลกทัศน์แห่งอิสลาม

ทศพร มะหะหมัด

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

วิชุดา กิจธรรม และ พิชามณูชु บุญสิทธิ์

คุณธรรมที่ปรากฏในสถานการณ์การจัดการภัยพิบัติประเทศญี่ปุ่น

สายฝน สุเอียนทรเมธี

การศึกษาผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธเพื่อส่งเสริมการเผชิญปัญหาและความสุข

ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ

จิระสุข สุขสวัสดิ์

การมีวินัยในการเรียนและพฤติกรรมการปรับตัวของนักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ

และการเป็นแบบอย่าง

วรารภรณ์ คล้ายประยงค์

วิจารณ์หนังสือ เรื่อง พัฒนาการและความเป็นจริงของจริยธรรม: ก้าวล้ำทฤษฎีของ โคลเบอร์ก ฮอฟแมน และไฮด์ท์

มติ ทาเจริญศักดิ์

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

www.moralcenter.or.th

วารสารวิชาการคุณธรรมความดี

จัดพิมพ์ปีละ 1 เล่ม (เดือนกันยายน)

การบอกรับวารสาร ติดต่อได้ที่

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

69 อาคารวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล (CMMU)

ชั้น 16-17 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน

เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 www.moralcenter.or.th

วารสารวิชาการ คุณธรรมความดี

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 กันยายน 2558

Journal of Moral and Virtue

Vol. 4 No. 1 September 2015

ISSN 2286-7856

เจ้าของ: ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

วัตถุประสงค์:

- เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการสร้างสรรค์และเผยแพร่บทความ งานวิจัยทางด้านคุณธรรมความดี
- เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการด้านคุณธรรมความดีแก่ทุกภาคส่วนในสังคม
- เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านคุณธรรมความดี

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชุดา กิจธรรม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. พงษ์สิทธิ์ บรรณพิทักษ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ
รองศาสตราจารย์ สุภรัตน์ รัตนมุขย์	ผู้ทรงคุณวุฒิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกศรินทร์ อุทธิยะประสิทธิ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พร้อมพิไล บัวสุวรรณ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
ดร. บุญทริกา บุญภักดิ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ
ดร. อริยพร คุโรตะ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
ดร. วัฒนา วินิตวัฒน์คุณ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
รตอ.หญิง ดร. ปานจักษ์ เหล่ารัตนวรกุล	ผู้ทรงคุณวุฒิ
ดร. ศิวะพร ภูพันธ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ

เลขานุการ

นางสาวพนิดา สัตถาธุชนะ และ นางสาวกัญญา สุขประเสริฐ

ติดต่อ: ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

เลขที่ 69 อาคารวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล ชั้น 16-17 ถนนวิภาวดีรังสิต
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

พิมพ์ที่: โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์ 1/2 - 3 ราชบพิธ แขวงวัดราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพฯ

โทรศัพท์: 022227573, 026222462 โทรสาร: 022218573 e-mail: m.suchart@gmail.com

บรรณาธิการแถลง

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ได้จัดทำวารสารวิชาการ “คุณธรรมความดี” ฉบับปฐมฤกษ์ เป็นวารสารรายปี เมื่อปีงบประมาณ 2555 ด้วยมุ่งเน้นการเป็นแหล่งข้อมูลในการสร้างสรรค์และเผยแพร่ นวัตกรรม งานวิจัยทางด้านคุณธรรมความดีแก่ทุกภาคส่วนในสังคม ส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการวิจัยและ พัฒนาองค์ความรู้ทางด้านคุณธรรมความดี จนกระทั่งในปีนี้ วารสารวิชาการ “คุณธรรมความดี” ได้เผยแพร่ เป็นปีที่ 4 ในปีนี้ วารสารวิชาการ “คุณธรรมความดี” ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานจากศูนย์ดัชนีการ อ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) กลุ่ม 2 นอกจากนี้ และอยู่ในระบบตัวบ่งชี้ถาวร เพื่อการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศดิจิทัล (Digital Object Identifier: DOI) ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัย แห่งชาติ (วช.) เช่นเดียวกับบทความในวารสารสากล

ผลงานที่ได้คัดเลือกมาตีพิมพ์ในฉบับนี้ประกอบด้วยบทความวิจัย 7 เรื่อง บทความวิชาการ 2 เรื่อง โดยมีบทความวิชาการ ที่ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) 1 เรื่อง และบทวิจารณ์ หนังสือ 1 เรื่อง โดยได้รับความกรุณาอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิในการกลั่นกรอง ประเมิน และเสนอแนะ โดยผู้เขียนได้ปรับปรุงแก้ไขอย่างรวดเร็ว ซึ่งกองบรรณาธิการรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง ขอให้ท่านผู้ทรงคุณธรรมความดีทุกท่านได้ช่วยจรรโลงโลกนี้ให้มีสันติสุขที่ยั่งยืนตลอดไป

บรรณาธิการ

สารบัญ

A Needs Analysis of Administrators' School Leadership in Monastic School in Mandalay, Myanmar <i>Ven. Setthanandi and Siwaporn Poopan</i>	1
ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพกับความสนใจในการเรียน ของนิสิตทันตแพทย์ <i>ปริญญาวิทย์ นุราช และ วิชุดา กิจธรรรม</i>	14
การพัฒนาหลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติ <i>พนิตศรี ศรีเชื้อ ศรีนทิพย์ รักษาสัตย์ และ อริยพร คุโรตะ</i>	30
ระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของนิสิตกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยพะเยา <i>อรุณีย์ พรหมศรี</i>	44
เศรษฐศาสตร์คุณธรรมในโลกทัศน์แห่งอิสลาม <i>ทศพร มะหะหมัด</i>	58
พฤติกรรมกรมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร <i>วิชุดา กิจธรรรม และ พิชามณูช บุญสิทธิ์</i>	76
คุณธรรมที่ปรากฏในสถานการณ์การจัดการภัยพิบัติประเทศญี่ปุ่น <i>สายฝน สุเอียนทรเมธิ</i>	88
การศึกษาผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธ เพื่อส่งเสริมการเผชิญปัญหาและความสุขของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ <i>จิระสุข สุขสวัสดิ์</i>	110
การมีวินัยในการเรียนและพฤติกรรมกรปรับตัวของนักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษา ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการเป็นแบบอย่าง <i>วราภรณ์ คล้ายประยงค์</i>	120
วิจารณ์หนังสือ เรื่อง พัฒนาการและความเป็นจริงของจริยธรรม: ก้าวล้ำทฤษฎีของ โคลเบิร์ต ฮอฟแมน และ ไฮด์ท์ <i>มติ ทาเจริญศักดิ์</i>	130
รายงานผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ มาตรฐานและหลักเกณฑ์การเขียนต้นฉบับลงพิมพ์ในวารสารวิชาการคุณธรรมความดี	135 137

CONTENT

A Needs Analysis of Administrators' School Leadership in Monastic School in Mandalay, Myanmar <i>Ven. Setthanandi and Siwaporn Poopan</i>	1
A Relationship between Learning Behavior Based on Professional Competency and Happiness in Learning among Dental Students <i>Pariyawit Nurash and Wichuda Kittonthom</i>	13
A Curriculum Development for Promoting Public Consciousness of Student Teachers through Contemplative Practices <i>Panitsri Srichua, Sarintip Raksasataya and Ariyaporn Kuroda</i>	29
Stages of Moral Development of Physical Therapy Students, University of Phayao <i>Arune Promsri</i>	43
The Moral Economy in Islamic Perspective <i>Tosaporn Mahamud</i>	57
Moral Political Participation Behaviors of Graduate Students in Bangkok Metropolitan <i>Wichuda Kijtorntam and Pichamon Boonsit</i>	75
Emerging Morality in Disaster Management Situation in Japan <i>Saifon Su-indramedhi</i>	87
A Study of Buddhist Personal Growth and Counseling Group to Enhance Coping and Happiness in Undergraduate Students, Thaksin University <i>Jirasuk Suksawat</i>	109
Discipline in Learning and Adaptive Behaviors in Students Received Personality Development and Role Model Counseling <i>Varaporn klayprayong</i>	119
Book Review: Moral Development and Reality: Beyond the theories of Kohlberg, Hoffman, and Haidt "Left Neglected" <i>Mati Tajaroensuk</i>	129

A Needs Analysis of Administrators' School Leadership in Monastic School in Mandalay, Myanmar¹

Ven. Setthanandi²

Siwaporn Poopan³

Received: July 31, 2015 Accepted: August 12, 2015

Abstract

The purposes of this research were to study the level of administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar and to analyze needs of administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar. In the present study, descriptive survey method was employed. Participants were 271 monastic school teachers from nine monastic schools in Mandalay, Myanmar. The survey data were collected by using a five-point Likert scale questionnaires, there were 38 items. The questionnaire had Cronbach's alpha reliability coefficient in the range 0.580 to 0.910. The descriptive statistic and Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) were analyzed by using a computer program. The major findings are summarized as follows: (1) the administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar can be viewed with two major components: the instructional school leadership and the transformational school leadership (2) the overall of instructional school leadership was at high level, while the overall of transformational school leadership was at the highest level and (3) Based on the modified priority needs index, the monitoring and accessing teaching process was ranked as the first priority.

Keywords: Needs analysis, Leadership, Administrators' school leadership, Monastic school

¹ Master Degree Thesis

² Master Student at Educational Management Program, Faculty of Graduate Studies, Mahidol University, Nakhon Pathom 73170, Thailand e-mail: nun.thetha@gmail.com

³ Lecturer at Department of Education, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University, Nakhon Pathom 73170, Thailand

Introduction

Monastic schools are getting popular among Myanmar people for giving chance the marginalize children to access modern education. When monk, religiosity involves in modern education for young generation as the educational social work, the morality and virtue of students getting raise together with modern education. Although monastic schools have to follow with the curriculum of public school, students in monastic schools also have regularly to join moral and ethics class. Students get opportunity to learn modern education as well as moral education. In 21st century, student needs to learn not only technically, scientifically and mathematically but also to be educated morally to satisfy their life. Religiosity use to teach people how to live peacefully, to be kindness person, to patient for non-violence and to establish good family and environment.

Since 11th century, for hundreds of years, Monastic school had been the only place to educate for all Myanmar people from princes to laborer until British Colonel dynasty so that the literacy rate was quite well above other countries in the early 1900s. The courses all students had to study were about discourses what the Buddha taught, a great focus on pure

religious-secular subjects. Discourses have been well known *Tipitaka*, also called *Pali Buddhist Canon*. Not only *Sanga*, the organization of monks and nuns had to study all discourses, but also lay-man might to learn for the living as the holy living-hood. After Myanmar had been colonized, modern education was set up with British education system and had been adopted as national education. In 1962, the first socialism government made lay man stopped to learn traditional monastic education at monastic schools, and then monastic schools had to focus on only religious study for monks and nun. Marginalize children; however, cannot attend either private or public schools and the rate of non-educated children had been increased steadily until 2000. Thus society needs monastic education for literacy rate at least and government allowed monastic schools again in 2000 (MoE, 2008) when country was a member of Asian community and Educational for All program was started widely. It means political situation, which has been trying to change into development country also need monastic schools as an integral part of Myanmar National Action Plan.

In present time, Monastic school education is divided into two types; modern education which is the same curriculum with

government school and religious education that is traditional Buddha Dharma study for *Sanga*, the organization of monks and nuns. In Myanmar, Monastic schools with modern education system have become a vital role to fill the significant gap for non-educated children who legs far behind modern education by restarting in 2000. Monastic schools remain an important source of education. Approximately 1,400 monastic schools are running for 260,000 children from remote and local area especially. All monastic schools are run under the Ministry of Religious Affair. In Myanmar, not only Ministry of Education lead education, but Ministry of Religious Affair and Ministry of Border also involve in education for marginalize people (MoE, 2008).

Objectives of the Study

The purposes of this study were (1) to study the level of administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar and (2) to analyze needs of administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar.

Scope of the Study

This study focus on administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar. The population of this study was 1,530 monastic school teachers

in Mandalay Division. This study focus on only monastic school which is managed by Buddhist monks with the modern education system by the purpose of helping marginalize children to assess basic education. Needs assessment is conducted to analyze the needs between the current and expected situation of administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar.

Conceptual Framework

Based on the administrators' school leadership concepts (Dang, et al., 2013; Kursunoglu & Tanriogen, 2009; Leithwood & Duke, 1999; Seitz, 1995). Two styles of administrators' school leadership, instructional leadership and transformational leadership are employed as the model of administrators' school leadership. Needs assessment is conducted to analyze the needs between the current and expected situation of administrators' school leadership with an emphasis on eight components; five components for instructional leadership and three components for transformational leadership. Identifying school vision and mission, programming and administering education, staff development, monitoring and assessing teaching process and creating and developing school climate are studied to know instructional leadership.

Initiation of change, implementation of change and institutionalization of change are studied for transformational leadership.

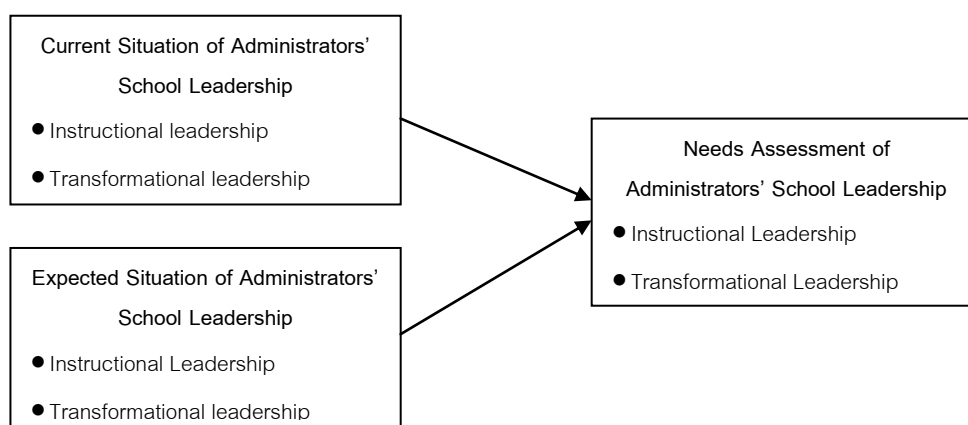

Figure 1 Conceptual framework

Literature Review

Administrators' school leadership

Any organization in modern society requires both change and maintenance properties (Campbell, 1966), especially in school. A successful management relies on the leader, the leader should be creative thinking, transformation, and understanding the needs and the important things to move forward the organization (Sangmanee, 1995 cited in Boonsit & Kijtorntam, 2014). To find the way for better leadership capacity and to develop administration system are might be noted as a core work because some monastic schools have been trying to change from traditional to modern education system. Instructional leadership was already influenced in administrators' school

leadership since long ago, but trying to change was just started a year ago. Any school has new challenges, to survive from them, only instructional leadership is not enough. To move forward, transformational leadership is also essential so that to improve the success of school goal. Administrator has not only to maintain some part of stability in existing structure but also need to change or to adopt the system influenced from changing in surroundings. A school principal requires a series of appropriate leadership skill to bring the school, staffs, and students to get a high level of achievement and to maintain success (Piawa et al., 2014).

Recent leadership theories include situational theories, charismatic theories,

transactional theories, and transformational theories in school leadership (Dang, et al., 2013). According to the Leithwood and Duke (1999), there are six leadership styles in school administration; instructional leadership, moral leadership, transformational leadership, participative leadership, managerial leadership, and contingency leadership. Seitz (1995) revealed four leaderships as the model of administrative leadership for school to be more effectiveness; situational leadership, instructional leadership, transformational leadership and servant leadership. However, the principal is the gate keeper of change and critical component in successful educational innovation in a school. It was found that administrators' instructional leadership is important for successful school as well as transformational leadership is the main responsibility of administrator for the development of school (Kursunoglu & Tanriogen, 2009). It means that schools have low effectiveness if administrators have not high level in instructional leadership and administrators have no attitude toward change. Robinson, et al., (2009) assumed that it is reasonable to integrate transformational and instructional leadership into administrators' school

leadership, since there is a tendency for the two leadership models to incorporate elements from each other.

The basic goal of instructional leadership is the improvement of the school (Seitz, 1995) and the basic goal of transformational leadership is change. Instructional leadership in tradition aspect on only teaching and learning (Horng & Loeb, 2010), however currently school instructional leadership should be to concern on identifying school vision and mission, programming and administering education, staff development, monitoring and assessing teaching process and creating or developing school climate (Gülcan, 2012). The world is changing and educational systems have been also changing all over the world. This is the urgent need to move forward and to catch up with this changing; administrators' school leadership might be instructional and transformational school leadership.

Almost all researchers of administrators' school leadership select instructional leadership and transformational leadership as the essential dimension even though some of them chose more than two dimensions. By the common way of former researchers, instructional leadership and transformational leadership are essential

components to study administrators' school leadership. Thus, only two; instructional and transformational leadership are focused on as the component of administrators' school leadership in this study which is to investigate the current and expected situation of administrators' school leadership at monastic school, to compare the current and expected situation of administrators' school leadership, and to propose the suggestions for development of administrators' school leadership.

Instructional leadership

Gülcan (2012) defined instructional leadership that the school principals' role and school administrators are the most important to conduct educational and instructional activities. Scientific studies proved that instructional leadership have been performed since 1980. The fundamental aspect of instructional leadership is to develop instruction in teaching and learning, so ultimately relates to students, teachers, teaching and learning process, and curricula of school. It was found that different idea of instructional leadership is more than teaching and learning, also to instruct very well in managing school. In educational administration, the instructional leadership of school principals have to focus on five

components; 1) identifying the vision and mission of the school 2) Programming and administering education, 3) Staff development, 4) Monitoring and assessing the teaching process, and 5) Creating and developing a positive school climate (Gülcan, 2012).

1. Identifying vision and mission means principal has to define the school's mission, determining and sharing the school's goal and assesses, and developing and implementing them.

2. Programming and administering education means that principal has to use teaching period effectively, motivating students to learn and maintaining a good setting for learning, and collaboration and cooperation with them.

3. Staff development means giving rewards for the success of staff and enhances professional development of teachers.

4. Monitoring and assessing teaching process means principal controls and assesses teaching period.

5. Creating and developing a positive school climate means initiation organizational change and strengthening communication to develop learning environment and good relationship among school community members in the school.

Gülcan (2012) stated that the principal who has instructional leadership skill use to try to understand the learning needs of individuals, organize social and interactive environments, encourage expertise and appropriate tasks, motivating individuals to improve themselves and impose sanctions and provide sufficient source support for learning. Daresh (1991) supported Gülcan's view, if instructional leadership is added correctly to a school, it would make the school better place for children to learn more and for teacher more satisfy with better productive. Seitz (1995) agree with them and said instructional leadership strengthens the skill of teachers, integrate curriculum, improve the organizational structure, and involve parents and other members of community.

Transformational leadership

Navickaitè (2013) mentioned about transformational leadership while implementing change process in the school because there is a short-term or continuous flow, long – term changes occur in every school. School principal's transformational leadership is important in change process. Harris (2005) stated that transformational school leadership not only manage a school systematically, but also purposefully initiates different changes within school system.

Navickaitè adopted Harris's opinion, focused on transformational school leadership with three dimensions; initiation of changes, implementation of change and instutualization of change.

1. Initiation of change is the investigation of the principals' personal belief towards change and fostering professional development at school such as principals' decision making to choose a particular change in school system, their feeling to set it up, how they try to get new idea to support new program, their personal attitude for teacher professional development and how they encourage school community member.

2. In implementation of change, the principals' participation in changing consideration such as principals' involment in implementaion part, their concerntation on school community for the new activity, principals' personal value for change and their personal attention on followers.

3. In instutualization of change, to explore how principals foster the achievement and their distribution of leadership such as revealing rewards to teachers' interesting in changing, teachers' effort for the success of new change and showing feeling proud to be good community member of school.

Research Methods

This study employed a descriptive survey method to analyze needs of administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar. Participants were 271 monastic school teachers from nine monastic schools in Mandalay, Myanmar..

The instrument of this study was a 38 item-questionnaire which developed based on five dimensions of instructional leadership (Gülcan, 2012) and three dimensions of transformational leadership (Navickaitè, 2013). Scale responses were made on the 5-point Likert scale; 1 (*strongly disagree*), 2 (*disagree*), 3 (*don't Know/neutral*), 4 (*agree*), and 5 (*strongly agree*). The Cronbach's Alpha coefficients of the questionnaire were divided into eight dimensions; identify vision and mission ($\alpha = 0.870$), programing and administering education ($\alpha = 0.900$), staff development ($\alpha = 0.760$), monitoring and assessing teaching process ($\alpha = 0.910$), creating and developing school climate ($\alpha = 0.860$), initiation of change ($\alpha = 0.820$), implementation of change ($\alpha = 0.670$) and institutionalization of change ($\alpha = 0.580$). The data were analyzed by using computer program. The modified priority needs index

(PNI_{modified}) (Wongwanich, 2007) was also calculated to prioritizing the needs of administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar.

Research Results

1. Levels of administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar

The mean score of each component in Table 1 also refers to the levels of administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar. The findings indicated that *the overall of instructional school leadership* was at high level ($M = 4.16$, $SD = 0.57$). The range of instructional school leadership was between 4.09 – 4.23. The majority of variables were evaluated in the high level, except identifying vision and mission of the school was evaluated in the highest level ($M = 4.23$, $SD = 0.61$). Moreover, *the overall of transformational school leadership* was at highest level ($M = 4.35$, $SD = 0.62$). The range of transformational school leadership was between 4.34 – 4.36. All variables were evaluated in the highest level. The mean of institutionalization of change was the highest of all variables ($M = 4.36$, $SD = 0.58$).

It is worth noticing that, based on the data presented in Table 1, the administrators' school leadership in

Monastic Schools in Mandalay, Myanmar were more transformational school leadership ($M = 4.35$) rather than instructional school leadership ($M = 4.16$).

Table 1 Descriptive statistics of administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar

Component	Mean	SD	Level
1. Instructional school Leadership	4.16	0.57	High
1.1 Identifying vision and mission of the school	4.23	0.61	highest
1.2 Programing and administering education	4.16	0.71	high
1.3 Staff development	4.17	0.64	high
1.4 Monitoring and accessing teaching process	4.09	0.69	high
1.5 Creating and developing school climate	4.16	0.67	high
2. Transformational school leadership	4.35	0.62	Highest
2.1 Initiation of change	4.36	1.02	Highest
2.3 Insttutualization of change	4.36	0.58	Highest
2.2 Implementation of change	4.34	0.62	Highest

2. Needs analysis of administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar

Table 2 shows the results of Needs analysis of administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar. Based on the modified priority needs index (PNI_{modified}), the monitoring and accessing

teaching process was ranked as the first priority ($PNI_{\text{modified}} = 0.109$), followed by the creating and developing school climate ($PNI_{\text{modified}} = 0.105$). Insttutualization of change, on the contrary, had the lowest needs index ($PNI_{\text{modified}} = 0.076$).

Table 2 The modified priority needs index (PNI_{modified}) for the components of administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar

Component	Importance (I)	Degree of Success (D)	$PNI_{\text{modified}} = (I - D)/I$	Rank
1. Instructional school Leadership	4.62	4.16	0.099	5
1.1 Identifying vision and mission of the school	4.62	4.23	0.084	
1.2 Programing and administering education	4.60	4.16	0.096	4
1.3 Staff development	4.64	4.17	0.100	3
1.4 Monitoring and accessing teaching process	4.59	4.09	0.109	1
1.5 Creating and developing school climate	4.65	4.16	0.105	2
2. Transformational school leadership	4.73	4.35	0.079	6
2.1 Initiation of change	4.75	4.36	0.083	
2.2 Institutionalization of change	4.72	4.36	0.076	8
2.3 Implementation of change	4.71	4.34	0.079	7

Discussions

This study has confirmed that the administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, Myanmar can be viewed with two major components and eight subcomponents: (1) the *instructional school leadership* component consisting of identify vision and mission, programing and administering education, staff development, monitoring and assessing teaching process, and creating and developing school climate; and (2) the *transformational school leadership* component consisting of initiation of change, implementation of change, and institutionalization of change. When PNI_{modified} formula was calculated, among

eight subcomponents of administrators' school leadership in Monastic Schools in Mandalay, the findings revealed that monitoring and accessing teaching process ranked the first priority, the highest needs. Thus, monitoring and accessing teaching process was essential thing to develop in the future. Administrators might try to know the requirements and much concern to complete such requirements; needs assessment or the new programming implementation assessment in teaching, learning and administration, school is going to success (Parylo, 2012).

Recommendations

The findings of this study suggested that further research should be committed on the development for enhancing administrators' ability, especially the monitoring and accessing teaching process. In the present study, the researcher conducted needs assessment by using survey technique. It would be interesting to conduct needs assessment with other techniques such as interview, focus group, and working groups. Moreover, the research can be developed a mixed methods needs assessment research by using both quantitative and qualitative approach.

References

- Boonsit, P., & Kijtorntam, W. (2014). Effect of psychological factor on inspirational leadership in undergraduate students, Srinakarinwirot University. *Journal of Moral and Virtue*, 3(1), 83-95.
- Campbell, I. R. (1966). *Introduction to Educational Administration*. Boston: Allyn and Bacon.
- Dang, D. Y., Gadi, P. D., & Danladi, M. Z. (2013). Integrating leadership and ethics: Consequences and implications in achieving results in the private sector. *International Journal of Education and Research*, 1(11), 1-10.
- Daresh, J. C. (1991). Instructional leadership as a proactive administrative process. *Theory into Practice*, 30(2), 109-112.
- Gülcan, M. (2012). Research on instructional leadership competencies of school principals. *Education*, 132(3), 625-635.
- Harris, A. (2005). Leading from the chalk-face: An overview of school leadership. *Leadership*, 1(1), 73-87.
- Hornig, E., & Loeb, S. (2010). New thinking about instructional leadership. www.kappanmagazine.org.
- Kursunoglu, A., & Tanriogen, A. (2009). The relationship between teachers' perception towards instructional leadership behaviors of their principals and teachers' attitude towards change. *Procedia - Social and Behavior Sciences*, 1(1), 252-258.
- Leithwood, K., & Duke, D. (1999). A century's quest to understand school leadership. In Murphy, J. & Louis, K. (Eds.), *Handbook of research on Educational*

- Administration*, 45-72. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Ministry of Education. (2008). Myanmar Education Development Strategy; Focusing on Inclusive Education.
- Navickaitė, J. (2013). The expression of principal's transformational leadership during the organizational change process: A case study of Lithuanian general education school. *Problems of Education in the 21st Century*, 51, 70-82.
- Parylo, O. (2012). Evaluation of educational administration: A decade review of research (2001-2010). *Studies in Educational Evaluation*, 38(3-4), 73-83.
- Piawa, C.W., Hee, T.F., Ismail, N.R., & Ying, L.H. (2014). Factors of leadership skills of secondary school principals. *Social and Behavioral Science*, 5125-5129.
- Robinson, V., Hohepa, M. & Lloyd, C. (2009). *School leadership and student outcomes: Identifying What Works and Why. Best Evidence*
- Synthesis Iteration*. Wellington: Ministry of Education.
- Seitz, P. (1995). Effective leadership in school administration. *Lethbridge Alberta*.
- Wongwanich, S. (2007). *Needs assessment research* (2nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (in Thai)

A Relationship between Learning Behavior Based on Professional Competency and Happiness in Learning among Dental Students¹

Pariyawit Nurash²

Wichuda Kijtorntam³

Received: June 20, 2015 Accepted: July 12, 2015

Abstract

This research aimed to compare learning behavior based on professional competency between dental students from different background, and to study the relationship between learning behavior based on professional competency and happy learning. The 341 students of the 5th year of undergraduate dental students were selected by a two-stage random sampling. The questionnaire applied in this study was a 6-rating scale comprised two parts: 1) learning behavior based on professional competency; and 2) happy learning. The alpha coefficients of Cronbach were 0.903 and 0.809 respectively. The data was analyzed using descriptive statistics and Canonical correlation analysis. The research results revealed dental students performed high level of learning behavior based on professional competency ($M = 4.68 - 4.71$). Dental students studying in small university performed higher level of learning behavior based on professional competency than those in large university. Dental students, whose parents had high income and educational level, more than bachelor degree, had higher level of happy learning than lower group. Learning behavior based on professional competency correlated with happy learning in middle level (42 Percentage), statistical significantly at .05 level.

Keywords: Dental students, Learning behavior, Professional competency, Happy learning

¹ Research Article

² Doctoral student in Applied Behavioral Science Research, Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, Bangkok Thailand. e-mail: htr_nr@hotmail.com. Tel.: 089-059-7876

³ Assist. Prof. Dr., Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, Thailand

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพ กับความสนใจในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์¹

ปริญญาวิทย์ นุราช²

วิชุดา กิจธรรม³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพและความสนใจในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์ที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพกับความสนใจในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตทันตแพทย์ปีที่ 5 จำนวน 341 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ แบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้ตามสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์และความสนใจในการเรียน มีสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาคเท่ากับ 0.903 และ 0.809 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสหสัมพันธ์คานอนิคอล ผลการวิจัยพบ นิสิตมีพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.68 – 4.71) นิสิตทันตแพทย์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยขนาดเล็กมีพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพสูงกว่านิสิตทันตแพทย์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ นิสิตทันตแพทย์ที่บิดาและมารดามีรายได้สูง และมีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จะมีความสนใจในการเรียนสูงกว่านิสิตทันตแพทย์ที่มีบิดาและมารดามีรายได้ต่ำ และมีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี พฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์มีความสัมพันธ์กับความสนใจในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์ปานกลาง (ร้อยละ 42) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: นิสิตทันตแพทย์ พฤติกรรมการเรียน สมรรถนะวิชาชีพ ความสนใจในการเรียน

¹ บทความวิจัย

² นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
e-mail: htr_nr@hotmail.com. โทร. 089-059-7876

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสุขคือสิ่งที่มนุษย์แสวงหา (วิทย์ วิศทเวทย์, 2535) ซึ่งความสุขในการกระทำสิ่งใดก็ตาม เป็นความรู้สึกที่ดีที่เกิดจากภายในจิตใจของแต่ละบุคคลที่มีต่อการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำต่างๆ จากประสบการณ์ โดยการรับรู้ในสิ่งที่กระทำนั้น (Warr, 1990) ความสุขใจเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลตามแรงปรารถนาในสิ่งนั้นๆ มีความพึงพอใจในเป้าหมายของชีวิต ส่งผลต่อความพึงพอใจในตนเองทำให้เกิดความรู้สึกของอารมณ์ทางบวกสูงกว่าทางลบ (Diener, 2003 อ้างใน งามตา วินิตานนท์ และอุษา ศรีจินดารัตน์, 2551)

ความสุขกับการเรียนรู้เป็นสิ่งเกี่ยวเนื่องกันมาก การเรียนรู้สามารถทำให้เกิดความสุขได้โดยเฉพาะเมื่อมีใจใฝ่รู้ ขณะเดียวกันความสุขก็เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ และหากเรียนอย่างมีจุดมุ่งหมายและใช้ความคิดอย่างถูกวิธี ช่วยให้ชีวิตมีคุณค่า สามารถพัฒนาตนเองและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้อย่างไม่มีประมาณ การเรียนรู้ที่ถูกต้องนั้นย่อมช่วยให้เข้าถึงความจริง น้อมใจสู่ความดี และเกิดความสุขในที่สุด เป็นความสุขที่เกิดขึ้นท่ามกลางชีวิตที่เรียบง่าย และเอื้อเพื่อเกื้อกูลผู้อื่น ขณะเดียวกันก็ช่วยเสริมสร้างปัญญาของสังคมส่วนรวมให้องงามขึ้น (พระไพศาล วิสาโล, 2555) ทั้งนี้ งามตา วินิตานนท์ และ อุษา ศรีจินดารัตน์ (2551) ได้ศึกษาความสุขใจของผู้เรียน พบว่า มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความพึงพอใจในชีวิต คือเป็นบุคคลที่จะ

ตัดสินใจประเมินค่าคุณภาพชีวิตของตนเองใน 4 ด้านได้ดี คือ ชีวิตส่วนตัว ครอบครัว การเรียน และสังคม ว่ามีความพึงพอใจในชีวิตด้านดังกล่าวมากเพียงใด 2) มีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองเป็นการตัดสินใจคุณค่าของตน (Self) และแสดงออกในรูปเจตคติที่บุคคลนั้นมีต่อตนเอง ซึ่งเป็นผลจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะการประเมินผู้อื่น โครงสร้างของภาพที่เกี่ยวกับตนเองจากนั้นจึงค่อยพัฒนาจากความคิด ความเชื่อ และประสบการณ์ ทำให้เกิดมโนภาพของตนเองจากผลงานความสามารถทางคุณลักษณะต่างๆ ตามมาตรฐานของค่านิยมส่วนตนแล้วพัฒนาเป็นการเห็นคุณค่าในตนเอง หรือความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและ 3) ความสัมพันธ์ด้านบวกกับผู้อื่น ซึ่งผู้เรียนจะรับรู้เกี่ยวกับปริมาณความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับ ครอบครัว โรงเรียน เพื่อนใน สังคมวิชาชีพที่ตนเลือก เช่น ห่วงใยในสวัสดิภาพของผู้อื่น ร่วมรู้สึกเข้าใจผู้อื่น เปิดเผยหรือแสดงความห่วงใยผู้อื่น ซึ่งองค์ประกอบของความสุขใจเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุหรือหลายปัจจัย โดยเฉพาะผู้เรียนในสาขาวิชาชีพด้านสาธารณสุขที่คนไทยมีความรัก เชื่อถือ และศรัทธา เพราะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วย ความตายของมนุษย์ เมื่อได้รับการช่วยเหลือ ได้รับการรักษา การได้รับการยอมรับทางสังคมก็เกิดขึ้น ดังนั้นกลุ่มวิชาชีพทางสาธารณสุขจึงมีอำนาจทางความคิด จิตใจ และการยอมรับของสังคมมาก และหนึ่งในนั้นคือ วิชาชีพทันตแพทย์ (Dental services) ซึ่งเป็นกลุ่มวิชาชีพบริการ (Professional services) ที่ให้การดูแลสุขภาพอนามัยในช่องปาก เป็นวิชาชีพที่

ต้องมีการเรียนการสอนตามเกณฑ์มาตรฐาน สมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์ มีองค์ความรู้ที่ทำหน้าที่ในการกำกับและดูแลภายใต้เกณฑ์มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์ พ.ศ. 2555 ประกอบด้วยสมรรถนะ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเป็นวิชาชีพ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ ข้อบังคับ ระเบียบ กฎหมาย การรักษาสีฟันผู้ป่วย ทักษะการสื่อสาร งานวิจัย การพัฒนาตนเองด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ด้านความรู้วิทยาศาสตร์พื้นฐานและวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์และทันตแพทย์ รวมถึง โรคและภาวะแทรกซ้อนต่างๆ เทคนิคทางการแพทย์ และวิทยาศาสตร์ทางคลินิก 3) ด้านทักษะทางคลินิก เป็นการปฏิบัติการเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล ด้วยการซักประวัติ การถ่ายภาพรังสี การบันทึกข้อมูล การดูแลและส่งต่อผู้ป่วย การวินิจฉัย การวิเคราะห์ความเสี่ยงของโรค การวางแผนการรักษาการดูแลผู้ป่วยเป็นองค์รวม (Holistic approach) และ 4) ด้านการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก เป็นการปฏิบัติด้านการประเมินสุขภาพช่องปากอย่างเป็นองค์รวม ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน เริ่มด้วยการระบุปัญหา การวางแผน การส่งเสริมและพัฒนา การประเมินผลจากการถามย้ำ สามารถดำเนินการส่งเสริมสุขภาพในช่องปากได้อย่างเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการประเมินผลการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพของทันตแพทย์ อัลปิโนและคณะ (Albino, et al., 2008) ได้ยึดตามแนวทางการเรียนตามสมรรถนะ การปฏิบัติทางคลินิกของ ตามรูปแบบปริมิตของ มิลเลอร์ (Miller, 1990) จากสมรรถนะขั้นพื้นฐานสู่สมรรถนะขั้นการปฏิบัติ ทั้งหมด 4 ขั้น ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การรับรู้ ระลึกและตระหนักได้ (Knows) เป็นการระบุได้ว่าสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้นมีบริบทหรือสถานการณ์อย่างไร โดยความรู้เหล่านั้นยังไม่อ้างถึงการดูแลรักษาผู้ป่วย พฤติกรรมการเรียนในระดับนี้ ได้แก่ การท่องจำ การอธิบาย และสามารถตอบคำถามได้ว่าใครอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ได้ ขั้นที่ 2 การประยุกต์ความรู้ที่มีแก้ไขสถานการณ์จำลองได้ (Knows how) เป็นความสามารถในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาเมื่ออยู่ในสถานการณ์จำลอง เช่น การเขียนรายงานโดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน (Case-based essay) เป็นต้น โดยกรณีศึกษาเหล่านี้จะจำลองสถานการณ์เสมือนจริงของผู้ป่วย นิสิตต้องอธิบายว่าจะใช้วิธีการใดจัดการแก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองนั้นๆ อย่างเป็นขั้นตอนถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยสามารถวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณจากปัญหา ปัจจัยสภาพแวดล้อมเงื่อนไขต่างๆ โดยใช้ข้อมูลทางการแพทย์ และวิทยาศาสตร์ ในการอธิบาย เชื่อมโยงเนื้อหาจากหลายสาขาวิชาการเพื่ออธิบายกลไกการเกิดโรค และอธิบายขั้นตอนในการรักษาผู้ป่วยได้ ขั้นที่ 3 การแสดงให้เห็นถึงวิธีการในการปฏิบัติว่า ทำได้หรือไม่ (Shows how) เป็นขั้นที่นิสิตสามารถแสดงให้เห็นว่า การใช้ทักษะในทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และได้งานตรงตามมาตรฐานในสถานการณ์จำลองเป็นอย่างไร ภายใต้การดูแลของอาจารย์อย่างใกล้ชิดซึ่งในระดับนี้นิสิตต้องใช้ความสามารถที่ซับซ้อนกว่าการรับรู้ และการอธิบายการแก้ปัญหาในสถานการณ์จำลอง ในนินิสิตต้องปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักทฤษฎีในสถานการณ์จำลองนั้นๆ พฤติกรรม

การเรียนในขั้นนี้ ได้แก่ การฝึกทักษะทางวิชาชีพต่างๆ ในห้องปฏิบัติการหรือในหุ่นจำลอง และขั้นสุดท้ายคือ ขั้นที่ 4 เป็นการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาได้ในสถานการณ์จริง (Does) ขั้นนี้นิสิตจะต้องสามารถให้บริการ การดูแลรักษาผู้ป่วยได้จริง ตามมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์ ด้วยความรับผิดชอบในฐานะทันตแพทย์ นิสิตต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ การประเมิน การตัดสินใจ มีความชำนาญในการดูแลรักษาผู้ป่วยตามหลักวิชาการได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นจะเห็นว่า การที่นิสิตทันตแพทย์จะต้องเรียนรู้จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ให้ได้มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์ได้นั้น นิสิตทันตแพทย์จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับคนในสังคมหลายกลุ่ม เช่น อาจารย์ ผู้สอน ผู้ป่วย เจ้าหน้าที่ทางการศึกษา หน่วยบริการในชุมชน และองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในทางสังคม การปฏิบัติงานดำเนินไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ นิสิตก็จะตระหนักในคุณค่าของวิชาชีพทันตแพทย์ เกิดความภาคภูมิใจในตนเองส่งผลต่อความสุขใจในการทำงานหรือการเรียนของตน สิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างแรงจูงใจได้อย่างต่อเนื่องด้วยผลงานที่ยั่งยืน มากกว่าการจูงใจด้วยทรัพย์สินเงินทอง ทำให้คนในสังคมให้การยอมรับนับถือ ให้เกียรติทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความจริงใจต่อกัน (สุเทพ บุญเนียน, 2551) ดังนั้นการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่าพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์มีความสัมพันธ์กับความสุขใจในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์อย่างไร โดยสนใจชุดตัวแปรดังนี้

พฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์ ใช้ตามแนวคิดของทันตแพทย์สภา พ.ศ. 2555 มีองค์ประกอบ 4 ด้านคือ 1) ด้านความเป็นวิชาชีพ 2) ด้านความรู้วิทยาศาสตร์พื้นฐานทางการแพทย์และทันตแพทย์ 3) ด้านทักษะทางคลินิก และ 4) ด้านการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก และแนวคิดของ อัลบิโน และคณะ (Albino, et al., 2008)

ความสุขใจในการเรียน จากการศึกษาและสังเคราะห์โดย งามตา วนิทานนท์ และอุษา ศรีจินดารัตน์ (2551) มีองค์ประกอบ 3 ด้านคือ 1) ความพึงพอใจในชีวิต ตามแนวคิดของ ไดเนอร์และคณะ (Deiner, et. al., 1984) 2) ความภาคภูมิใจในตนเอง ตามแนวคิดของ โรเซนเบิร์ก (Rosenberg, 1965) และ 3) ความสัมพันธ์ทางบวกกับผู้อื่นๆ ตามแนวคิดของ ริฟฟ์ และคณะ (Ryff, et al., 1995)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพและความสุขในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์ที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพกับความสุขใจในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์

สมมติฐานการวิจัย

1. นิสิตทันตแพทย์ที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพแตกต่างกัน
2. นิสิตทันตแพทย์ที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีความสุขใจในการเรียนแตกต่างกัน

3. พฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพ มีความสัมพันธ์กับความสุขในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 5 ตามหลักสูตรทันตแพทยศาสตรบัณฑิต ที่ผ่านการรับรองหลักสูตรจากทันตแพทยสภา มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 729 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของยามานะ (Yamane, 1967) ซึ่งพบว่า ประชากรที่ศึกษามีจำนวน 729 คน ควรมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 258 คน และเพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล จึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 20 รวมจำนวน 341 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยขั้นที่ 1 มีขนาดของมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยของการสุ่ม แบ่งออกเป็นมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ จำนวน 2 มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขนาดเล็ก จำนวน 7 มหาวิทยาลัย คิดตามสัดส่วนได้มหาวิทยาลัยขนาดใหญ่จำนวน 1 มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยขนาดเล็กจำนวน 4 มหาวิทยาลัย ขั้นที่ 2 สุ่มคัดเลือกนิสิตทันตแพทย์ชั้นปีที่ 5 จากมหาวิทยาลัยที่คัดเลือกไว้ในขั้นที่ 1 ตามสัดส่วนของจำนวนนิสิตที่รับเข้า เพื่อให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด ด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

การพัฒนาเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์ 4 ด้าน คือ 1) ความเป็นวิชาชีพ 2) ความรู้พื้นฐานทางการแพทย์และทันตแพทย์ 3) ทักษะทางคลินิก และ 4) การส่งเสริมสุขภาพช่องปาก ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามเกณฑ์มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์ของทันตแพทยสภา (2555) เป็นแบบวัดมาตรฐานประมาณค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีจำนวน 35 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.260-0.693 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.903 และแบบวัดความสุขในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในชีวิต 2) ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง และ 3) ความสัมพันธ์ด้านบวกกับบุคคลอื่น ผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบวัดความสุขในการเรียนของงามตา วนิทานนท์ (2551) เป็นแบบวัดมาตรฐานประมาณค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีจำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.809

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

นิสิตทันตแพทย์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 70.70) มีรายได้ของบิดาและมารดาสูงกว่า 50,000 บาท (ร้อยละ 58.70 และ 44.60 ตามลำดับ) มีการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป (ร้อยละ 75.10 และ 73.30 ตามลำดับ) และศึกษาในมหาวิทยาลัยขนาดเล็ก (ร้อยละ 73.6)

ผลการทดสอบสมมติฐาน 1: นิสิตทันตแพทย์ที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพแตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพระหว่างนิสิตทันตแพทย์ที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน 6 ด้าน

ประกอบด้วย 1) เพศ 2) รายได้ของบิดา 3) รายได้ของมารดา 4) การศึกษาของบิดา 5) การศึกษาของมารดา และ 6) มหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตทุกกลุ่มมีพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.68 – 4.71 จากคะแนนเต็ม 6) และมีเพียงภูมิลำเนาในมหาวิทยาลัยที่ส่งผลให้มีความแตกต่างของพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพโดยนิสิตทันตแพทย์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยขนาดเล็กมีพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพสูงกว่านิสิตทันตแพทย์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวน ร้อยละของนิสิตทันตแพทย์จำแนกตามภูมิลำเนา ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมตามสมรรถนะวิชาชีพ และผลการทดสอบ t

ภูมิลำเนา	จำนวน	ร้อยละ	Mean	SD	t
1. เพศ					
ชาย	100	29.30	4.71	0.34	0.827
หญิง	241	70.70	4.68	0.33	
2. รายได้ของบิดา					
≤50,000 บาท	141	41.30	4.67	0.37	0.746
≥50,000 บาท	200	58.70	4.70	0.31	
3. รายได้ของมารดา					
≤50,000 บาท	189	55.40	4.68	0.34	0.603
≥50,000 บาท	152	44.60	4.70	0.32	
4. การศึกษาของบิดา					
ต่ำกว่าปริญญาตรี	85	24.90	4.70	0.34	0.202
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	256	75.10	4.69	0.33	
5. การศึกษาของมารดา					
ต่ำกว่าปริญญาตรี	91	26.70	4.69	0.37	0.148
ปริญญาตรีขึ้นไป	250	73.30	4.69	0.32	

ภูมิหลัง	จำนวน	ร้อยละ	Mean	SD	t
6. มหาวิทยาลัย					
ขนาดใหญ่	90	26.4	4.61	0.33	2.528*
ขนาดเล็ก	251	73.6	4.72	0.33	
รวม	341	100			

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการทดสอบสมมติฐาน 2: นิสิต ทันตแพทย์ที่มีภูมิหลังแตกต่างกันมีความ สุขใจในการเรียนแตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบความสุขใจในการเรียนระหว่างนิสิตทันตแพทย์ที่มีภูมิหลังแตกต่างกันพบว่า นิสิตทันตแพทย์ที่บิดาและมารดามีรายได้สูง มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จะมี

ความสนใจในการเรียนสูงกว่านิสิตทันตแพทย์ที่มีบิดาและมารดามีรายได้ต่ำ และมีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ในขณะที่นิสิตทันตแพทย์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยขนาดเล็กมีความสุขใจในการเรียนสูงกว่านิสิตทันตแพทย์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสุขใจในการเรียน และผลการทดสอบ t

ภูมิหลัง	Mean	SD	t
1. เพศ			
ชาย	3.99	0.61	1.356
หญิง	3.91	0.62	
2. รายได้ของบิดา			
≤ 50,000 บาท	3.80	0.53	3.433*
≥ 50,000 บาท	4.03	0.66	
3. รายได้ของมารดา			
≤ 50,000 บาท	3.79	0.54	5.017*
≥ 50,000 บาท	4.12	0.67	
4. การศึกษาของบิดา			
ต่ำกว่าปริญญาตรี	3.75	0.45	3.272*
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	4.00	0.65	
5. การศึกษาของมารดา			
ต่ำกว่าปริญญาตรี	3.74	0.51	3.478*
ปริญญาตรีขึ้นไป	4.00	0.64	
6. มหาวิทยาลัย			
ขนาดใหญ่	3.66	0.49	5.042*
ขนาดเล็ก	4.03	0.63	

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการทดสอบสมมติฐาน 3: พฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิกออลระหว่างพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์และความพึงพอใจในการเรียน โดยพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) ความเป็นวิชาชีพ 2) ความรู้พื้นฐานทางการแพทย์และทันตแพทย์ 3) ทักษะทางคลินิก และ 4) การส่งเสริมสุขภาพช่องปาก ในขณะที่ความพึงพอใจในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในชีวิต 2) ความภาคภูมิใจในตนเอง และ 3) ความสัมพันธ์ทางบวกกับบุคคล

อื่น พบว่า พฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์ปานกลาง (ร้อยละ 42) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยการส่งเสริมสุขภาพช่องปากมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์มากที่สุด (ร้อยละ 82.3) ในขณะที่ความภาคภูมิใจในตนเองมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์ มากที่สุด (ร้อยละ 68.5) และความสัมพันธ์ทางบวกกับบุคคลอื่นมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์ รองลงมา (ร้อยละ 61.0) ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์คาโนนิกออลและค่าน้ำหนักมาตรฐานคาโนนิกออลระหว่างชุดตัวแปรพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์และความพึงพอใจในการเรียน

ตัวแปร	ชุดตัวแปร	ค่าน้ำหนักมาตรฐานคาโนนิกออล
1. พฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์	1.1 ความเป็นวิชาชีพ	-0.269
	1.2 ความรู้พื้นฐานทางการแพทย์และทันตแพทย์	0.031
	1.3 ทักษะทางคลินิก	-0.081
	1.4 การส่งเสริมสุขภาพช่องปาก	-0.823
2. ความพึงพอใจในการเรียน	2.1 ความพึงพอใจในชีวิต	-0.052
	2.2 ความภาคภูมิใจในตนเอง	-0.685
	2.3 ความสัมพันธ์ทางบวกกับบุคคลอื่น	-0.610
สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Eigen Value)		0.176
สหสัมพันธ์คาโนนิกออล		0.420
P-value		0.000*

การอภิปรายผล

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า นิสิตทันตแพทย์ทุกกลุ่ม (เพศ รายได้ของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา ขนาดมหาวิทยาลัย) มีพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพอยู่ในระดับสูงและมีเพียงภูมิหลังด้านมหาวิทยาลัยขนาดเล็กเท่านั้นที่ส่งผลให้มีความแตกต่างกันของพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพ จากผลที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่า ภูมิหลังของนิสิตทันตแพทย์มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะสังคมครอบครัวและโรงเรียน ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนของนิสิตเป็นอย่างมาก ด้วยวิชาชีพทันตกรรมเป็นวิชาชีพที่ต้องใช้ทุนทรัพย์ ความสำเร็จของบุคคลที่อยู่รอบตัวนิสิตเป็นผู้สนับสนุนปัจจัยภูมิหลังจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สถาบันการศึกษาไม่ควรมองข้ามเพราะจะส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนที่ได้คุณภาพตามมาตรฐานของวิชาชีพหรือไม่อย่างไร สอดคล้องกับการศึกษาของ มิตรรา เจิมพันธ์ (2545) ศึกษาพฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน ที่พบว่า นักเรียนหญิงจะมีพฤติกรรมการเตรียมตัวก่อนเรียน ขณะเรียนและหลังเรียนมากกว่าเพศชาย และงานของ สุภาสิณี นุ่มเนียน (2546) ที่ศึกษาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของนักเรียนที่มีต่อน้ำที่ขณะเรียนในโรงเรียนมากกว่านักเรียนชาย สำหรับด้านรายได้ของบิดามารดา สอดคล้องกับงานของ สุภาสิณี นุ่มเนียน (2546) ที่ศึกษาพฤติกรรมการรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนพบว่า นักเรียนที่มีรายได้ของครอบครัวสูงจะเป็น

ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่การเรียนของตนดีกว่านักเรียนที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำและงานวิจัยของ สุมิตรรา เจิมพันธ์ (2545) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนพบว่า นักเรียนที่มีครอบครัวมีรายได้สูงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำ และระดับการศึกษาของบิดามารดา สอดคล้องกับงานของ กิตติรัตน์ชัยรัตน์ (2547) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมเตรียมตัวก่อนเรียน ขณะเรียนและหลังเรียน พบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีบิดามารดามีระดับการศึกษาสูงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงเช่นเดียวกัน และปัจจัยด้านขนาดของมหาวิทยาลัยที่พบว่า ส่งผลต่อความแตกต่างต่อพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพของนิสิตทันตแพทย์ สอดคล้องกับงานของ นิตยา เหมือดไธสง (2543) ที่ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านนักเรียน ครูและโรงเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่า ปัจจัยด้านโรงเรียน คือ ขนาดของโรงเรียนมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนคณิตศาสตร์

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า นิสิตทันตแพทย์ที่มีบิดาและมารดามีรายได้สูง มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีและเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยขนาดเล็กจะมีความสุขในการเรียนสูงกว่านิสิตทันตแพทย์ที่มีบิดาและมารดามีรายได้ต่ำและมีการศึกษต่ำกว่าปริญญาตรี ในขณะที่นิสิตทันตแพทย์ที่ศึกษามหาวิทยาลัยขนาดเล็กมีความสุขในการเรียนสูงกว่านิสิตทันตแพทย์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ ด้วยวิชาชีพทันตแพทย์นั้นเป็นวิชาชีพที่ผู้เรียน

ต้องมีความรู้ที่ถูกต้องหลักวิชาการและสามารถปฏิบัติการทางทันตกรรมได้ดี ลักษณะของบิดามารดาที่มีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความสุขใจในการเรียนของผู้เรียนโดยเฉพาะด้านรายได้และระดับการศึกษาซึ่งในกลุ่มวิชาชีพทันตแพทย์เป็นวิชาชีพที่เรียนหนักและงานจะต้องมีความผิดพลาดน้อยหรือไม่ควรผิดพลาดเลยบางครั้ง นิสิตทันตแพทย์จำเป็นต้องได้รับการชี้แนะและสนับสนุนในเรื่องหลักวิชาการที่ตนเรียน บิดามารดาจึงจะต้องมีการระดับการศึกษาสูงระดับหนึ่งที่จะให้คำชี้แนะได้ ประกอบกับการเรียนวิชาชีพทันตแพทย์มีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนมากมายหลายรายการซึ่งแต่ละรายการมีราคาสูง แม้จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลแต่จะมีค่าใช้จ่ายนอกเหนือจากนั้นซึ่งนิสิตจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากบิดามารดาซึ่งสอดคล้องกับงานของ บัทมา ทองสม (2554) ที่พบว่า คุณลักษณะของบิดามารดา/ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อความสุขใจในการเรียนซึ่งเป็นลักษณะที่นักศึกษาพยาบาลบัณฑิตได้รับคือ การตอบสนองทางกายภาพ และความสุขอีกด้านหนึ่งที่นิสิตทันตแพทย์จะได้รับน้อยมากหากเป็นมหาวิทยาลัยที่มีขนาดใหญ่ และได้รับการดูแลไม่ทั่วถึง แต่ถ้าเป็นมหาวิทยาลัยขนาดเล็ก นิสิตจะมีความสุขมากกว่า เพราะการเข้าถึงอาจารย์ การเข้าถึงเนื้อหาการสอนจะง่ายกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ระหว่างอาจารย์และเพื่อนๆ จะใกล้ชิด

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 พฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพมีความสัมพันธ์กับความสุขใจในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิกอระหว่างพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์และความสุขใจในการเรียน พบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางโดยด้านการส่งเสริมสุขภาพช่องปากมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์มากที่สุด ในขณะที่ความภาคภูมิใจในตนเองมีอิทธิพลต่อความสุขใจในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์มากที่สุด และความสัมพันธ์ทางบวกกับบุคคลอื่นมีอิทธิพลต่อความสุขใจในการเรียนของนิสิตทันตแพทย์รองลงมา เนื่องด้วยการเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์ด้านการส่งเสริมสุขภาพช่องปากมีบริบทที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติงานในคลินิกและชุมชน นิสิตจึงต้องมีการสัมพันธ์กับผู้ป่วยและบุคคลต่างๆ เพื่อทำการรักษาสุขภาพทั่วไปและช่องปาก เมื่อการดำเนินงานเป็นไปได้อย่างดี ทำให้นิสิตทันตแพทย์เกิดการตระหนักในคุณค่าของวิชาชีพและประกอบกับการได้รับการยอมรับจากบุคคลต่างๆ ในสังคม ได้รับการต้อนรับและยกย่องให้เกียรติในฐานะเป็นบุคลากรทางการแพทย์ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงส่งผลให้นิสิตเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างบุคคลต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทางการเรียนของ อัลบิโนและคณะ (Albino, et al. 2008) กล่าวว่า รูปแบบการพัฒนาการเรียนจากความรู้พื้นฐานสู่การปฏิบัติในขั้นตอนที่ 4 กล่าวว่า การเรียนปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง (Does) คือ นิสิตสามารถให้การบริการ การดูแลรักษาผู้ป่วยได้จริงตามมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ ด้วยความ

รับผิดชอบในฐานะทันตแพทย์ที่สามารถการประเมินสุขภาพช่องปากอย่างเป็นองค์รวม ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวการปฏิบัติงานของนิสิตจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้ป่วยและคนในชุมชน ทำให้ นิสิตได้รับการยอมรับนับถือจากผู้ป่วยและคนในชุมชน สอดคล้องกับงานของ ศรีวรรณา ต้นศิริ และคณะ (2551) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ลักษณะงานที่ปฏิบัติกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ผลพบว่า การปฏิบัติงานหลักที่รับผิดชอบมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\chi^2 = 14.62$) โดยเฉพาะการปฏิบัติงานบริการในโรงเรียน ชุมชน และคลินิกตรวจโรคทั่วไป ร้อยละ 51 ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติงานเพื่อบริการแก่ชุมชน สังคม และงานบริการด้านคลินิกมีผลต่อความรู้สึกที่ดีของผู้ปฏิบัติ เมื่อได้ทำหน้าที่นั้นเพื่อบุคคลอื่น และสอดคล้องกับงานของ จงจิต เลิศวิบูลย์มงคล (2546) ซึ่งพบว่า ความสุขในการทำงานเกิดจากพยาบาลมีความรักและเอาใจใส่งาน ซึ่งเป็นความรับผิดชอบต่องานที่ทำ มองเห็นคุณค่าของงานและประโยชน์ที่ทำได้กระทำความดี กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง และมีประโยชน์ต่อสังคม ทำให้รู้สึกภาคภูมิใจ สุขใจที่ได้ทำงานที่ชอบ และงานนั้นประสบความสำเร็จ ดังนั้นลักษณะของบางวิชาชีพ ลักษณะของงานบางอย่างก็เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมและส่งผลให้บุคคลนั้นมีความสุขในการปฏิบัติหน้าที่ของตนได้เช่นกัน โดยเฉพาะการได้

ทำอะไรเพื่อผู้อื่นและได้รับสัมพันธภาพที่ดีกลับมาความสุขจึงเกิดขึ้น และสอดคล้องกับงานของ เนตรสวรรค์ จินตนาวลี (2553) ที่ศึกษาความสุขในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า พยาบาลที่มีความสุขในระดับสูงและระดับต่ำมีมุมมองของความสุขในการปฏิบัติงานอันเกิดจากสัมพันธภาพ เกิดจากความสำเร็จในงาน เกิดจากความรับผิดชอบ เกิดจากความสามารถที่ปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมาย เกิดจากการได้รับการยอมรับทางสังคม และงานของ นิตยา ยงภูมิพุกธา (2543) ศึกษาการเรียนปฏิบัติอย่างมีความสุขของนักศึกษาพยาบาล พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางคลินิก เป็นตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนปฏิบัติอย่างมีความสุขของนักศึกษาพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น นิสิตทันตแพทย์ควรตั้งใจและมุ่งมั่นในเรียนตามสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์ในด้านการส่งเสริมสุขภาพช่องปากมากๆ และฝึกฝนเรียนรู้ในการออกฝึกปฏิบัติงานเพื่อชุมชนและสังคม นอกเหนือไปจากตารางเรียนปกติ เพราะปัจจุบันมีโครงการกิจกรรมเพื่อสาธารณะที่เกี่ยวกับงานทันตกรรมมากมาย เช่น การออกหน่วยทันตกรรมพระราชทาน ในโครงการของมูลนิธิแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (พอสว.) และวันทันตสาธารณสุข และอื่นๆ เป็นการเรียนรู้ นอกห้องเรียนเพื่อช่วยเหลือคนในสังคม พฤติกรรมการเรียนแบบนี้จะเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม นำมาซึ่งการได้รับเกียรติ ความน่าเชื่อถือแห่งวิชาชีพ และสัมพันธภาพที่ดีของคนในชุมชนและสังคมทั่วไป ทั้งหมดนี้จะเป็น

กำลังใจ เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้นิสิตมีความสุขในการเรียนจนเกิดเป็นความภาคภูมิใจในตนเอง และเกิดความสัมพันธ์ทางบวกกับผู้อื่นได้มาก

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ผลวิจัยที่ได้ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนตามมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์กับความสุขในการเรียนบางด้าน ซึ่งโดยเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการทำประโยชน์ให้ชุมชน การรักษาโรคทางทันตกรรม การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วยและบุคคลต่างในชุมชน ดังนั้นสถาบันการศึกษาทางทันตแพทย์ควรมีการส่งเสริมให้นิสิตได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาโรคทันตกรรมให้กับสังคมมากขึ้นนอกเหนือจากการเรียนตามหลักสูตร เพราะจะเป็นการส่งเสริมให้นิสิตทันตแพทย์ได้ฝึกปฏิบัติในการออกทำงานร่วมกับผู้อื่นในชุมชน หรือสาธารณชน สร้างสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่น ๆ จะทำให้นิสิตมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น จะส่งผลต่อการเป็นทันตแพทย์ที่มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ นอกจากการได้เพียงความรู้และทักษะในหลักสูตร

2. ผลการวิจัยที่ค้นพบพฤติกรรมการเรียนตามมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์มีความสัมพันธ์กับความสุขในการเรียน ซึ่งธรรมชาติของวิชาชีพทันตแพทย์มีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในสังคมหลายส่วน สังคมมองว่าวิชาชีพนี้ เป็นวิชาชีพที่ช่วยเหลือสังคม ช่วยให้ผู้ป่วยพ้นจากความเจ็บปวด และเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ ได้รับการเคารพนับถือ ดังนั้นในการศึกษา

ครั้งต่อไปควรศึกษาความสุขในมิติอื่นๆ เช่น ความสุขที่เกิดจากคุณค่าทางวิชาชีพ เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- งามตา วนิทานนท์ และอุษา ศรีจินดาวัฒน์. (2551). ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา สภาพแวดล้อมทางครอบครัวและโรงเรียน ที่มีต่อความสุขใจและพฤติกรรมกรเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย: การวิจัยช่วงยาวหลายระยะ. รายงานการวิจัยฉบับที่ 120. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จงจิต เลิศวิบูลย์มงคล. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจในงาน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กับความสุขในการทำงานของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล. คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทันตแพทยสภา. (2555). เกณฑ์มาตรฐานผู้ประกอบการวิชาชีพทันตกรรม พ.ศ. 2555. สืบค้นจาก http://www.dentalcouncil.or.th/regulation/std_dent.pdf

- เนตรสวรรค์ จิตนาวลี. (2553). *ความสุขในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาล จังหวัดสมุทรสาคร*. ปริญญาโท สาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน. บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิตยา ยงภูมิพุกทธา .(2543). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านนักศึกษาคุณลักษณะครูพี่เลี้ยง สภาพแวดล้อมทางคลินิกกับการเรียนภาคปฏิบัติอย่างมีความสุขของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/6851>.
- พระไพศาล วิสาโล. (2554). *ความสุขของนักศึกษาเพื่อปัญญาของแผ่นดิน*. นครปฐม: กองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2547). *การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ศรีวรรณ ตันศิริ, วรพร ชาวสวนเจริญ, วรนุช เนตรพิศาลวนิช, ยุพดี เชาวณาพรรณณ์, วิไลพร มหัทธนาภิวัดณ์, โสไมจรรย์ เตชะวรวิมล, ปิยะฉัตร วงษ์พุทธิคุณ และกาญจนา อนุตริยะ. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ลักษณะงานที่ปฏิบัติกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ*. กองการพยาบาล สาธารณสุข สำนักอนามัย นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- Albino, J. E. N., et. al. (2008). Assessing Dental Student's Competence: Best Practice Recommendations in the Performance Assessment Literature and Investigation of Current Practices in Predoctoral Dental Education. *Journal of Dental Education*, 72(12), 1405-1435.
- Barcikowski, & Stevens. (1975). A Monte Carlo Study of the Stability of Canonical Correlations, Canonical Weights and Canonical Variate-Variable Correlations. *Multivariate Behavioral Research*, 10(3), 353-364.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575.
- Diener, E. (2003). Recent finding on subjective well-being. *Indian Journal of Clinical Psychology*, 24(1), 25-41.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30, 607-610.
- Miller G. E. (1990). The assessment of clinical skills competence performance. *Acad Med*, 65, 63-67.

Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Ryff, C. D. (1995). Psychological well-being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*, 4, 99-104.

Warr, P. (1990). The Measurement of well-being and other aspects of mental health. *Journal of Occupational Health Psychology*, 63, 193-210.

A Curriculum Development for Promoting Public Consciousness of Student Teachers through Contemplative Practices¹

*Panitsri Srichua*²

*Sarintip Raksasataya*³

*Ariyaporn Kuroda*⁴

Received: July 1, 2015 Accepted: August 6, 2015

Abstract

The objective of this research was to develop a curriculum for promoting public consciousness of student teachers through contemplative practices. The study employed research and development method through documentary research, action research, focus group discussions, participative observation, taking notes of learning outcomes with journal writing, diary and structured interviews. Altogether 30 student teacher volunteers at the Faculty of Education, Rajabhat University, Loei participated in the study. The collected data were analyzed by means of content analysis and summarization. Results of the study showed that the curriculum consisted of 8 components, i.e. 1) the rationale of the curriculum, 2) the objectives, 3) the curriculum structure, 3) the subject contents, 5) learning activities, 6) the instructional media, 7) the evaluation and 8) the implementation of the curriculum, using altogether 48 instructional periods to complete. The developed curriculum consists of 2 modules, i.e. self-development module and social development module. Results of the data analysis showed that the student volunteers possess 10 qualities of public consciousness, i.e. 1) showing public consciousness, 2) possessing loving kindness, 3) being considerate of others, 4) expressing one's creative ideas, 5) acting disciplinarily, 6) taking responsibility for one's own actions, 7) making one's self reliable to others, 8) being pleased to take part in public activities, 9) working constructively with others and 10) doing things for common benefits, and they had expressed their satisfaction for the curriculum. In addition other persons relating to them had noticed the changes in their personality and were satisfied with their public consciousness.

Key words: Student teacher, Contemplative practice, Public consciousness, Curriculum development

¹ *Doctor of Philosophy Thesis in Curriculum and Instruction, This research was supported by Graduate School, Khon Kaen University.*

² *Doctoral student in Curriculum and Instruction, Graduate School, Khon Kaen University
e-mail: kurunoi@gmail.com, Tel.: 0815928153*

³ *Assist. Prof. Dr. in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Khon Kaen University*

⁴ *Senior Lecturer in Art Education, Faculty of Education, Khon Kaen University.*

การพัฒนาหลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับ นักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติ¹

พนิตศิริ ศรีเชื้อ²

ศรินทิพย์ รักษาสัตย์³

อริยพร คุโรตะ⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติ ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา 3 ระยะคือ 1) การร่างหลักสูตร ประกอบด้วย การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การยกร่างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่ม 2) การทดลองใช้หลักสูตร ประกอบด้วย การทดลองใช้หลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร มีวิธีวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการบันทึกผลการเรียนรู้ 3) การใช้ และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การสนทนา การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การบันทึกผลการเรียนรู้ การบันทึกกอนุทิน และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 30 คน เป็นอาสาสมัครในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิธีการสรุปความ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูโดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติ มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดหมาย 3) โครงสร้าง 4) เนื้อหา 5) กิจกรรม 6) สื่อ 7) การประเมินผล และ 8) การนำหลักสูตรไปใช้ โดยมีใช้เวลาทั้งสิ้น 48 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น มอดูลการพัฒนาตน 16 ชั่วโมง และมอดูลการพัฒนาสังคม 32 ชั่วโมง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักศึกษาอาสาสมัครมีจิตสำนึกสาธารณะประกอบด้วยคุณสมบัติ 10 ประการ คือ 1) การมีความคิดสำนึก 2) การมีความเมตตา 3) การมีความเอื้อเฟื้อ เสียสละ 4) การแสดงความคิดเห็นในทางสร้างสรรค์ 5) การมีวินัย 6) การมีความรับผิดชอบ 7) การทำตนให้เป็นคนที่มีประโยชน์ 8) การมีความยินดีที่จะช่วยเหลือส่วนรวม 9) การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และ 10) การสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม และนักศึกษาอาสาสมัครมีความพึงพอใจในหลักสูตร นอกจากนี้ยังพบว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาอาสาสมัครสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงและมีความพึงพอใจในจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาอาสาสมัคร

คำสำคัญ: นักศึกษาวิชาชีพครู จิตตปัญญาปฏิบัติ จิตสำนึกสาธารณะ การพัฒนาหลักสูตร

¹ วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน ได้รับทุนสนับสนุนวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
e-mail: kurunoi@gmail.com โทร. 0815928153

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

⁴ อาจารย์ สาขาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศต่างๆ เกือบทั่วทั้งโลก พัฒนารัฐชาติโดยมุ่งเน้นเรื่องความมั่งคั่งของชาติ ด้วยการบริโภคมากกว่าความมั่งคั่งยั่งยืนของมนุษย์และระบบนิเวศ ซึ่งมีผลต่อการดำรงอยู่ของจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งเป็นจิตลักษณะระดับบุคคลให้ผันแปรไปอยู่ในรูปขององค์กรมากขึ้น ความเสื่อมโทรมของสังคม จึงเป็นปัญหาเรื้อรัง นอกจากนี้ยังนิยมการถือเอาประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง สังคมจึงเต็มไปด้วยการแก่งแย่งแข่งขัน เบียดเบียนแย่งชิงกัน ขาดความละเอียด ทั้งยังถูกมองว่าเป็นเรื่องของชัยชนะและสิทธิอันชอบธรรมของคนกล้า (เชิงธรณ ริมผดี, 2554) ขาดความรัก และเสียสละต่อชาติ แต่ความสามัคคี และมีลักษณะที่ไม่รักชาติเพียงพอ เช่น การหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรให้แก่รัฐอย่างถูกต้อง การทุจริตโดยการฉ้อราษฎร์บังหลวง รักความสะดวกสบาย และมักง่าย ความไร้ระเบียบ วินัย (ปราชญา กล้าผจญ, 2548)

วิธีการที่จะพัฒนาหรือสร้างเสริมมนุษย์ได้ดีที่สุดและยอมรับกันโดยทั่วไป คือ การให้การศึกษ แต่การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกสาธารณะได้ดังที่ต้องการนั้นควรเป็นเช่นไร เพราะยังเห็นว่าการศึกษาที่เป็นอยู่ยังผลให้บุคคล “อ่อนแอทางปัญญา ขาดศีลธรรมพื้นฐานของสังคม นำไปสู่จิตวิญญาณที่เสื่อมถอย เต็มไปด้วยจิตสำนึกเพื่อความเป็นเลิศเฉพาะเหนือสำนึกของการอยู่ร่วมกัน” (ประภาภัทร นิยม, 2553) บุคคลไม่บังเกิดจิตสำนึกสาธารณะ สังคมจึงไม่เข้มแข็งและอยู่เย็นเป็นสุข จึงถือเป็นเวลาที่สมควรแล้ว

ที่ต้องเปลี่ยนวิธีการจัดการศึกษาเสียใหม่โดยต้องมีกระบวนการทัศน์เพื่อชีวิตและสังคม มุ่งให้บุคคลอยู่ให้เย็นและเป็นประโยชน์ “เป็นปราชญ์ภายใน คือ การที่บุคคลสามารถพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติภายในด้านจิตสำนึกสาธารณะ และภายนอกคือ การได้ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม” (จรรยาพร สุวรรณชนะ, 2556) และควรใช้วิธีการที่หลากหลาย บูรณาการ และต้องให้ความสำคัญแก่ “การกระทำที่ถูกต้อง ความภาคภูมิใจที่ได้ทำสิ่งที่ถูกต้อง และความเข้าใจความหมายที่แท้จริงของสิ่งที่ตนทำ” (ชาย โพธิ์ธิตา และคณะ, 2543) ซึ่งประเวศ วะสี (2549) ได้ชี้ให้เห็นว่า แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาจะเป็นทางออกในขณะนี้ดังคำกล่าวที่ว่า “จิตตปัญญาศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งยวดสำหรับการศึกษาเพื่อสร้างเสริมให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะอันจะทำให้พ้นจากวิกฤติการณ์ปัจจุบัน”

จิตตปัญญาศึกษาเป็นแนวคิด และแนวปฏิบัติในการสร้างเสริมบุคคลอย่างเป็นองค์รวม ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทำให้เกิดกระบวนการทัศน์ใหม่ต่อชีวิตและความเป็นมนุษย์ ปลุกฝังความตื่นรู้ภายในตน ความเมตตา และจิตสำนึกต่อส่วนรวม โดยมีผลการศึกษาของ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) (ม.ป.ป.) ที่สนับสนุนแนวคิด จิตตปัญญาศึกษาสามารถปลุกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ในหลายประการ และเมื่อได้นำแนวคิดนี้ไปใช้กับนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า นิสิตนักศึกษามีความรู้ เข้าใจ และสนใจในปรากฏการณ์รอบตัวได้มาก

กระบวนการหรือแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาหรือที่เรียกว่าจิตตปัญญาปฏิบัตินั้นมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ ที่ผู้ฝึกต้องผ่านการฝึกปฏิบัติจากกิจกรรมที่หลากหลาย ครอบคลุมถึง “1) การเข้าถึงโลกและชีวิต 2) การพัฒนาตนเอง พัฒนาจิตใจ 3) การเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ และ 4) การทำสมาธิ (ประเวศ วะสี, 2549)” โดยที่กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้เกิดบรรยากาศของความเคารพหรือการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน สร้างความสำนึกว่าการแสดงออกต่างๆ ล้วนมีผลกระทบต่อสิ่งอื่น แล้วจะทำให้ผู้ฝึกได้มีความสัมพันธ์แบบใหม่กับตนเอง ผู้อื่น และกับโลก นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิด ทักษะความคิด ความเชื่อ พฤติกรรมเดิมของ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะทำให้เขาเป็นพลเมืองที่เคารพกฎระเบียบ และมีจิตสำนึกสาธารณะได้ (Zajonc, 2012) ดังนั้นจึง “เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะได้มีการนำกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเข้าไปใช้ในหลักสูตรวิชาชีพครู” (Nozawa, 2004) เพราะผู้ศึกษาในหลักสูตรวิชาชีพครู สำคัญยิ่งคือจะต้องมีคุณธรรม และศีลธรรมประจำใจ ซึ่งต่อไปบทบาทสำคัญของเขา คือการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีจิตสำนึก

สาธารณะบ่อนกลับมาซึ่งสังคมเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าของประเทศ และนำพามนุษยชาติให้พ้นวิกฤติ

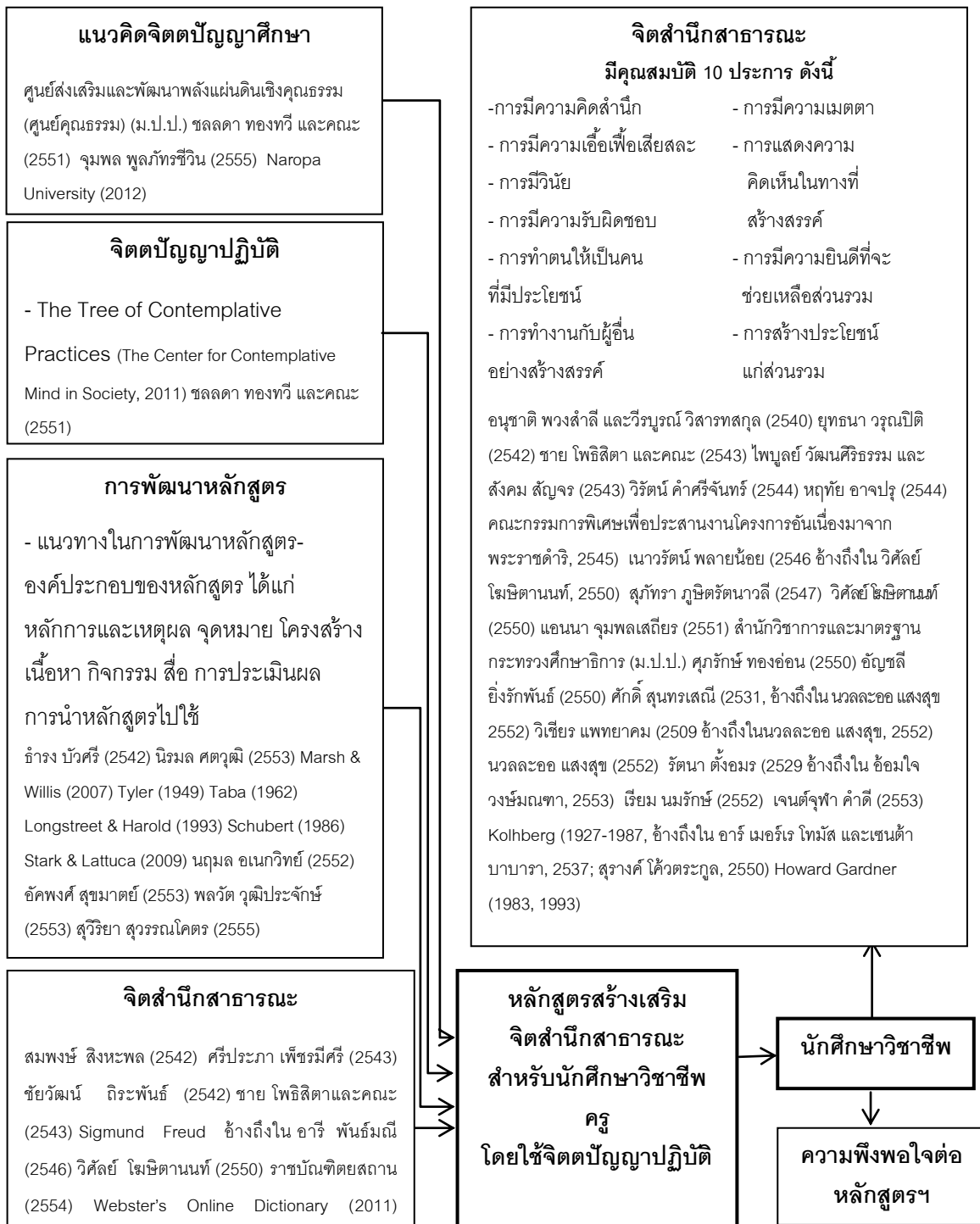
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีภาระหน้าที่ในการผลิตและพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน ดังนั้น จึงเป็นบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรง ต้องทำหน้าที่สร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะให้เกิดขึ้นในนักศึกษาวิชาชีพครู (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543) จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะได้มีหลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูโดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติขึ้น เพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูให้เป็นบุคคลที่เอื้อต่อสังคมในศตวรรษที่ 21 ในฐานะพลโลก และจะก้าวสู่วิชาชีพครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาหลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. นักศึกษาอาสาสมัครที่ใช้ในการวิจัย

อาสาสมัครที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็น นักศึกษาวิชาชีพอครุ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 30 คน

2. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การร่างหลักสูตร มีวิธีการดำเนินการแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การยกร่างหลักสูตร 3) การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร และ 4) การปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตร ระยะที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตร มีวิธีการดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การทดลองใช้หลักสูตร และ 2) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร และระยะที่ 3 การใช้ และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร มีวิธีการดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การใช้หลักสูตร และ 2) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

3. ตัวแปรที่วิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพอครุ โดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติ

ตัวแปรตาม ได้แก่ จิตสำนึกสาธารณะ โดยมีคุณสมบัติ 10 ประการ ได้แก่ 1) การมีความคิดสำนึก 2) การมีความเมตตา 3) การมีความเอื้อเฟื้อ เสียสละ 4) การแสดงความคิดเห็นในทางสร้างสรรค์ 5) การมีวินัย 6) การมีความรับผิดชอบ 7) การทำตนให้เป็นคนที่มีประโยชน์ 8) การมีความยินดีที่จะช่วยเหลือส่วนรวม 9) การ

ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ 10) การสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม และความพึงพอใจของอาสาสมัครต่อหลักสูตร

4. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) การศึกษาเอกสาร (Documentary research) การสนทนากลุ่ม (Focus group) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant observation) การเขียนบันทึกผลการเรียนรู้ (Journal writing) การสนทนา (Conversation) การบันทึกอนุทิน (Diary writing) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือหลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพอครุ โดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติ จำนวน 48 ชั่วโมง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 การร่างหลักสูตร มีวิธีการดำเนินการและรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการศึกษาเอกสาร 2) การยกร่างหลักสูตร 3) การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร โดยการสนทนากลุ่ม และ 4) การปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตร

ระยะที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตร มีวิธีการดำเนินการและรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) การทดลองใช้หลักสูตรกับนักศึกษาอาสาสมัคร จำนวน 30 คน ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการบันทึกผลการเรียนรู้ 2) นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุป

ความพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ในระลอกต่อไป

ระยะที่ 3 การใช้และปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร มีวิธีการดำเนินการและรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) การใช้หลักสูตรกับนักศึกษาอาสาสมัครที่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกันกับกลุ่มทดลองใช้หลักสูตรจำนวน 30 คน โดยใช้หลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูโดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวนทั้งสิ้น 48 ชั่วโมง ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การบันทึกผลการเรียนรู้ นำข้อมูลที่ได้ดำเนินการสะท้อนผล และปรับปรุงหลักสูตรเป็นระยะ รวม 5 ครั้ง หลังการใช้หลักสูตรรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนา วิเคราะห์อนุทิน และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทั้งระหว่างการใช้หลักสูตร และหลังการใช้หลักสูตรมาสะท้อนผลพร้อมทั้งดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้สมบูรณ์ต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การบันทึกผลการเรียนรู้ การสนทนา การบันทึกอนุทิน และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และสรุปความ

ผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูโดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้

1. ผลของการพัฒนาหลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูโดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้

1.1 องค์ประกอบของหลักสูตรมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล ในหลักสูตรนี้เน้นความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ว่ามีศักยภาพที่จะสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อพัฒนาตนเองแล้วจิตสำนึกจะนำไปสู่การกระทำหรือการแสดงออกต่อโลกภายนอกอย่างมีจิตสำนึกต่อผู้อื่น ส่วนรวม สังคม ประเทศชาติ และโลกต่อไป ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนา โดยมีจิตตปัญญาปฏิบัติ 7 กลุ่ม ซึ่งมีกิจกรรมและกระบวนการที่หลากหลาย 2) จุดมุ่งหมายหลักสูตรเพื่อสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครู 3) โครงสร้าง ประกอบไปด้วยเนื้อหา 2 มอดูล คือ มอดูลการพัฒนาตนเอง และ มอดูลการพัฒนาสังคม ใช้เวลาเรียนทั้งสิ้น 48 ชั่วโมง หรือ 1 ภาคเรียน 4) เนื้อหา แบ่งออกเป็น 2 มอดูล คือ 4.1) การพัฒนาตนเอง มีเนื้อหา 3 หน่วย โดยหน่วยแรกเกี่ยวกับการสร้างความสำนึกต่อปัญหาโลก ปัญหาสังคม ปัญหาในชุมชนที่เกิดจากการขาดพร่องของจิตสำนึกสาธารณะ และการสร้างความสำนึกต่อวิชาชีพครู หน่วยที่สองเกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเองในด้านการสร้างเสริมความรักความเมตตา ทั้งต่อตนเองและอื่นๆ การแสดงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์ซึ่งเป็นการฟังอย่างลึกซึ้ง การพูดที่เกิดจากความรักความเมตตา การเขียนจากหัวใจ และภาษากายที่สามารถสื่อสารด้วยความรักความเมตตา และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเอื้อเพื่อเสียสละ และหน่วย 3 เกี่ยวข้องกับการมี

วินัยและความรับผิดชอบ 4.2) การพัฒนาสังคม มีเนื้อหา 2 หน่วย โดยหน่วยแรกเกี่ยวกับการเรียนรู้ และสร้างเสริมความยินดีในการช่วยเหลือสังคม การกระทำตนให้เป็นผู้มีประโยชน์ต่อบุคคลรอบข้าง ชุมชน และสังคมในระดับต่างๆ และหน่วยที่สองเกี่ยวกับแนวทางการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และกระบวนการสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม ตามความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาอย่างเป็นขั้นตอน ตลอดทั้งการนำเสนอผลการปฏิบัติโครงการต่อสาธารณชนให้ได้รับรู้ 5) กิจกรรม หลักสูตรนี้ใช้กิจกรรมที่หลากหลายของจิตตปัญญาปฏิบัติทั้ง 7 กลุ่ม คือ 5.1) จิตตปัญญาปฏิบัติที่มุ่งเน้นการสงบเงียบ ได้แก่ การนั่งสมาธิ ภาวนา การเข้าเฝ้า 5.2) จิตตปัญญาปฏิบัติที่มุ่งเน้นการทำกิจกรรมทางสังคม ได้แก่ การอาสาผู้ปกครอง คณาจารย์ และบุคคลอื่นๆ การบำเพ็ญประโยชน์แก่โรงเรียน และชุมชน กิจกรรมกลุ่มเพื่อการสำรวจและวิเคราะห์ชุมชน 5.3) จิตตปัญญาปฏิบัติที่มุ่งเน้นกิจกรรมรังสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อความศรัทธา ได้แก่ การบายศรีสู่ขวัญ การเรียนรู้วิถีชีวิตที่รักและมีจิตสำนึกต่อชุมชนของชนเผ่าในท้องถิ่น 5.4) จิตตปัญญาปฏิบัติที่มุ่งเน้นพลังพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ มารยาทและวัฒนธรรมในชั้นเรียน พิธีการทำวัตร ฟังธรรม ไส้บาตร 5.5) จิตตปัญญาปฏิบัติที่มุ่งเน้นกระบวนการเชิงความสัมพันธ์ ได้แก่ การรู้จักตนเองและผู้อื่น การฟังอย่างลึกซึ้ง สนุทริยสนทนา การสะท้อนการเรียนรู้ การเขียน เกม การเรียนรู้จากปราชญ์ชุมชน การพักอาศัยกับชาวบ้าน ชนเผ่า 5.6) จิตตปัญญาปฏิบัติที่มุ่งเน้นกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่

การร้องเพลง งานประดิษฐ์ การจัดดอกไม้ การชมภาพยนตร์ การฟังเสียงดนตรีและธรรมชาติ การวาดภาพ และ 5.7) จิตตปัญญาปฏิบัติที่มุ่งเน้นการใคร่ครวญตนเองผ่านการเคลื่อนไหว ได้แก่ การเดินจงกรม ไทชิ นอกจากนี้ยังมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมอีก 4 ขั้น คือ ขั้นการสำรวจตนเอง ก่อนเริ่มกิจกรรม ขั้นประสบการณ์ปฏิบัติ ขั้นถอดบทเรียน และขั้นสำรวจตนเองเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม 6) สื่อ ตามหลักสูตรนี้ได้ใช้สื่อที่สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ 6.1) สื่อประเภทวัสดุ ได้แก่ สมุดบันทึกอนุทิน สีพาสเทล ดอกไม้สด อุปกรณ์งานประดิษฐ์ ภาพยนตร์ 6.2) สื่อประเภทวิธีการ ได้แก่ การนั่งภาวนา การเดินชมป่า งานอาสา การบำเพ็ญประโยชน์ การทำบุญ การทัศนศึกษาดูงาน โครงการ และ 6.3) สื่อประเภทแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ บ่อทิ้งขยะ หมู่บ้านชนเผ่าไทดำ ป่าต้นน้ำ วัด โรงเรียน ชุมชน บริเวณมหาวิทยาลัยและโดยรอบ โรงพยาบาลเลย 7) การประเมินผล ตามหลักสูตรนี้ใช้การประเมินผล ดังนี้ 7.1) การประเมินจากการสังเกต 7.2) การประเมินรอบด้านจากผู้เรียน ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียน 7.3) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกต แบบบันทึกการเรียนรู้ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ และอนุทิน และ 8) การนำหลักสูตรไปใช้ ตามหลักสูตรนี้เน้นที่การพัฒนาบุคคลจากภายในก่อนแล้วจึงปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสังคม และกิจกรรมสามารถพิจารณาปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมแต่ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

1.2 เอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่ เอกสารคู่มือการใช้หลักสูตร จำนวน 1 ฉบับ ภายในประกอบด้วยคำชี้แจงการใช้หลักสูตร คำอธิบายคำจำกัดความต่างๆ ที่ผู้สอนควรทราบ ความรู้พื้นฐานสำหรับผู้สอน เช่น การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ การอธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมโดยละเอียด บทบาทครู บทบาทผู้เรียน ตลอดจนแนวทางการตรวจสอบผลการเรียนรู้ และเอกสารมอดูล จำนวน 2 ฉบับ พร้อมแผ่นบันทึก (CD) แผนการจัดกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้

2. ผลของการทดลองใช้หลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติ มีผลการใช้สรุปได้ดังนี้

นักศึกษาอาสาสมัครที่ผ่านหลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติ มีจิตสำนึกสาธารณะ โดยปรากฏคุณสมบัติของจิตสำนึกสาธารณะ 10 ประการ ได้แก่ 1) การมีความคิดสำนึก 2) การมีความเมตตา 3) การมีความเอื้อเฟื้อ เสียสละ 4) การแสดงความคิดเห็นในทางสร้างสรรค์ 5) การมีวินัย 6) การมีความรับผิดชอบ 7) การทำตนให้เป็นคนที่มีประโยชน์ 8) การมีความยินดีที่จะช่วยเหลือส่วนรวม 9) การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ 10) การสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม ตลอดทั้งมีความพึงพอใจในหลักสูตร นอกจากนี้ยังพบว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาอาสาสมัครสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงซึ่งพบว่านักศึกษาอาสาสมัครมีจิตสำนึกสาธารณะ และมีความพึงพอใจในจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาอาสาสมัคร

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติ ทำให้ได้หลักสูตรที่มี 8 องค์ประกอบ และเอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่ คู่มือและมอดูล 2 มอดูล เนื่องจากหลักสูตรนี้ได้รับการดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้นตอนพร้อมทั้งมีการปรับปรุงแก้ไขเป็นระยะๆ โดยในการร่างหลักสูตร ได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลมาสร้างหลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูโดยพบว่า 1) จิตสำนึกสาธารณะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของพลเมืองและวิชาชีพครู คือเป็นกำลังในการพัฒนาชาติและสังคมโลกต่อไป 2) ควรจะให้มีการพัฒนาหลักสูตรมาสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะ นักศึกษาวิชาชีพครู ทั้งนี้สภาพปัจจุบันปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการขาดจิตสำนึกสาธารณะของคน จึงต้องแก้ไขโดยการสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะในตัวบุคคล โดยที่การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องเกิดขึ้นในระดับจิตสำนึกจากภายในตัวบุคคล ดังนั้นแนวทางในการสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะที่สอดคล้องและเหมาะสมที่สุดคือ แนวทางตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้หลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร นำเสนอต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร พบว่า ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรมีเหมาะสม ความสอดคล้องกัน และสามารถนำไปใช้ได้ อาจจะเป็นเนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่นำมาจัดทำร่างหลักสูตร

เป็นอย่างดี ประกอบกับได้รับการให้คำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร และด้านจิตตปัญญาศึกษา รวมทั้งการฝึกอบรมและพัฒนาตนในหลักสูตรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจิตตปัญญาศึกษาของผู้วิจัย จึงทำให้ได้ร่างหลักสูตรที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกันสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler (1949) ที่ได้ให้ความสำคัญต่อการกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาเป็นอย่างมากเพราะคำถามข้ออื่นๆ เป็นไปเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แล้วทั้งสิ้น และจะส่งผลให้สามารถวางแผนหลักสูตรได้ถูกต้องเหมาะสม โดยที่ข้อมูลที่น่ามาสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ ควรจะมาจากการผสมผสานข้อมูลจาก 3 แหล่ง กล่าวคือ ผู้เรียน สังคมปัจจุบัน และผู้เชี่ยวชาญ และเป็นไปตามแนวคิดของ Taba (1962) และ Walker (2003 อ้างถึงใน Marsh & Willis, 2007) ที่ผู้สอนเป็นผู้ริเริ่มการพัฒนาหลักสูตรเพราะเป็นผู้ที่มองเห็นปัญหานั้นได้อย่างชัดเจน ซึ่งต้องมีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา นำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเชิงบรรยายและกว้าง ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Eisner (1985 อ้างถึงใน Marsh & Willis, 2007) และ Doll (1993) ในด้านของเนื้อหาสาระในหลักสูตรถูกจัดอย่างเป็นระบบ และมีการผสมผสานในหลายๆ วิธี แบบบูรณาการ ดังเช่นในหลักสูตรได้กำหนดให้มีการลำดับเนื้อหาจากการพัฒนาตนเองไปสู่การพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นไปตามที่สมพงษ์ สิงหะพล (2542) กล่าวว่าหากคนมีจิตสำนึกที่ดีจะประพฤติปฏิบัติดีและใช้ไปในทาง

ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มีการเลือกเนื้อหาสาระ ได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรวัย และความสามารถของผู้เรียน และความสนใจของผู้เรียนเนื้อหามาจากแหล่งที่มีความเชื่อถือได้ และมีสำคัญต่อการเรียนรู้ ส่วนการจัดเนื้อหาสาระ มีความต่อเนื่อง และความยากง่ายของเนื้อหา เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Eisner (1985 อ้างถึงใน Marsh & Willis, 2007) และแนวคิดของ Taba (1962)

กิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตร ประกอบไปด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและครบถ้วนทั้ง 7 กลุ่มของจิตตปัญญาปฏิบัติตามแนวคิดของ The Center for Contemplative Mind in Society (2011) ชลลดา ทองทวี และคณะ (2551) ประเวศ วะสี (2549) และ Naropa University (2012) ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะโดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจตนเองก่อนเริ่มกิจกรรม เป็นขั้นการเตรียมตัวผู้เรียนให้มีความพร้อมที่จะเรียน ผ่านการสำรวจสภาวะของตนเอง ผ่านความความกังวลต่อสิ่งต่างๆ มีการปฏิบัติภาวนาเพื่อให้เกิดสภาวะที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ต่อไป และมีการทำความเคารพซึ่งกันและกันก่อนเรียนอันเป็นวัฒนธรรมที่งดงาม ทั้งยังฝึกการทักทายตลอดทั้งการพร้อมที่จะน้อมรับประสบการณ์ต่างๆ จากสมาชิกคนอื่น ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติกิจกรรมเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่คัดสรรอย่างมีคุณค่า และมีความหมายต่อผู้เรียน มีความต่อเนื่อง หลากหลาย มีสื่อและ

อุปกรณ์ ที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับปัจเจกบุคคลจึงได้คำนึงถึงความสมดุลของฐานคิด ฐานใจ และฐานกายอย่างเหมาะสมในแต่ละกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 การถอดบทเรียน เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องใช้ความรู้และประสบการณ์จากขั้นที่ 2 มาคิดใคร่ครวญในสถานะที่ผ่อนคลายเพราะเป็นการเปิดพื้นที่ของการพิจารณาอย่างใคร่ครวญ เชื่อมโยงความรู้ และประสบการณ์เดิมเพื่อสร้างเสริมจิตสำนึกในอนาคต นำปัญญาร่วมที่ได้จากกระบวนการการฟัง และสุนทรียสนทนา ในวงสนทนาอันเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ไปผสมผสานกับการเรียนรู้ของตนเองจนเกิดปัญญา ขั้นตอนที่ 4 การสำรวจตนเองหลังกิจกรรม เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้ตรวจสอบความรู้ที่ได้รับของตนเองผ่านการภาวนา และการบอกกับสมาชิกถึงการเรียนรู้ที่ได้รับ ตลอดจนการส่งผ่านการปฏิบัติต่างๆ ซึ่งถือว่าการปฏิบัติที่ดีงามและจะเป็นผลดีในอนาคตเผื่อแผ่ไปยังสรรพสัตว์น้อยใหญ่ทั้งหลาย ตลอดจนตนเป็นการขอขมาลาโทษในการกระทำที่อาจจะมีผลต่อผู้อื่นด้วยการภาวนาและแผ่เมตตา และถือเป็นวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย ซึ่งทั้ง 4 ขั้นตอนนี้ สอดคล้องกับการศึกษาฝึกรวมของผู้วิจัยเอง และยังสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการหลายคน เช่น ธนา นิลชัยโกวิท และ อติศร จันทรสุข (2552) วิจักขณ์ พานิช (2551) และ วิศิษฐ์ วังวิญญู (2552, 2554) ในการประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้การประเมินอย่างหลากหลายและรอบด้าน เช่น การสังเกต การสนทนา ตรวจบันทึก การตรวจสอบตนเองความสามารถ

ในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน การประเมินตามสภาพจริง และประเมินโดยใช้กระบวนการค้นแบบบูรณาการหลายมุมมอง ใช้มุมมองบุคคลที่หนึ่ง บุคคลที่สอง และบุคคลที่สาม นำข้อมูลที่ได้เปรียบเทียบความสอดคล้องของพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงกับวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler (1949) Taba (1962) Eisner (1985) อ้างถึงใน Marsh & Willis, (2007) และแนวทางของ ชลลดา ทองทวี และคณะ (2551) แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ จากการสัมมนาเชิงลึกของ นฤมล อเนกวิทย์ (2552)

หลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูโดยใช้จิตตปัญญาปฏิบัติฉบับนี้ ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลากหลายกลุ่ม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสำนึกสาธารณะ นักพัฒนาทรัพยากรบุคคล และกระบวนการด้านจิตตปัญญาศึกษา ประสานสาขาวิชาต่างๆ ที่มีประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรมาแล้ว ผู้ใช้บัณฑิตเป็นกลุ่มที่มีความหลากหลาย ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงาน ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน ตลอดจนทั้งนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลโดยตรงจากการใช้หลักสูตร ในการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรในครั้งนี้ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มๆ ตามความเหมาะสม โดยแต่ละกลุ่มได้ระดมความคิดเห็น อภิปรายการวิพากษ์วิจารณ์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และพิจารณาร่วมกันอย่างรอบครอบ ซึ่งเป็นไป

ตามแนวคิดของ Walker (2003 อ้างถึงใน Marsh & Willis, 2007) จากนั้นจึงนำหลักสูตรที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรพร้อมทั้งแก้ไขตามคำแนะนำของกลุ่มบุคคลดังกล่าวข้างต้นแล้ว จึงนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักศึกษาอาสาสมัคร โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการเขียนบันทึกผลการเรียนรู้ ทำให้หลักสูตรได้รับการปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องอีกครั้งหนึ่ง จึงนำไปใช้ในระยะเวลาที่ 3 การใช้ และปรับปรุงการแก้ไขหลักสูตร โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การเขียนบันทึกผลการเรียนรู้ การสนทนากลุ่ม การบันทึกอนุทิน และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้เวลาในการใช้หลักสูตรรวมทั้งสิ้น 48 ชั่วโมง นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปความ ระหว่างการใช้หลักสูตร ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและสะท้อนผล เมื่อพบปัญหาหรือข้อบกพร่อง จึงนำมาปรับปรุงและแก้ไข เป็นระยะ จำนวน 5 ครั้ง นอกจากนี้ผู้วิจัยจะใช้กระบวนการสนทนา ในกระบวนการจัดกิจกรรมแล้ว ยังได้มีการคิดทบทวนสะท้อนคิด (Reflexivity) โดยนักศึกษาอาสาสมัครและผู้วิจัยเป็นระยะ ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาจากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้ทันที่ เป็นการดำเนินการเพื่อให้มีหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นไปตามแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของ (Doll, 1993) ที่เสนอว่า 1) การพัฒนาหลักสูตรต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม 2) ประสบการณ์เดิมและมุมมองของผู้เรียนมีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาหลักสูตร 3) การพัฒนาหลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นและมีความเป็น

องค์รวมไม่แยกส่วน 4) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดหรือสะท้อนการเรียนรู้ที่ได้รับ และใช้กระบวนการสนทนา ในการพัฒนาหลักสูตร จึงทำให้หลักสูตรนี้มีประสิทธิภาพ โดยทำให้นักศึกษาอาสาสมัครมีจิตสำนึกสาธารณะ และนักศึกษาอาสาสมัครมีความพึงพอใจในหลักสูตร นอกจากนี้ยังพบว่า บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาอาสาสมัคร ได้แก่ เพื่อนและคณาจารย์ สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาอาสาสมัครก่อนและหลังการผ่านหลักสูตรนี้ได้อย่างชัดเจน มีความประทับใจ และมีความพึงพอใจในจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาอาสาสมัคร

ผลจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า จิตสำนึกสาธารณะ ต้องเริ่มต้นการสร้างเสริมจากการสร้างจิตสำนึกจากภายในตัวบุคคล ซึ่งการเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคลนี้จะส่งผลทำให้บุคคลแสดงออกผ่านจิตสำนึกที่เปลี่ยนแปลงแล้ว การแสดงออกและการกระทำต่างๆ ก็เปลี่ยนแปลงตาม ซึ่งเป็นไปตามที่ จุมพล พูลภัทรชีวิน (2555) และ ประเวศ วะสี (2553) กล่าวไว้ว่าบุคคลต้องเปลี่ยนจิตสำนึกจากด้านในที่น่าผลสู่จิตสำนึกภายนอกหรือที่เรียกว่า จากจิตเล็กสู่จิตใหญ่ จิตเล็กคือ จิตที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ญาติพี่น้อง และพรรคพวก ผลกระทบต่อส่วนรวมและประเทศชาติในทางเสียหาย ไม่สำคัญเท่าผลประโยชน์ส่วนตน ไปสู่จิตใหญ่คือเห็นความเป็นหนึ่งเดียวของทั้งหมด หลุดพ้นจากความบีบคั้นของความคับแคบนั้น ทำให้เกิดจิตสำนึกใหม่หรือจิตสำนึกใหญ่ และที่สันติกโรภิกขุ (2543) กล่าวว่าจิตสำนึกใหม่คือจิตที่เต็มเปี่ยมด้วยความ

เป็นมนุษย์ ความรัก ความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ ต่อสรรพสิ่งทั้งหลาย และเป็นไปตามที่ จรรยาตธรรมชน (2556) ได้สรุปแนวคิดของการจัดการศึกษาตามกระบวนการทศวันออกไว้ว่า การศึกษาต้องสร้างเสริมคนใน 2 คุณลักษณะคือ การพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี มีศีลธรรม มีคุณสมบัติจิตสำนึกสาธารณะ และการนำความรู้ความสามารถของตนเองมาบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม เปรียบเสมือนมีความเป็นปราชญ์ภายใน และเป็นกษัตริย์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูที่เนื้อหาประกอบไปด้วย 2 มอดูลเรียงลำดับกัน คือ การพัฒนาตนและการพัฒนาสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

1.1 ผู้ที่จะนำหลักสูตรนี้ไปใช้ควรได้ดำเนินการตรวจสอบบริบทต่างๆ เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพนั้นๆ

1.2 ทำความเข้าใจเรื่อง จิตตปัญญาปฏิบัติ และผ่านการฝึกปฏิบัติมาบ้างเพื่อทำความเข้าใจ มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดทั้งควรเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกสาธารณะบ้าง แต่ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องสมบูรณ์แบบแต่อย่างใด

1.3 การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรนี้ใช้สื่อวัสดุ และมีค่าใช้จ่ายในจำนวนหนึ่ง ดังนั้นอาจจะต้องขอให้หน่วยงานที่สังกัดให้การสนับสนุนงบประมาณ หรือจัดหาสื่อวัสดุตลอดทั้งการประยุกต์ใช้ให้ต่อบุคคลประสงค์ของ

หลักสูตร เพื่อให้บังเกิดผลกับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยในลักษณะนี้กับระดับการศึกษาต่างๆ เพื่อให้ได้ผลที่ครบถ้วนรอบด้าน

รายการอ้างอิง

- จรรยาตธรรมชน. (2556). *ศึกษาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่แท้จากมุมมองตะวันออก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตตปัญญาศึกษาและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2555). *สังคมข่าวสาร: หลุมพรางอำมหิตของเศรษฐกิจเสรีทุนนิยม*. สืบค้นจาก <http://jitwivat.blogspot.com/search/label.>
- ชาย โปธิสิตา, วาสนา อิ่มเอม, อุมารภรณ์ ภัทรวาณิช และสุภาณี เวชพงศา. (2543). *การศึกษาจิตสำนึกของคนไทยต่อสาธารณสมบัติ: กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- เชิงรณ ริมผดี, พ.ต.ท. (2554). *หัวใจสาธารณะ... ความงดงาม ในวันทนายนะ*. สืบค้นจาก <http://webboard.news.sanook.com>.
- ประภาภัทร นิยม. (2553). *หลอมรวมการเรียนรู้เพื่อความเป็นไทย เล่ม 5 อุดมศึกษาเพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: แปลน ฟรินติ้ง.

- ประเวศ วะสี. (2549). *ระบบการเรียนรู้ใหม่ไปให้
พันวิภุตแห่งยุคสมัย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
สาธารณสุขแห่งชาติ.
- _____. (2549). *การศึกษาสมบูรณ์แบบ: คือ
วงกลมที่คุ้มครองโลกถึงที่สุด*. กรุงเทพฯ:
อุษาการพิมพ์.
- _____. (2553). *ระบบการศึกษาที่แก้ความ
ทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ:
เอส.พี.เอ็น การพิมพ์.
- ปราชญา กล้าผจญ. (2548). *คุณธรรมจริยธรรม
จรรยาบรรณวิชาชีพ*. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ: แอล.ที.เพรส.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
(ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและ
พัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
(ม.ป.ป). *โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดการ
เรียนรู้ การอบรมและกระบวนการด้านจิตต
ปัญญาศึกษา*. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ].
- สมพงษ์ สิงหะพล. (2542). *ต้องสอนให้เกิด
จิตสำนึกใหม่*. *วารสารสีมาจารย์*,
13(27), 15-16.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ. (2549). *แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ
พ.ศ. 2550 – 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ.
- Doll, W.E. (1993). *A post-modern
perspective on curriculum*. NY:
Teacher College Press.
- Marsh, C., & Willis, G. (2007). *Curriculum:
Alternative approaches, ongoing
issues*. (3rd ed.). NY: Simon &
Schuster Company.
- Nozawa, A. (2004). *A way to awakening:
Five educator' experiences of
Integrating contemplative practices in
to their live (Ontario)*. [n.p.]: University
of Toronto.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development:
Theory and practice*. NY: Harcourt
Brace and World.
- The Center for Contemplative Mind in
Society. (2012). *The Tree of
Contemplative Practices*. Retrieved
from
<http://www.contemplativemind.org>.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic Principle of
Curriculum and Instruction*. Chicago:
University of Chicago Press.
- Zajonc, A. (2012). *Love and Knowledge:
Recovering the Heart of Learning
through Contemplation*. Retrieved
from [http://www.arthurzajonc.org/
uploads/love-and-knowledge.pdf](http://www.arthurzajonc.org/uploads/love-and-knowledge.pdf)

Stages of Moral Development of Physical Therapy Students, University of Phayao¹

Arunee Promsri²

Received: June 3, 2015 Accepted: July 9, 2015

Abstract

The three objectives of this study were; 1) to survey the opinion about ethics-advanced, ethics-proactive and ethics-excellence; 2) to assess a moral development; and 3) to study a correlation among personal data, level of ethics and the stage of moral development of 138 physiotherapy students of University of Phayao studied in the academic year 2014. A question of moral problem developed by Lawrence Kohlberg was used to assess the stage of moral development represented as the stage one to six, while the students' level of ethics was analyzed and defined to five levels including least, low, moderate, very, and most. The results of this study showed that the average marks of all ethics items of the students were at moderate to the most level, and had no statistical significantly different among each year classes. For assessing the stage of moral development, 65.22 percent of students had the stage of moral development in level 4 or the level of behaving the rules of society. For correlation analysis, there were statistical significantly positive correlation among ethics-advanced, ethics-proactive and ethics-excellence. On the other hand, there was significantly negative correlation between age and ethics-proactive. However, there has been no correlation between a stage of moral development and any parameters. In conclusion, these findings were beneficial for administrating, planning and teaching physical therapy students having knowledge with a moral.

Key words: Moral development, Moral, Ethic, Physical therapy student

¹ *Research project was supported by the School of Allied Health Sciences, University of Phayao.*

² *Lecturer of Department of Physical Therapy, School of Allied Health Sciences, University of Phayao, 19 Moo 2 Maeka, Muang Phayao, Phayao, 56000, e-mail: arunee.pr@up.ac.th*

ระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของนิสิตกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยพะเยา¹

อรุณีย์ พรหมศรี²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม-ก้าวหน้า คุณธรรมจริยธรรม-เชิงรุก และคุณธรรมจริยธรรม-เป็นเลิศ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลระดับคุณธรรมจริยธรรม และขั้นพัฒนาการจริยธรรมของนิสิตกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 138 คน ที่ศึกษาในปีการศึกษา 2557 โดยใช้คำถามปัญหาทางจริยธรรมที่พัฒนาโดย ลอเรนซ์ โคลเบอร์ก ในการประเมินขั้นพัฒนาการจริยธรรมที่แสดงเป็นขั้นที่ 1-6 และระดับคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตทุกวิเคราะห์และแสดงเป็นห้าระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ผลการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยทุกหัวข้อคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุดและไม่พบความแตกต่างกันระหว่างแต่ละชั้นปี สำหรับการประเมินขั้นพัฒนาการจริยธรรม นิสิตร้อยละ 65.22 มีขั้นพัฒนาการจริยธรรมในขั้นที่ 4 หรือขั้นการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญระหว่างคุณธรรมจริยธรรม-ก้าวหน้า คุณธรรมจริยธรรม-เชิงรุก และคุณธรรมจริยธรรม-เป็นเลิศ ในทางกลับกันพบความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญระหว่างอายุและคุณธรรมจริยธรรม-เชิงรุก อย่างไรก็ตามไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างขั้นพัฒนาการจริยธรรมและตัวแปรอื่นโดยสรุป ผลการศึกษานี้เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนหรือเป็นแนวทางในการสอนนิสิตกายภาพบำบัดให้เป็นผู้มีความรู้และคุณธรรมต่อไป

คำสำคัญ: พัฒนาการทางจริยธรรม คุณธรรม จริยธรรม นิสิตกายภาพบำบัด

¹ งานวิจัยได้รับการสนับสนุนจากคณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

² อาจารย์ประจำสาขาวิชากายภาพบำบัด คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา 19 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000 e-mail: arunee.pr@up.ac.th

บทนำ

การพัฒนาบัณฑิตนักศึกษาก็เพื่อให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์เป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องส่งเสริมทั้งด้านวิชาการ เจตคติต่อวิชาชีพ ควบคู่กับการมีคุณธรรมจริยธรรม ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ที่กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ไว้อย่างน้อย 5 ด้าน หนึ่งในนั้น คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) ซึ่งคำว่า ‘**คุณธรรม**’ และ ‘**จริยธรรม**’ ตามพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง สภาพคุณงามความดี และธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) ตามลำดับ และเมื่อนำคำว่า “**คุณธรรมจริยธรรม**” มารวมกันจึงหมายถึงคุณลักษณะที่เกี่ยวกับการประพฤติ ปฏิบัติ รวมถึงการคิดชอบในทางที่ถูกต้องดีงาม ก่อเกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม อีกทั้งยังต้องสามารถควบคุมตนเองในการประพฤติปฏิบัติและการปรับตัวเพื่อความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุขในสังคม (สถาพร จำรัสเลิศลักษณ์, 2555) และจากมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของคุณวุฒิระดับปริญญาตรีที่ให้กรอบว่าบัณฑิตในระดับปริญญาตรีต้องมีความสามารถในการจัดการปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรม และวิชาชีพโดยใช้ดุลยพินิจทางค่านิยม ความรู้สึกของผู้อื่น ค่านิยมพื้นฐาน และจรรยาบรรณวิชาชีพ นอกจากนี้ยังต้องแสดงออกถึงพฤติกรรมทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม เช่น การมีวินัย

ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต การเสียสละ การเป็นแบบอย่างที่ดี การเข้าใจผู้อื่นและเข้าใจโลก เป็นต้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2552) ซึ่งพิเชษฐ รุ่งลาวัลย์ ได้ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นในหลักสูตรระดับอุดมศึกษาและได้จำแนกระดับขั้นของคุณธรรมตั้งแต่ระดับ **คุณธรรมจริยธรรม-พื้นฐาน (Ethics-basic)** ที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลนั้นๆ และระดับคุณธรรมขั้นสูงที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น สังคม ส่วนรวม หรือระดับชาติ โดยเป็นระดับคุณธรรมขั้นสูงขึ้นไป ได้แก่ **คุณธรรมจริยธรรม-ก้าวหน้า (Ethics-advanced)** เกี่ยวข้องกับการเป็นแบบอย่างที่ดี การเข้าใจผู้อื่นและเข้าใจโลก ความสามารถคิดวิเคราะห์แยกแยะถูกผิดได้ การผดุงไว้ซึ่งความเป็นธรรมและถูกต้อง การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การประพฤติตนอย่างเอาใจเขา มาใส่ใจเรา สนใจในทุกข์ สุขของคนอื่น รวมถึงความสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับปัญหาและอุปสรรคด้วยความเข้าใจและรู้จักหาทาง แก้ไขปัญหาเหล่านั้น และความสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และระดับคุณธรรมจริยธรรมที่สูงกว่าระดับคุณธรรมจริยธรรม-ก้าวหน้า ได้แก่ **คุณธรรมจริยธรรม-เชิงรุก (Ethics-proactive)** ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและชี้นำสังคมให้ตระหนักถึงคุณธรรมจริยธรรม การมีจิตใจเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมในการชี้นำความถูกต้องให้กับสังคม การมีความสามารถในการสื่อความคิดที่ดีงามสู่สังคมนิสิตมีความหนักแน่นเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรค และการรู้จักชื่นชมในความสำเร็จของผู้อื่น ความสามารถช่วยเหลือตนเองได้และการเป็นที่พึ่งของผู้อื่น การไม่

เพิกเฉยในยามที่สังคมกำลังสับสน และดำเนินไปในทางที่ผิด ความสามารถมองเห็นปัญหาของสังคมและการหาทางออกให้กับสังคมได้ ความสามารถนำเหตุผลทางจริยธรรมมาสื่อความหมายให้ผู้คนในสังคมเข้าใจและคล้อยตาม รวมถึงความสามารถพูดจาโน้มน้าวจิตใจให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าทางจริยธรรม และคุณธรรมจริยธรรมระดับสูงสุด ได้แก่ **คุณธรรมจริยธรรม-เป็นเลิศ (Ethics-excellent)** เช่น การอุทิศตนเพื่อส่วนรวม ความเสียสละตนเองเพื่อท้องถิ่นและสังคม การมีความกล้าหาญทางจริยธรรม การอุทิศตนเพื่อการช่วยเหลือและพัฒนาสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน การอุทิศความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขของคนอื่น รวมถึงการอุทิศตนเพื่อการดำรงไว้ซึ่งคุณงามความดีในสังคม ซึ่งอาจต้องแลกมาด้วยเกียรติยศ ชื่อเสียงและ/หรือชีวิต เป็นต้น

จากแนวคิดทางจริยธรรมของนักจิตวิทยา เช่น ลอเรนซ์ โคลเบิร์ก (Lawrence Kohlberg) นักจิตวิทยาผู้สร้างทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral development) ได้ให้คำจำกัดความของจริยธรรมว่าเป็นความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกผิด เกิดขึ้นจากขบวนการทางความคิดอย่างมีเหตุผล และต้องอาศัยวุฒิภาวะทางปัญญา ซึ่งโคลเบิร์กได้เสนอว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของแต่ละช่วงวัยมีความแตกต่างกัน โดยพัฒนาการทางจริยธรรมเกิดควบคู่กับพัฒนาการทางเซาว์ปัญญา และเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ของตัวบุคคลและผู้อื่นทั้งบิดามารดา ครูอาจารย์ และเพื่อนร่วมวัย โดยโคลเบิร์กได้ศึกษาวิจัยพัฒนาการทางจริยธรรมโดยสร้าง

สถานการณ์สมมติ ปัญหาทางจริยธรรมที่ผู้ตอบยากที่จะตัดสินใจได้ว่า “ถูก” “ผิด” “ควรทำ” หรือ “ไม่ควรทำ” อย่างเด็ดขาดเพราะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งการตอบจะขึ้นกับวัยของผู้ตอบ ทั้งยังเกี่ยวกับความเห็นใจในบทบาทของผู้แสดงพฤติกรรมในเรื่องค่านิยม ความสำนึกในหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ความยุติธรรมหรือหลักการที่ตนยึดถือ นอกจากนี้ โคลเบิร์ก ยังเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลจากการพัฒนาการของโครงสร้างทางความคิด ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม (สจวร์ต ใคว์ตระกูล, 2556; Kohlberg & Hersh, 1977) สำหรับขั้นพัฒนาการจริยธรรมของโคลเบิร์ก คำถามสภาพการณ์สมมติปัญหาทางจริยธรรมของโคลเบิร์ก เรื่อง The heinz dilemma ซึ่งคำตอบของเรื่องนี้ถูกนำมาจัดระดับทางจริยธรรมขั้นระดับพัฒนาการ 6 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเชื่อฟังและการถูกลงโทษ ขั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน ขั้นที่ 3 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคมสำหรับ “เด็กดี” ขั้นที่ 4 กฎและระเบียบ ขั้นที่ 5 สัญญาสังคมหรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา และ ขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล

วิชาชีพกายภาพบำบัดเป็นวิชาชีพที่มีการปฏิบัติโดยตรงต่อมนุษย์ทุกวัยทั้งผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจากภาวะโรค การบาดเจ็บ ภาวะเสื่อม และคนปกติด้วยการตรวจประเมิน วินิจฉัย บำบัดรักษา ฟื้นฟูสภาพ ป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจด้วยวิธีการทางกายภาพบำบัด โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ มีจรรยาบรรณวิชาชีพ และสามารถ

ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพพร้อมกับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยคุณธรรมและจริยธรรมโดยคำนึงถึงคุณค่าของชีวิตมนุษย์และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม ซึ่งคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ประการหนึ่งตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชากายภาพบำบัด พ.ศ. 2556 กำหนดให้นักกายภาพบำบัดต้องเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพกายภาพบำบัด (สภากายภาพบำบัด, 2547; 2551; 2556)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าคุณธรรมจริยธรรมเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่ต้องมีในแต่ละบุคคลและเป็นปัจจัยสำคัญของการประกอบวิชาชีพทางกายภาพบำบัด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคุณธรรมจริยธรรมในระดับก้าวหน้า เชิงรุก และเป็นเลิศ และระดับขั้นพัฒนาการจริยธรรมของนิสิตกายภาพบำบัด คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อนำข้อมูลที่ได้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้และส่งเสริมการผลิตบัณฑิตกายภาพบำบัดให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถควบคู่กับการมีคุณธรรมจริยธรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นด้านคุณธรรมจริยธรรม-ก้าวหน้า (Ethics-advanced) คุณธรรมจริยธรรม-เชิงรุก (Ethics-proactive) และคุณธรรมจริยธรรม-เป็นเลิศ (Ethics-excellent) ของนิสิตกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยพะเยา
2. เพื่อศึกษาระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของนิสิตกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยพะเยา

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป (เพศ อายุ เกรดเฉลี่ย) ระดับความคิดเห็นด้านคุณธรรมจริยธรรม (ก้าวหน้า เชิงรุก และเป็นเลิศ) และขั้นพัฒนาการจริยธรรมของนิสิตกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยพะเยา โดยศึกษาในนิสิตกายภาพบำบัด ชั้นปีที่ 2-4 คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ในปีการศึกษา 2557 โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive methods) จำนวน 138 คน โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์การวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างรับทราบ และดำเนินการเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างที่ยินยอมเข้าร่วมการศึกษา โดยข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามถูกเก็บเป็นความลับ และรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นภาพรวม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วย

- 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของอาสาสมัคร
- 2) คำถามสภาพการณ์สมมติปัญหาทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก เรื่อง The Heinz dilemma (สุรางค์ ไคว้ตระกูล, 2556) และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นหรือพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม-ก้าวหน้า (Ethics-advanced) คุณธรรมจริยธรรม-เชิงรุก (Ethics-proactive) และคุณธรรมจริยธรรม-เป็นเลิศ (Ethics-excellent) ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ (มากที่สุด

มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด) (พิเชษฐ รุ่งลาวัลย์, 2550) ซึ่งแบบสอบถามได้ผ่านการ ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีค่า ดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-objective consistency: IOC) อยู่ระหว่าง 0.6-1.0 และมีค่า ความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.93

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษานี้ใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปและระดับ ความคิดเห็นด้านคุณธรรมจริยธรรมระหว่างนิสิต ทุกชั้นปี โดยใช้สถิติ One-way ANOVA

2. วิเคราะห์ระดับพัฒนาการทาง จริยธรรมของนิสิตกายภาพบำบัด โดยใช้สถิติ พรรณนาหาค่าความถี่ และร้อยละ

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล ทั่วไป (เพศ อายุ เกรดเฉลี่ย) ระดับความคิดเห็น ด้านคุณธรรมจริยธรรม (ก้าวหน้า เชิงรุก และ เป็นเลิศ) และระดับขั้นพัฒนาการจริยธรรมของ นิสิตกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยพะเยา โดยใช้ Spearman's rank correlation coefficient

ผลการศึกษา

นิสิตกายภาพบำบัดที่เข้าร่วมการศึกษานี้ทั้งหมดจำนวน 138 คน และมีอายุระหว่าง 18-22 ปี โดยข้อมูลทั่วไปของนิสิตแสดงในตาราง 1 และนิสิตส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.22) มีระดับขั้นพัฒนาการจริยธรรมอยู่ที่ 4 หรือขั้นกฎและระเบียบ รองลงมาคือระดับขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล (ร้อยละ 18.12) และระดับขั้นที่ 5 สัญญาสังคมหรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา (ร้อยละ 10.14) ตามลำดับ โดยรายละเอียดแสดงในตาราง 2 และการจำแนกตามชั้นปีแสดงในภาพประกอบ 1 นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า คะแนนคุณธรรมจริยธรรม-ก้าวหน้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณธรรมจริยธรรม-เชิงรุก และคุณธรรมจริยธรรม-ก้าวหน้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ในขณะที่อายุมีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณธรรมจริยธรรม-เชิงรุก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ตาราง 1 แสดงการเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปและระดับความคิดเห็นด้านคุณธรรมจริยธรรมของนิสิต
กายภาพบำบัด ชั้นปีที่ 2-4

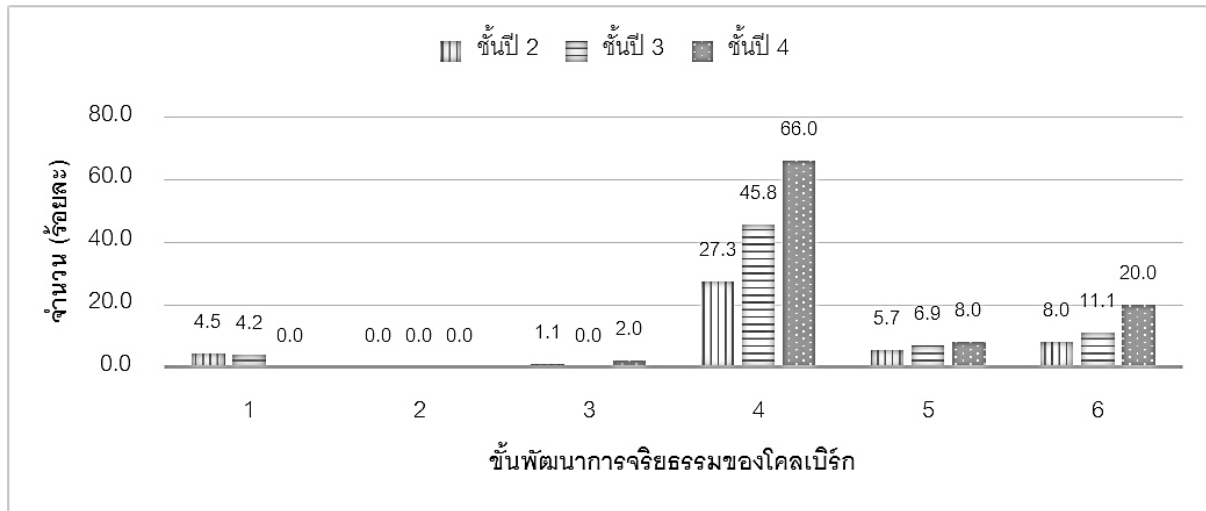
ข้อมูลทั่วไป	ชั้นปี 2	ชั้นปี 3	ชั้นปี 4	p-value
จำนวนนิสิต (คน)	41	49	48	-
- หญิง (คน (ร้อยละ))	32 (80.00)	32 (65.31)	41 (85.42)	-
- ชาย (คน (ร้อยละ))	8 (20.00)	17 (34.69)	7 (14.58)	-
อายุ (ปี)	18.7 (0.74)	19.6 (0.88)	20.5 (0.54)	0.000***
เกรดเฉลี่ย	3.39 (0.36)	3.19 (0.51)	2.89 (0.43)	0.000***
ระดับความคิดเห็นด้านคุณธรรมจริยธรรม				
- ก้าวหน้า (Ethics-Advanced)	4.12 (0.47)	4.24 (0.53)	4.03 (0.49)	0.125
- เจริญ (Ethics-Proactive)	3.88 (0.51)	3.94 (0.47)	3.72 (0.44)	0.073
- เป็นเลิศ (Ethics-Excellent)	3.85 (0.73)	3.93 (0.62)	3.61 (0.58)	0.051

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน), *** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ตาราง 2 แสดงความถี่ของนิสิตกายภาพบำบัด ชั้นปีที่ 2-4 จำแนกตามระดับขั้นพัฒนาการจริยธรรมของ
โคลเบอร์ก (n = 138)

ขั้นพัฒนาการจริยธรรมของโคลเบอร์ก	จำนวน	ร้อยละ
ระดับที่ 1 ระดับก่อนมีจริยธรรมของตนเอง (Pre-Conventional level)		
- ขั้นที่ 1 การเชื่อฟังและการถูกลงโทษ (Obedience and punishment orientation)	7	5.07
- ขั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน (Self-interest orientation)	0	0.00
ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ (Conventional level)		
- ขั้นที่ 3 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคมสำหรับ "เด็กดี" (Interpersonal accord and conformity)	2	1.45
- ขั้นที่ 4 กฎและระเบียบ (Authority and social-order maintaining orientation)	90	65.22
ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post-conventional level)		
- ขั้นที่ 5 สัญญาสังคม หรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Social contract orientation)	14	10.14
- ขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล (Universal ethical principles)	25	18.12

ภาพประกอบ 1 แสดงความถี่ของขั้นพัฒนาการจริยธรรมของนิสิตกายภาพบำบัดจำแนกตามชั้นปีที่ 2-4

หมายเหตุ: 1 = ขั้นที่ 1 การเชื่อฟังและการถูกลงโทษ, 2 = ขั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน, 3 = ขั้นที่ 3 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคมสำหรับ "เด็กดี", 4 = ขั้นที่ 4 กฎและระเบียบ, 5 = ขั้นที่ 5 สัญญาสังคม หรือ หลักการทำตามคำมั่นสัญญา, และ 6 = ขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล

ตาราง 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป (เพศ อายุ เกรดเฉลี่ย) ระดับความคิดเห็นด้านคุณธรรมจริยธรรม (ก้าวหน้า เชิงรุก และเป็นเลิศ) และขั้นพัฒนาการจริยธรรมของนิสิตกายภาพบำบัดมหาวิทยาลัยพะเยา (n = 138)

	เพศ	อายุ	เกรดเฉลี่ย	คุณธรรมจริยธรรมก้าวหน้า	คุณธรรมจริยธรรมเชิงรุก	คุณธรรมจริยธรรมเป็นเลิศ	ขั้นพัฒนาการจริยธรรม
เพศ	1						
อายุ	.003	1					
เกรดเฉลี่ย	-.026	-.352**	1				
คุณธรรมจริยธรรมก้าวหน้า	.090	-.104	.094	1			
คุณธรรมจริยธรรมเชิงรุก	.149	-.209*	.020	.687**	1		
คุณธรรมจริยธรรมเป็นเลิศ	.078	-.120	.085	.422**	.517**	1	
ขั้นพัฒนาการจริยธรรม	.142	-.034	.026	-.126	-.065	-.092	1

หมายเหตุ: * = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการศึกษา

การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นด้านคุณธรรมจริยธรรมในด้านก้าวหน้า เจริญ และ เป็นเลิศของนิสิตกายภาพบำบัดทุกชั้นปีไม่มีความแตกต่างกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก (คะแนน 3-4) ซึ่งแสดงให้เห็นว่านิสิตกายภาพบำบัดทุกชั้นปีมีความคิดเห็นและเชื่อว่าตนเองมีคุณธรรมจริยธรรมในด้านก้าวหน้า เจริญ และเป็นเลิศอยู่ในระดับที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับการที่ผ่านมาของผู้วิจัยในนิสิตกลุ่มนี้เมื่อปีการศึกษา 2556 ที่ศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมในนิสิตกายภาพบำบัดมีระดับความคิดเห็นด้านคุณธรรมจริยธรรม-พื้นฐานอยู่ในระดับปานกลางถึงมากเช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่านิสิตกายภาพบำบัดทุกชั้นปีมีความคิดเห็นและเชื่อว่าตนเองมีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในระดับที่ดี ซึ่งอาจเนื่องมาจากนิสิตกายภาพบำบัดแต่ละคนได้รับการปลูกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานตั้งแต่วัยเด็กทั้งจากครอบครัว โรงเรียน วัด สังคม และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ตามพื้นฐานของสังคมและวัฒนธรรมของไทย และจำนวนนิสิตกายภาพบำบัดส่วนใหญ่ที่เป็นเพศหญิงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คะแนนในการประเมินตนเองด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับที่ดีเนื่องจาก การศึกษาที่ผ่านมาพบว่านักศึกษาเพศหญิงมีคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่านักศึกษาเพศหญิงเป็นผู้ที่มีความปรารถนาให้ผู้อื่นมีสุข รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือและตอบแทนคุณ รวมถึงมีความซื่อตรงต่อหน้าที่และความถูกต้อง และยังมีพฤติกรรม การใช้สิ่งของและทรัพย์สินอย่างประหยัดและ

คุ้มค่า จากพฤติกรรมดังกล่าวเป็นไปได้ว่าเพศหญิงเป็นเพศที่มีความอ่อนไหว มีความรักความเมตตา และสงสารผู้อื่น (ชัยณรงค์ ศรีสุข, 2545; สถาพร จำรัสเลิศลักษณ์, 2555) และจากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า คะแนนคุณธรรมจริยธรรม-ก้าวหน้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (0.50-0.70) กับคุณธรรมจริยธรรม-เจริญ และคุณธรรมจริยธรรม-ก้าวหน้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ในขณะที่ตัวแปรด้านอายุมีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับต่ำมาก (0.00-0.30) กับคุณธรรมจริยธรรม-เจริญ (Ethics-proactive) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของผู้วิจัยที่ผ่านมาในนิสิตกายภาพบำบัดกลุ่มนี้จากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงซ้อน ผลการศึกษาพบว่ามีเพียงตัวแปรอายุที่พบความสัมพันธ์เชิงลบกับระดับความคิดเห็นด้านคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนิสิตกายภาพบำบัด จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่านิสิตกายภาพบำบัดที่มีอายุมากขึ้นตามชั้นปีประเมินระดับคุณธรรมจริยธรรมของตนเองลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผล การศึกษานี้ที่แสดงให้เห็นว่านิสิตกายภาพบำบัดในชั้นปีที่สูงขึ้นมีแนวโน้มที่จะตระหนักว่าตนเองยังค้ำึงถึงบุคคลอื่นหรือสังคมน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับนิสิตกายภาพบำบัดในชั้นปีน้อยๆ อย่างไรก็ตาม คะแนนคุณธรรมจริยธรรม-เจริญของนิสิตกายภาพบำบัดทุกชั้นปีถือว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและยังมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก

เมื่อพิจารณาขั้นพัฒนาการจริยธรรมของโคลเบอร์ก จากการตอบคำถามสภาพการณ์สมมติ

ปัญหาทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก เรื่อง The heinz dilemma ของนิสิตกายภาพบำบัดส่วนใหญ่ร้อยละ 65.22 ตรงกับระดับที่ 2 หรือระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ (Conventional level) ซึ่งหมายถึงการตัดสินปัญหาจริยธรรมในระดับนี้จะขึ้นกับความคาดหวังของครอบครัว การเห็นด้วยของผู้อื่น ค่านิยม กฎเกณฑ์ของสังคมและกฎหมายของบ้านเมือง (อัชรา เิบสุขสิริ, 2557) และตรงกับขั้นย่อยในขั้นที่ 4 หรือขั้นกฎและระเบียบ (Law and order orientation) ซึ่งนิสิตกายภาพบำบัดได้ตอบว่า “แม้ว่าสามีจะขโมยยา มาช่วยชีวิตภรรยา ก็ไม่ได้หมายความว่าสิ่งที่เขาควรจะต้องทำ และกฎหมายก็ยังเป็นกฎหมาย” โดยในขั้นนี้บุคคลจะคิดว่าการปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้คือการทำความดี ซึ่งถือว่าเป็นช่วงพัฒนาการของบุคคลในช่วงวัย 13-16 ปี (อัชรา เิบสุขสิริ, 2557) นอกจากนี้ โคลเบอร์กได้อธิบายขั้นพัฒนาการจริยธรรมในขั้นที่ 4 หรือขั้นกฎและระเบียบนี้ว่า เหตุผลทางจริยธรรมในขั้นนี้ถือว่าสังคมจะอยู่ด้วยความมีระเบียบเรียบร้อยต้องมีกฎหมายและข้อบังคับ คนดีหรือคนที่มีพฤติกรรมถูกต้องคือคนที่ปฏิบัติตามระเบียบบังคับหรือกฎหมาย ทุกคนควรเคารพกฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและ ความเป็นระเบียบของสังคม (สุรงค์ คุ้มตระกูล, 2556) และจากคำตอบของนิสิตกายภาพบำบัดส่วนใหญ่ที่มีระดับความคิดเห็นที่แสดงว่าตนเองสามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะถูกผิดได้ ซึ่งสอดคล้องกับระดับความคิดเห็นด้านคุณธรรมจริยธรรม-ก้าวหน้า (Ethics-advanced) ของนิสิตกายภาพบำบัดถึงแม้จะไม่พบ

ความสัมพันธ์ทางสถิติ ซึ่งผลคะแนนการประเมินตนเองของนิสิตกายภาพบำบัดในหัวข้อย่อยในเรื่องนิสิตสามารถคิดวิเคราะห์แยกแยะถูกผิดได้มีระดับคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (4 คะแนน) นอกจากนี้ นิสิตกายภาพบำบัดร้อยละ 18.12 มีระดับที่ 3 หรือระดับเหนือกฎเกณฑ์ ซึ่งเป็นจริยธรรมที่เกิดจากวิจรรณญาณ (Post-conventional moral reasoning) โดยจริยธรรมในระดับนี้จะขึ้นอยู่กับสิ่งที่คนส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม หรือเป็นความดีงามที่เป็นสากล (อัชรา เิบสุขสิริ, 2557) โดยนิสิตได้ตอบคำถามสถานการณ์ปัญหาทางจริยธรรมตรงกับพัฒนาการจริยธรรมในขั้นที่ 6 หรือขั้นหลักการคุณธรรมสากล (The universal-ethical principle orientation) ซึ่งบุคคลที่มีขั้นพัฒนาการจริยธรรมในขั้นนี้ จะมีความรู้สึกเกลียดกลัวความชั่ว จะไม่ยอมทำสิ่งที่ผิดเป็นอันขาด ซึ่งอาจเกิดขึ้นเพียงบางคนเท่านั้น ซึ่งความดีงามในขั้นนี้เป็นพฤติกรรมที่บุคคลปฏิบัติจากจิตสำนึกที่ดีงามของตนเองโดยที่ไม่ต้องการผลตอบแทนใดๆ และพฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่คนทั่วโลกยอมรับว่าเป็นความถูกต้องดีงาม (อัชรา เิบสุขสิริ, 2557) โดยนิสิตกลุ่มนี้เห็นว่า “การขโมยเป็นสิ่งที่ถูกในกรณีนี้ เพราะขโมยเพื่อช่วยรักษาชีวิตมนุษย์ และชีวิตมนุษย์มีค่ามากกว่าทรัพย์สินและสิ่งอื่นใด” ซึ่งโคลเบอร์กได้อธิบายระดับขั้นนี้ว่าเป็นหลักการมาตรฐานจริยธรรมสากล เป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม ในขั้นนี้สิ่งที่ ‘ถูก’ และ ‘ผิด’ เป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับมโนธรรมที่แต่ละคนยึดถือ บุคคลจะแสดงพฤติกรรมตามหลักการคุณธรรมสากล โดยคำนึงถึงความถูกต้อง ยอมรับในคุณค่าของ

ความเป็นมนุษย์ คำนี้ถึงสิทธิมนุษยชน มีคุณธรรมประจำใจ ละอาย เกรงกลัวต่อบาป มีความยึดหยุ่นและยึดหลักจริยธรรมของตน อย่างมีสติ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2556) อย่างไรก็ตาม ไคลเบิร์ก พบว่า การพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กส่วนมากจะไม่ถึงขั้นสูงสุดในอายุ 10 ปี แต่จะมีการพัฒนาขึ้นอีกหลายขั้นจากอายุ 11-25 ปี การใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำ อย่างใดอย่างหนึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความเจริญของจิตใจของบุคคล การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้งยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นตามลำดับของวุฒิภาวะทางปัญญา (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2556; Kohlberg & Hersh, 1977) และจากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ขั้นพัฒนาการจริยธรรมของ ไคลเบิร์ก ของนิสิตกายภาพบำบัดไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรใด แม้ว่าลักษณะคำถามสภาพการณ์สมมติปัญหาทางจริยธรรมของ ไคลเบิร์ก เรื่อง The heinz dilemma จะมีลักษณะใกล้เคียงกับนิยามของคุณธรรมจริยธรรม-ก้าวหน้า (Ethics-advanced) ที่เกี่ยวข้องกับการการคิดวิเคราะห์แยกแยะถูกผิดได้ หรือการผดุงไว้ซึ่งความเป็นธรรมและถูกต้อง

เนื่องจากการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญา ดังนั้น วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจึงต้องสอดคล้องกับพัฒนาการด้านสติปัญญา (อัชรา เิบสุซสิรี, 2557) ซึ่งแต่ละช่วงวัยรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจะมีรูปแบบแตกต่างกัน เช่น ในวัยเด็ก การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอาจใช้วิธีการเล่านิทานหรือ

การ์ตูนที่มีการเสริมแรงและการลงโทษ และในช่วงวัยรุ่นอาจใช้ตัวแบบทางสังคม เช่น ดารา นักร้อง หรือบุคคลต้นแบบที่เป็นที่รู้จักหรือมีชื่อเสียงเป็นแบบอย่างในทางที่ดี ในขณะที่ช่วงวัยของนิสิตนักศึกษาที่กำลังเปลี่ยนผ่านจากวัยรุ่นเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ถือว่าเป็นช่วงวัยที่สามารถคิดวิเคราะห์เลือกค่านิยมที่เป็นคุณธรรมจริยธรรมที่พึงปรารถนาได้เองโดยผ่านการกระตุ้นหรือการส่งเสริม เช่น จากการศึกษาการจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมและจริยธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่า นิสิตนักศึกษาได้รับการขัดเกลาทางสังคมด้านวัฒนธรรมทางจิตใจในเรื่องของคุณธรรมผ่านช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นหลัก ได้แก่ การสื่อสารกับบิดามารดา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และกลุ่มเพื่อน (อุณาวดี คงมั่นวัฒนา, 2538) นอกจากนี้ อาจารย์ในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่สอดแทรกและเสริมเนื้อหาคุณธรรมจริยธรรมแบบไม่เป็นทางการ หรือไม่มีหัวข้อคุณธรรมจริยธรรมปรากฏอยู่ในแผนการสอน แต่จะใช้รูปแบบการสอนแทรกในชั้นเรียนและในกิจกรรมมากที่สุด ซึ่งการสอนแบบแทรกในเนื้อหาวิชาจะไม่มีรูปแบบที่แน่ชัด แต่จะขึ้นอยู่กับอาจารย์ผู้สอนแต่ละคน และจะประเมินสถานการณ์ความพร้อมของนักศึกษาโดยการสังเกตความเหมาะสมของสิ่งแวดล้อม จังหวะการแทรกเนื้อหาหรือสถานการณ์ที่เหมาะสมก่อน ซึ่งวิธีการสอนแบบสอดแทรกนี้สามารถใช้สอนคุณธรรมจริยธรรมได้ทุกโอกาส (พิเชษฐ รุ่งลาวัลย์, 2550) ซึ่งจะเหมาะสมกับการสอดแทรกเนื้อหาคุณธรรมจริยธรรมในระดับก้าวหน้า เชิงรุก และเป็นเลิศ

ซึ่งการสอนแบบแทรกเสริมน่าจะเกิดประโยชน์มากกว่า เนื่องจากเป็นการสอนแบบไม่ตั้งใจ ยัดเยียดให้กับนิสิต และการสอนควรสอนจากประสบการณ์จริงของอาจารย์โดยการพูดคุย ถ่ายทอดประสบการณ์ รวมถึงการวิเคราะห์ แยกแยะประเด็นทางคุณธรรมจริยธรรมร่วมกับนิสิต (อรุณีย์ พรหมศรี, 2557)

จากข้อมูลความคิดเห็นด้านคุณธรรมจริยธรรมในด้านก้าวหน้า เชิงรุก และเป็นเลิศของนิสิตกายภาพบำบัดที่อยู่ในระดับปานกลางถึงมาก และข้อมูลระดับขั้นพัฒนาการจริยธรรมของ โคลเบอร์ก ที่นิสิตกายภาพบำบัดส่วนใหญ่อยู่ในขั้นที่ 4 ซึ่งเป็นขั้นที่รู้ เคารพ และปฏิบัติตามกฎ และระเบียบของสังคม ดังนั้น ลักษณะการจัดการเรียนการสอนสำหรับนิสิตกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยพะเยา ควรเน้นการเรียนรู้กฎหมายพื้นฐานเพื่อเป็นความรู้สำหรับการเป็นสมาชิก และการมีส่วนร่วมในสังคม นอกจากนี้ การเรียนรู้กฎหมายวิชาชีพกายภาพบำบัด กายภาพบำบัด กายภาพสถานพยาบาล และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในวิชาชีพกายภาพบำบัด ก็เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการประกอบวิชาชีพในอนาคต เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านจริยธรรม-ก้าวหน้า (Ethics-advanced) นอกจากนี้ การสอดแทรกการอภิปรายหัวข้อหรือสถานการณ์ทางจริยธรรมจะมีความเหมาะสมกับระดับขั้นพัฒนาการจริยธรรมของนิสิต รวมถึงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมบริการวิชาการที่เน้นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในระดับชุมชนและสังคม โดยเฉพาะในนิสิตกายภาพบำบัดขั้นที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้น

ให้บัณฑิตคำนึงถึงคุณประโยชน์ที่จะก่อเกิดแก่บุคคลอื่น ชุมชน สังคม และประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ตามนิยามของคุณธรรมจริยธรรม-เชิงรุก (Ethics-proactive) และคุณธรรมจริยธรรม-เป็นเลิศ (Ethics-excellent) ต่อไป

รายการอ้างอิง

- ชัยณรงค์ ศรีสุข. (2545). *คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย*. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
- พิเชษฐ รุ่งลาวัลย์. (2550). *การศึกษาคำความต้องการด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับหลักสูตรด้านคอมพิวเตอร์ในระดับอุดมศึกษา*. ปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต. ปราชญ์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

- สถาพร จำรัสเลิศลักษณ์. (2555). คุณธรรม
จริยธรรม ที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันอย่างมี
ความสุขทั้ง 4 ด้าน ของนักศึกษาสาขาวิชา
เทคโนโลยีอุตสาหกรรม
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
วารสารวิชาการคุณธรรมความดี, 1(1),
19-35.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2556). จิตวิทยาการศึกษา
(พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรุณีย์ พรหมศรี. (2557). คุณธรรมและจริยธรรม
ของนิสิตกายภาพบำบัด
มหาวิทยาลัยพะเยา. *วารสารวิชาการ
คุณธรรมความดี*, 3(1), 23-34.
- อัชรา เอิบสุขสิริ. (2557). จิตวิทยาสำหรับครู
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อุณาวดี คงมั่นวัฒนา. (2538). การสื่อสารกับการ
สังคมประกิตด้านวัฒนธรรมทางจิตใจของ
นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปริญญา
นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kohlberg, L., & Richard, H. (1977). Moral
development: a review of the theory.
Theory into Practice, 16(2), 53-59.

The Moral Economy in Islamic Perspective¹

Tosaporn Mahamud²

Received: January 13, 2015 Accepted: April 4, 2015

Abstract

This article describes the principle of a human life which lacks balance distributional operation in the capitalist economy which leads to a negative effect on humanity. In the view of western economics, the meaning of Islamic economics is an assumption operation. The factor of world materialism is present in the contemporary time in the areas of trade and International configuration labor. The failure of capitalism economy in the principles of financial operations. The transaction happens in Islamic banking without interest and profit sharing factors. The transaction with the principles of Islam prevents the principles of morality in the economy.

Keywords: Moral, Economic, Islamic, Perspective

¹ *Academic Article*

² *Lecturer in Centre for Islamic Studies, Kasem Bundit University, e-mail: tos-49@hotmail.com,*

Tel: 0626018051

เศรษฐศาสตร์คุณธรรมในโลกทัศน์แห่งอิสลาม¹

ทศพร มะหะหมัด²

บทคัดย่อ

บทความอธิบายถึงหลักการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่กำลังขาดความสมดุล การวิพากษ์การดำเนินงานของเศรษฐกิจในแบบทุนนิยมที่สร้างผลเสียให้กับมวลมนุษยการให้ความหมายของเศรษฐศาสตร์อิสลามการให้ทัศนะเศรษฐกิจแบบตะวันตก ข้อเสนอแนะการดำเนินงาน ความหมายปัจจัยของโลกวัตถุนิยม ที่แสดงออกมาให้เห็นในโลกปัจจุบัน ในรูปแบบการค้า องค์การระหว่างประเทศ การกำหนดค่าจ้างแรงงาน ความล้มเหลวของเศรษฐกิจแบบทุนนิยม อธิบายถึงหลักการเงินการธนาคารอิสลาม การดำเนินธุรกรรมที่ปราศจากระบบดอกเบี้ย การสร้างผลกำไรร่วมกัน ปัจจัยการดำเนินธุรกรรมที่ศาสนาอิสลามไม่อนุมัติเนื้อหาที่อธิบายถึงหลักการคุณธรรมในการดำเนินเศรษฐกิจในหลักการของอิสลาม

คำสำคัญ คุณธรรม เศรษฐกิจ อิสลาม โลกทัศน์

¹ บทความวิชาการ

² อาจารย์ ประจำ ศูนย์อิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต e-mail: tos-49@hotmail.com,

โทร. 0626018051

บทนำ

ในความหมายของหลักวิชาเศรษฐศาสตร์ที่จะแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่เกิดขึ้นและแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์โลกปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม หากจะกล่าวถึงหลักการเศรษฐศาสตร์ในรูปแบบสากลแต่ละยุคสมัยแสดงผลลัพธ์ถึงความล้มเหลวของปัญหาทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 16-17 ที่โลกเริ่มจะมีการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมของโลกทุนนิยมในประเทศตะวันตก (Scott, 2011) หลักการเศรษฐศาสตร์อิสลามจึงเป็นโอกาสและแนวทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จเพื่อกอบกู้ความยุติธรรมสู่มวลมนุษยชาติที่กำลังตกอยู่ในตมหายณะทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในเวลานี้ (Yusri, 1988)

ภายหลังการล่มสลายแนวคิดแบบสังคมนิยมเป็นความพ่ายแพ้ปราชัยของกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกหรือสหภาพโซเวียตและในช่วงเวลาที่โลกให้ความสำคัญกับแนวคิดเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมากกว่าเดิม เมื่อคนบางกลุ่มคาดหวังความเป็นไปได้เหมือนชนกลุ่มน้อย (กลุ่มคนรวยที่ประสบความสำเร็จ) เรื่องที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน กับมาตรฐานชีวิตของคนกลุ่มหนึ่งจะต้องเปลี่ยนไป แต่ในชนกลุ่มใหญ่ที่ยังคงอยู่ในสภาวะความเป็นอยู่ที่ลำบาก ช่องว่างทางสังคมเริ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ความนึกคิดของทุนนิยมกับสังคมนิยมได้อย่างชัดเจน ปัญหาอุตสาหกรรมการผลิตการจ้างงานในหลายประเทศ รวมถึงอัตราการว่างงานที่ขยายตัวมากขึ้น เทคโนโลยีที่ทันสมัยอาจจะเป็นปัจจัยทำให้ประโยชน์ของแรงงานคนลดน้อยลง เศรษฐศาสตร์อิสลามอยู่ระหว่างกลางของความ

รวยกับความจน สิ่งที่อยู่ในชนชั้นที่ต่างกัน การกระจายความมั่งคั่ง การสร้างดุลยภาพในการดำเนินธุรกิจ การตั้งราคา ผลกำไรที่สมเหตุสมผล การรักษาสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศวิทยา

ความตกต่ำในสังคมเศรษฐกิจให้รื้อฟื้นดุลยภาพที่เหมาะสมกลับคืนสู่มวลมนุษย เพราะทุกอย่างที่เกิดขึ้นเป็นเหมือนปัญหาที่สั่งสมมายาวนาน และคอยคุกคามชีวิตมนุษย์จนถึงปัจจุบัน หลักเศรษฐศาสตร์อิสลามเป็นสิ่งที่มากำหนดทิศทาง แต่ยังไม่สามารถที่จะต้านทานพลังอำนาจของทุนนิยมในแต่ละประเทศที่ถูกวางระบบควบคุมเอาไว้แต่แรกเดิมที

จากอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตก หรือการถอยห่างจากการล่มสลายของแนวคิดแบบสังคมนิยมในประเทศที่เคยเป็นพันธมิตรกับโซเวียตต่างลงมตียมรับการตลาดแบบทุนนิยมมากขึ้นในช่วงเวลานั้น (Khan, 2001) จากในอดีตที่ไม่เคยยอมรับและปฏิเสธมาเกือบครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา เป็นการเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญในช่วงหนึ่งนับตั้งแต่สิ้นสงครามโลกครั้งที่สองการสร้างคุณประโยชน์แบบผิดกระบวนการทางเศรษฐศาสตร์นับตั้งแต่เริ่มแรกที่ใช้แนวคิดแบบสังคมนิยมของประเทศ จากนั้นเป็นการก้าวเข้าสู่วิธีการของความมั่งคั่งของคนกลุ่มเดียวอย่างที่เคยกล่าวเอาไว้ ประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจในแบบตลาดเสรีทุนนิยม นอกจากสหรัฐ ยุโรป และญี่ปุ่นแล้ว ในเอเชียอีกหลายประเทศที่เป็นชาติพันธมิตรกับตะวันตก เร่งผลิตสินค้าเพื่อสนองความต้องการของประเทศที่มีนโยบายในแบบใหม่ การวางยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้สร้างภาพลักษณ์ถึงคุณภาพชีวิตที่

ดีกว่าเดิม การสร้างมายาคติได้ถูกมีขึ้นอย่างชัดเจนมากที่สุดนับตั้งแต่สิ้นสุดสหภาพโซเวียต เหมือนความพยายามที่จะบอกโลกว่าระบบทุนนิยมนั้นเป็นแนวคิดที่สร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจอย่างสูง

ภายหลังจากนั้นสิ่งที่ล่องลอยให้เกิดกิเลสขึ้นในใจกลับยิ่งทำให้คุณภาพชีวิตเริ่มแย่ขึ้นเรื่อยๆ การค้นพบความสุขเพียงครั้งคราวในตอนแรกความผาสุกที่มาพร้อมความวิบัติให้ผลร้ายกับเศรษฐกิจและสังคมบริหารสถาบันการเงินในโลกใหม่ ทำการแบ่งวงเงินสัดส่วนเพื่อรองรับกับระบบที่กำลังเติบโตและพยายามสร้างเครือข่ายไปยังประเทศในกลุ่มแนวคิดเดียวกันผูกติดกับผลประโยชน์ที่เป็นดอกเบี๋ย สถาบันการเงินทั้งหมดมีระบบการปล่อยกู้การให้สินเชื่อในธุรกรรมที่บางครั้งไม่ได้สร้างสรรคสิ่งดีๆ ให้กับสังคมโดยรวม เป็นเพื่อหวังกำไรสูงสุดต้นทุนต่ำสุด ในกลุ่มประเทศที่พบเจอกับแนวคิดแบบนี้ ด้วยเหตุผลเพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจตามความเชื่อของโลกตะวันตกในตอนนั้น การแยกตัวเป็นอิสระจากอดีตพันธมิตรของโซเวียต โดยเฉพาะยุโรปตะวันออก พวกเขากลับยังไม่ได้รับความผาสุกจากวิถีคิดแบบทุนนิยมเพราะทั้งสองอย่างมาพร้อมๆ กัน ซ้ำได้แย้งในเศรษฐศาสตร์แบบทุนนิยมและสังคมนิยมพยายามสร้างตัวเองให้เป็นเหมือนเครื่องนำทางของมวลมนุษยชาติสร้างคุณประโยชน์ความเพื้อฝันอันสุดยอดไม่สามารถที่จะตอบใจหยีให้กับตนเองได้

ความเป็นมา

ศาสนาอิสลามถูกกำเนิดขึ้นมาบนความจำเป็นพื้นฐานประการหนึ่งของมนุษย์ คือมนุษย์ต้องอาศัยกิจกรรมทางเศรษฐกิจมาตอบสนองความต้องการของการดำรงชีวิต ในฐานะที่อิสลามเป็นศาสนาที่สมบูรณ์ที่สอนมนุษย์ในทุกแง่มุมที่เป็นความต้องการของชีวิต ดังนั้นอิสลามจึงมีคำสอนที่ว่าด้วยเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจอิสลามมีวัตถุประสงค์เพื่อดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมในสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การประกันสิทธิ การครอบครองทรัพย์สินสมบัติขั้นต่ำสุดที่มนุษย์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับศักดิ์ศรีและเกียรติยศของมนุษย์พร้อมกับเจตนารมณ์อันสูงส่งของอัลลอฮ์ ที่ต้องการให้มนุษย์ใช้ศักยภาพที่มีอยู่เพื่อแสวงหาความโปรดปรานของพระองค์โดยปราศจากการบีบบังคับ เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ดังกล่าวอิสลามจึงกำหนดวิธีการ 2 รูปแบบคือ

การกำหนดกฎเกณฑ์ เช่น บทบัญญัติที่ว่าด้วยการครอบครองกรรมสิทธิ์ การกระจายรายได้ การจัดสรรทรัพยากร ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ระหว่างคนรวยกับคนจน ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐที่เกี่ยวข้องกับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ซึ่งอิสลามได้กำหนดเป็นศาสนบัญญัติอย่างชัดเจน โดยที่มุสลิมต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

การรณรงค์ส่งเสริม จึงถือเป็นการยกระดับให้มุสลิมใช้ชีวิตอย่างปกติสุข มีจริยธรรมอันสูงส่งและพัฒนาามมนุษย์ให้เป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี

คำนิยามโลกทัศน์ใหม่ของเศรษฐศาสตร์ อิสลาม

เข้าใจถึงปมปัญหาในทุกๆแขนงสาขาของเศรษฐศาสตร์ทั้งในแบบสังคมนิยมและทุนนิยม เศรษฐศาสตร์อิสลามเป็นเหมือนคำมั่นสัญญาจากพระเจ้า เพื่อสิ่งที่ดีกว่าของมวลมนุษยชาติ การทำตามกระบวนการโดยปฏิเสธสิทธิประโยชน์ส่วนตน ระบบผูกขาดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในโลกอย่างมีเหตุผล

การนำเสนอเนื้อหาอธิบายถึงในหลักการเศรษฐศาสตร์อิสลาม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทั้งในองค์กร บทบาททางการเงิน พฤติกรรมการบริโภค ปัญหาความยากจน การจัดการเกี่ยวกับรายได้ของแผ่นดิน เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาเป็นยุทธศาสตร์แห่งการเปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบของเนื้อหาในแต่ละเรื่องนั้นรายละเอียดจะครอบคลุมทุกธุรกรรมของเศรษฐศาสตร์อิสลาม อาจจะดูคล้ายกับทุนนิยม แต่สามารถจำแนกแบ่งแยกได้ให้เป็นสัดส่วน ตามสิทธิครอบครองทั้งในตลาดเสรี ระบบระเบียบทางสังคม เนื้อหาจะอธิบายถึงความชัดเจน ระหว่างเศรษฐกิจ (Khan, 1994)

1. ทศนะแห่งอิสลาม

อิสลามมีรูปแบบและขอบเขตในการดำรงชีวิต ที่พระเจ้า (อัลเลาะห์) ได้สร้างทุกสรรพสิ่งเพื่อเป็นประโยชน์กับมวลมนุษยชาติ ทรัพยากรทั้งหมดที่อยู่บนโลก เพื่อมวลมนุษย์ และให้เป็นการแสดงความรับผิดชอบเพื่อก่อประโยชน์สูงสุดพระเจ้าได้มอบสิ่งจำเป็นเพื่อเป็นปัจจัยในการพัฒนาแก่เหล่าบรรดามวลมนุษย์

เพื่อให้ประชาชาติได้เกิดความเข้าใจในหลักการที่เป็นสัจธรรมอย่างแท้จริง (Kuran, 1986)

โดยนัยให้ใช้สติปัญญาเพื่อการพัฒนาสิ่งที่อยู่อันก่อให้เกิดประโยชน์รูปธรรมมากที่สุด จากการใช้สิ่งเกิดการณ์ต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน การสร้างขีดจำกัดในเรื่องของหลักการบริหารที่ไม่เสรี การจำกัดขอบเขตการปฏิบัติเพื่อเคารพภักดีต่อพระเจ้า การกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจในหลักการเพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด การสร้างบริบทให้มนุษย์เรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตที่มีขีดจำกัด แต่มีข้อผ่อนปรน โดยออกห่างจากข้อผิดพลาดหรือสิ่งที่เป็นข้อห้าม

1.1 อิสลามเป็นศาสนาที่ต้องการ สร้างความเสมอภาค

ระหว่างความรักเพื่อให้มนุษย์รู้จักการบังคับใจตนเอง จากปัจจัยภายนอกที่คอยยั่วยุ คำสอนที่ให้มนุษย์รู้จักการหักห้ามใจ และรู้จักการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เหตุผลทั้งหมดก็เพื่อมวลมนุษยชาติ ด้วยความต้องการของมนุษย์นั้นไม่มีวันสิ้นสุด แต่ทรัพยากรบนโลกมีอย่างจำกัด เพียงพอมหาคนมนุษย์ลดความโลภ ก็จะทำให้ทุกอย่างพอเพียง (Maududi, 1997)

การเปลี่ยนผ่านจากการล่าอาณานิคมไปสู่ยุคอุตสาหกรรมจนถึงทุนนิยมใช้ทรัพยากรเริ่มที่จะมีมากขึ้น หากเราพิจารณาในสิ่งที่ป็นจริงอนาคตที่พร้อมจะผ่านเข้ามา การแสวงหาเตรียมพร้อมเพื่อรองรับหรือปลูกฝังเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้รู้จักพอเพียง เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับ มวลมนุษย์ทุกหมู่เหล่าเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดคุณประโยชน์มากที่สุด

อิสลามมีรูปแบบกระบวนการนับตั้งแต่พระเจ้าได้สร้างโลกใบนี้ โดยท่านศาสดาอาดัมกับฮาวา (อีฟ) เป็นสิ่งเริ่มต้นของการสร้างดุลยภาพให้กับมนุษย์ (Potts, 1999) มนุษย์ในเวลานี้ถูกสอนให้รู้จักโอกาสแต่อาจจะน้อยที่ถูกอบรมในเรื่องของความยุติธรรม การเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์ เพื่อสร้างให้มนุษย์หลุดพ้นจากการถูกรอบนำสิ่งลวงตาที่ผ่านเข้ามาในยุคแห่งอำนาจทุนนิยมเริ่มมีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อไม่ให้สิ่งผิดเป็นข้อผูกมัดหรือมีอิทธิพลกับมนุษย์ การสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในทุกๆสังคมสร้างความไว้วางใจทุกมวลมนุษย์ ทุกชาติพันธุ์ ในโลก เพื่อสร้างสิ่งที่ถูกต้องสมควรกับมวลมนุษย์อย่างแท้จริง เพราะสถานการณ์ในทุกวันนี้ กลุ่มคนยากจนยังคงเป็นหนี้หรือถูกลืมจากคนรวย ระบบดอกเบี้ยยิ่งทำให้มนุษย์ออกห่างจากกันมากขึ้น สิ่งที่เกิดไม่ได้สอดคล้องกับแนวคิดของอิสลาม (Maududi, 1997)

การสร้างความยุติธรรมในรูปแบบอิสลามควรอย่างยิ่งที่จะนำไปใช้หรือว่าให้มีบทบาทต่อการปกครองคน ในระดับแรกเริ่มในทุกชาติพันธุ์ อิสลามไม่ได้จำกัดหลักคำสอนแค่คนมุสลิมเท่านั้น แนวคิดอิสลามจะต่อต้านจากการแสวงหาผลประโยชน์แบบไม่ถูกต้อง อิสลามอาจจะให้การสนับสนุนการตลาดแบบเสรีแต่สิ่งที่จะต้องจะเป็นคือ รัฐบาลประเทศนั้นควรที่จะเข้าไปมีบทบาทให้มากกว่าเดิมจากผลกำไรของผู้ประกอบการ เพื่อสร้างดุลยภาพหรือจุดศูนย์กลางในหลักเศรษฐศาสตร์เพื่อกำไรจากสินค้าอันมหาศาลนำมาบำรุงพัฒนาสังคมมิใช่ผลประโยชน์แต่เพียงผู้เดียว

สิ่งที่มนุษย์สามารถนำคำพูดของพระเจ้าตามหลักการเศรษฐศาสตร์อิสลามในหมวดของกฎหมายอิสลามที่ว่าด้วยการค้าขายการพัฒนาสังคม นำมาใช้เป็นรูปธรรมมากที่สุดอันนี้ก็อยู่ที่ศักยภาพของผู้รู้ในมุมมองของเศรษฐศาสตร์มากที่สุด การตัดสินใจปัญหาที่คลุมเครือที่พร้อมจะเกิดขึ้นในหลักการเศรษฐศาสตร์อิสลาม อิสลามสามารถเข้าไปกำหนดกฎเกณฑ์ได้ในทุกระบบและยังสามารถอธิบายถึงทางออกของปัญหาได้อย่างดีเยี่ยม การนำเสนอเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ บางสิ่งอาจจะไม่ได้รับการยอมรับในหลักการอิสลามทั้งในรัฐบาลหรือองค์กรเอกชน เป็นเพราะหลักการอิสลามจะนำมาซึ่งการลดความมั่งคั่ง เพราะสิ่งที่อยู่เดิมไม่ได้สอดคล้องกลมกลืนกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่

อิสลามใช้การพิจารณาในทุกองค์ประกอบของปัญหาในองค์กร และยังสามารถลงมือปฏิบัติได้จริง การตั้งเป้าหมายในหลักเศรษฐศาสตร์อิสลามที่จะเริ่มนำเข้ามาใช้มากขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต เป็นความท้าทายที่ไม่จำเป็นต้องสร้างกระแสชวนเชื่อเพราะสิ่งที่เป็นสังคมนั้นจะอยู่เคียงคู่กับมวลมนุษย์ตลอดไป เป็นเพราะเศรษฐศาสตร์อิสลามเป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นใหม่ แต่นำกลับมาใช้ใหม่ภายหลังการกำหนดของทุนนิยมจนถึงคราวกำลังล่มสลาย การเฝ้าสังเกตการณ์ในทุกๆ ประเทศเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริหารทางการเงินรวมถึง องค์กรอิสลามก็ตาม บางพฤติกรรมของมนุษย์เป็นเรื่องปกติที่ขาดความรับผิดชอบ ทุกศาสนามีคำสอนในสิ่งที่ดี ทุกศาสนาก็มีคนที่ดีกับไม่ดีเช่นกัน ทรัพยากรในโลกมนุษย์ควรค่าแก่การเก็บรักษา

ต่อต้านความโลภของคน มนุษย์บางกลุ่มทุกวันนี้ ขาดการไตร่ตรองจึงทำลายให้หมดสิ้น และไม่ยอมรับความเป็นจริงในหลักเศรษฐศาสตร์ที่ควรจะเป็น (Maududi, 1997)

2. สมมติฐานในแบบอิสลาม

การวิเคราะห์หลักเศรษฐศาสตร์ในแบบสากลทุกวันนี้อาจจะเป็นปรกติวิสัยเห็นแก่ตัวเห็นแก่ประโยชน์ (Çizakça, 2011) ความจริง สิ่งที่ยังเกิดผลภายใต้พฤติกรรมของทุนนิยมนั้นคือ ความเห็นแก่ตัว สิ่งเหล่านี้มีอยู่ทั่วไปในทุกประเทศทุกศาสนาเป็นเหมือนพฤติกรรมส่วนบุคคลหรือในเวลาเศรษฐศาสตร์อิสลามกำลังใช้ความพยายาม กระตุ้นสิ่งที่ดีหรือเกื้อกูล ทัศนคติที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่เกี่ยวข้อง สร้างความสัมพันธ์ในสังคมนั้น โดยที่ไม่สามารถปฏิเสธเหตุผลในหลักการอิสลามได้ เป็นสิ่งที่ดูทำลายทฤษฎีของทุนนิยม

สิ่งที่ชนชั้นปกครองในทุกประเทศควรเล็งเห็นมากที่สุดคือกฎหมายในการบริหารประเทศ ควรมีคุณภาพที่ดีกว่าเดิมเพื่อลดผลประโยชน์เป็นนโยบายที่น่านำมาปฏิบัติมากที่สุด ดังนั้นข้อสมมติฐานรวมถึงคำวิพากษ์ในแบบกว้างๆอาจจะเป็นแสงสว่างแห่งโอกาสที่เกิดขึ้นในทุกๆวัน จากการเฝ้าสืบค้นสังเกตการณ์ของเหล่าบรรดานักสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ รวมไปถึงการเรียนรู้พฤติกรรมของเหล่าบรรดานักจิตวิทยาอีกด้วยการกล่าวถึงระหว่างอิสลามกับการเห็นคุณค่าความพยายามที่จะสร้างความสอดคล้องระหว่างธรรมชาติกับมวลมนุษย์

จากที่เคยยึดถือผลประโยชน์ส่วนตน เปลี่ยนมาเป็นยึดหลักปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์

ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง อิสลามไม่เคยมีแนวคิดให้มนุษย์เห็นแก่ตัวแต่สิ่งที่อิสลามกำลังนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงแทนที่มนุษย์ให้ควบคุมตนเองจากการปฏิบัติตนแบบผลประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก พฤติกรรมการเอาเปรียบเป็นเหมือนทางที่นำมาซึ่งความย่ำแย่ของสังคมเป็นเหมือนการทำร้ายผู้อ่อนแอทั้งทางตรงและทางอ้อม การกระตุ้นให้มนุษย์ยึดหลักหรือเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมของผู้อื่นเป็นการสร้างแรงจูงใจที่สำคัญ ดังนั้นหลักการเศรษฐศาสตร์อิสลามเป็นเหมือนการมองเห็นกับสิ่งที่ป็นสัจธรรม สามารถสร้างความสอดคล้องกับทุกองค์ประกอบของสังคมเพื่อลดช่องว่าง โดยมีอิสระในการเลือก อิสลามสามารถสร้างการยอมรับความลงตัวได้ในทุกๆ องค์ประกอบทุกปัจจัยที่มี โดยไม่ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตน และความเห็นแก่ตัว อิสลามส่งเสริมให้มีบทบาทร่วมกันในการพัฒนาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์กระจายไปสู่สังคมและพัฒนาในทุกๆ สังคม ทุกศาสนิกเพื่อให้คุณประโยชน์จากแนวคิดเศรษฐศาสตร์อิสลามเพื่อสิ่งที่ดีกว่าเดิม (Salimi, 2012)

2.1 ปัจจัยของโลกแห่งวัตถุนิยม

เศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นความริบเร่งในการผลิตเผาผลาญสิ้นเปลืองทรัพยากร เพื่อบรรลุสู่ความสำเร็จแต่ไม่มีคำว่าสิ้นสุดในการปฏิบัติ ไม่มีความพอ ไม่มีคำว่ายุติ ในข้อเท็จจริงการใช้ความเจริญก้าวหน้าการครอบงำพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อสร้างความหมายในแบบของทุนนิยม การเข้าถึงวิถีชีวิตในแบบทุนนิยมเป็นผลลัพธ์อาจจะเป็นแนวคิดหรือลัทธิที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย ที่หมดสิ้นไปกับทรัพยากร เป็นเหมือน

ชนกลุ่มน้อยที่ประสบความสำเร็จในกำลังซื้อ โดยไม่ได้คิดว่า พลังงาน ทรัพยากรที่สูญเสียนั้น การขาดจะ ตัดไม่ทำลายป่า สร้างมลพิษ ทำให้ระบบนิเวศขาดความสมดุล

แต่ในหลักกระบวนการนั้นอิสลามจะสอนให้มนุษย์รู้จักการยับยั้งชั่งใจ ทางศีลธรรม การควบคุมจิตใจ เพื่อใช้ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล การสร้างแรงบันดาลใจในรูปแบบใหม่ การสร้างอุปนิสัยจิตสำนึกเพื่อความพยายามที่จะถ่ายทอดความรู้ในสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าของได้มอบให้ นับแต่ความท้าทายในรูปแบบใหม่กับหลักการที่สร้างดุลยภาพให้กับมวลมนุษย์ หลักเศรษฐศาสตร์อิสลามเป็นเหมือนสิ่งที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วและกำลังกลับมาใหม่เป็นเหมือนการเปลี่ยนแปลงจุดศูนย์รวมความคิดของมนุษย์ที่พยายามจะนำเสนอเกี่ยวกับสังคมนิยม ความยุติธรรม ตามแนวทางการพัฒนาของหลักเศรษฐศาสตร์อิสลามสามารถที่จะเข้าถึง และมองเห็นในสิ่งที่นักคิดตะวันตกมองไม่เห็น หลักการแบบอิสลามไม่ใช่สิ่งที่หยั่งรู้เกิดขึ้นในใจ แต่เป็นคำสอนที่ให้ผู้ปฏิบัติหัดหามาใจ ในกิเลส ควบคุมการเพิ่มขึ้นของสิ่งที่ไม่ได้สร้างความจำเป็น ในการบริโภคของการสร้างความพยายามไปสู่ความสำเร็จของโลกทุนนิยมตามที่มนุษย์บางกลุ่มมุ่งแสวงหาในเวลา (Khan, 2001)

3. เศรษฐกิจทุนนิยม สิ่งที่แสดงออกมาให้เห็นในโลกปัจจุบัน

โดยทั่วไปนั่น คือ กลไกการตลาด การค้าแบบเสรี การผลิตสินค้าและการบริการ การรวมกันของต้นทุนการจัดสรรทรัพยากรแรงงาน

รวมถึงระบบการเงิน การธนาคารพาณิชย์ การกู้ยืมโดยที่ธุรกรรมทุกอย่างนั้นเงินเป็นสินค้า ตามทฤษฎีของแนวคิดทุนนิยม เป็นเรื่องที่สามารถเข้าใจและเห็นภาพจากสิ่งที่เกิดขึ้นในทุกๆวัน การกำหนดกฎเกณฑ์ทางด้านราคา ต้นทุนที่ต่ำกำไรสูง ผลกำไรคือเป้าหมายสูงสุด โดยให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ธรรมน้อย

หลักการวิเคราะห์ของเศรษฐศาสตร์ในสำนักคลาสสิก กฎเกณฑ์ทั้งหมดจะไม่มีเปลี่ยนแปลงคงไว้ซึ่งผลกำไร โอกาสที่จะทำกำไรใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ที่กล่าวมาอาจจะ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทุนนิยม โดยนัยแล้วเป็นเหมือนพลังทางเศรษฐกิจที่พยายามให้มนุษย์ปั่นปายไปโดยไม่มีจุดหมาย การรวมกลุ่มกันของพลังทางเศรษฐกิจหรือเศรษฐศาสตร์ในแนวทางของทุนนิยมอาจจะ เป็นเหตุผลที่เหมาะสมของโอกาสในการทำกำไรของคนบางกลุ่มและการสร้างลำดับชั้นทางสังคมได้แก่

- การเลี้ยงชีพด้วยอัตรากำไรคือเงินที่ได้จากการลงทุนในทรัพย์สินที่มีอยู่ ที่มาจากกลไกการผลิตการบริหาร จากแรงงาน ลูกจ้างที่ไม่ได้รับความยุติธรรม จากที่ละน้อย เก็บรวบรวมจนถึงจำนวนมากไปจนถึงความมั่งคั่ง

- การสร้างสรรคสิ่งใหม่ๆ ระบบสินเชื่อ การเข้าร่วมในความหลากหลาย รูปแบบหลักเกณฑ์ของรูปบริษัท ทำกำไร ต้นทุน การบัญชี ถึงแม้ว่า การให้สิทธิการถือหุ้นของบริษัทกับการทำเป้าหมายสูงสุดคือกำไร

- ผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาวิวัฒนาการใหม่ๆผ่านตรงสู่ผู้บริโภคถึงความล้ำหน้าทางเทคโนโลยี ยิ่งทำให้จำกัดการใช้

แรงงานคน การจัดสรรระบบแรงงานที่เป็นไปในลักษณะของระบบทุน โดยการประหยัดต้นทุนให้มากที่สุด ส่วนใหญ่แล้วจะนำมาเพื่อการพัฒนาให้เกิดความเหมาะสม ทุกระบบทุนก็ตามแต่ผู้ถือเอกสิทธิ์ที่เป็นเจ้าของ แต่สิ่งที่ควรให้คือ สินค้าสำหรับผู้บริโภคในราคาต่ำสุดและกำไรสูงแรงงานอย่างเหมาะสม นั่นคือสิ่งที่จะสร้างอุดมคติทางการดำเนินงานได้อย่างเห็นผลกับสังคมมากที่สุด

3.1 การจ้างงานในแบบของทุนนิยม

อัตลักษณ์ของเศรษฐศาสตร์แบบทุนนิยมสามารถที่ให้ความสมดุลแต่ไม่ได้อยู่ในระดับที่สมควรกับอัตราการจ้างงาน มีคำถามเกิดขึ้นอย่างมากเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์ของสำนักเคนส์ (Keynesian economic) เหตุผลที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของมนุษย์นั้นคือผลประโยชน์ ดังนั้นกลไกทางการตลาดที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนไม่สามารถที่จะสร้างความสำเร็จในเรื่องของการจ้างงาน ถึงแม้ว่าจะมีการกระตุ้นในเรื่องของการลงทุนสินค้าและบริการหรือการสร้างเชื่อมั่นแต่ผลลัพธ์ของการสร้างดุลยภาพเกี่ยวกับการจ้างงาน ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างยังไม่สามารถสร้างความลงตัวได้อย่างดี การสร้างหลักเศรษฐศาสตร์ที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ การปฏิบัติทางเศรษฐกิจที่ไร้ความปราณี เป็นสิ่งล่อลวงให้เกิดความต้องการเป็นเหมือนผู้บริโภคที่กำลังติดกับดักพลังการผลิตที่มีอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการซื้อที่มีการแข่งขันทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคสรรสร้างสิ่งใหม่ๆ เพื่อผลกำไร

3.2 อิสลามกับการให้ทัศนะของโลกตะวันตก

ในเศรษฐกิจโลกปัจจุบัน กระบวนการยุติธรรมถูกบีบบังคับให้ออกห่างและไม่มีความเหมาะสมทั้งในเรื่องการเจรจาต่อรองระหว่างประเทศที่ถูกขั่นกลางด้วยสองสิ่งคือความร่ำรวยกับยากจนซึ่งถูกกำหนดโดยอำนาจขององค์กรการค้าระหว่างประเทศ เพราะจากภาพที่เห็นในปัจจุบันประเทศยากจนอาจจะมีผลผลิตแต่อำนาจกำลังซื้อจะอยู่ในกลุ่มประเทศที่ร่ำรวยแถมยังสามารถที่จะกำหนดทิศทางของกลุ่มประเทศอ่อนแอทางเศรษฐกิจได้อย่างง่ายดาย เพราะศักยภาพทางด้านอุตสาหกรรมที่ดีกว่าจึงเป็นโอกาส ทั้งในเรื่องการเจรจากับองค์กรการค้าโลกที่ถูกกำหนดเอาไว้ยังสามารถชี้ทิศทางของเศรษฐกิจโลกได้ (Thompson, 2003)

คำวิพากษ์ขององค์กรการค้าโลกมักจะเกิดขึ้นจากนักเศรษฐศาสตร์ที่รู้จักความเป็นมนุษย์ธรรม เช่น สิ่งที่ทำให้กับประเทศกำลังพัฒนาเป็นเหมือนความยากลำบากที่จะแสวงหาผลประโยชน์จากองค์กรนี้ สิ่งที่เป็นไปได้ยากคือให้ความเป็นเสรีภาพทางการค้าแบบมีเงื่อนไขประเทศที่ใช้พลังอำนาจทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างเห็นได้ชัดมาก กรณีเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี ค.ศ.1997 กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก ประเทศอุตสาหกรรมที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจค่าเฉลี่ยรายได้ในแต่ละปีจะมีคุณภาพที่สูงต่างจากประเทศที่กำลังพัฒนาผลประโยชน์ที่จะได้รับจากองค์กรการค้าโลก WTO น้อยหรือเพียงแค่ครั้งเดียวหากคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ ถึงอย่างไรประเทศที่เป็นอุตสาหกรรม

ขนาดใหญ่จะได้เปรียบ ยิ่งไปกว่านั้นการร่วมค่าเฉลี่ยของประเทศกำลังพัฒนาที่มีความผิดผลาดเพราะจำนวนของประเทศที่ยากจนจะได้รับ การรับรองในระดับที่ให้คุณประโยชน์ถึงเศรษฐกิจของประเทศแบบมีขอบเขต (Deflem, 2011)

ด้วยเหตุนี้การเจรจาต่อรองจะไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศยากจนจะไม่ได้รับเงื่อนไขที่ดีที่สุดจากองค์กรเหล่านี้ ในการเจรจาการค้ากับประเทศที่มีศักยภาพมากกว่า ภายใต้ กฎเกณฑ์ที่ต่างกัน ความไม่เป็นธรรมถูกมองเห็นอย่างง่ายดายจากการปฏิบัติของประเทศอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ดังเช่น กรณีองค์กรการค้าโลก และการใช้อำนาจในการควบคุมราคาน้ำมัน เพื่อให้อุปทานอยู่ในระดับที่สามารถทำกำไรการผลิตได้มากขึ้น แต่ความจริงที่ว่านี้ การผลิต อัตราการเปลี่ยนแปลงทางด้านราคา เช่น กลยุทธ์ที่ผิดความต้องการ ความไม่ยุติธรรม จากการกำหนดให้ประเทศอุตสาหกรรมลดภาษีน้ำมันของตนเอง พลังอำนาจการควบคุมราคาจากประเทศผู้ผลิต ยิ่งไปกว่านั้นการใช้กำลังทางเศรษฐกิจ ทางทหาร เช่น กรณีที่เกิดขึ้นในประเทศอิรัก และลิเบีย เป็นต้น ระบบการใช้น้ำมันดิบ และการดำเนินการอย่างเป็นทางการถึงความลับถึงผลที่ได้จากประเทศที่ตกเป็นผู้แพ้สงคราม (Heinberg, 2005)

กรณีภาคสินค้าการเกษตรที่ประเทศกำลังพัฒนาส่งออกมากที่สุดนั้นเมื่อสินค้าที่มาจากกลุ่มประเทศที่มีศักยภาพการแข่งขัน การแข่งขันทางด้านราคา ต้นทุนการผลิต ทำให้ภาวะเสี่ยงก็จะตกอยู่กับประเทศที่กำลังพัฒนาในการ

ส่งออกสินค้าเพราะการเทียบราคาที่ถูกกว่าคุณภาพใกล้เคียงกันเมื่อผลิตได้มากแต่โดนบีบ เรื่องการค้าเสรีสินค้าภายในก็จะถูกสร้างขอบเขตภายหลังจากนั้นเป็นความล้มเหลวที่การรับเอาเงินอุดหนุนจากประเทศอุตสาหกรรมเพิ่มการส่งออกสินค้าของประเทศกำลังพัฒนา หลายกลยุทธ์ที่องค์กรการค้าโลกทำไว้เพื่อรองรับการบีบคั้นรักษาผลประโยชน์จากประเทศมหาอำนาจ

ประเทศกำลังพัฒนานี้ไม่สามารถที่จะบรรลุถึงการส่งออกในปริมาณที่ต้องการเพื่อหวังผลกำไรจากอัตราการแลกเปลี่ยนเพื่อนำเม็ดเงินเข้าประเทศหากเกิดการส่งออกที่ไม่ได้คุณภาพจะถูกบีบบังคับเรื่องการกักเงินเพื่ออุดหนุนไม่ให้มีการเจริญเติบโต สภาวะเช่นนี้ไม่ได้แสดงความเป็นธรรมที่นักคิดอิสลามไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงานขององค์กรการค้าโลก ซึ่งในหลายกรณีไม่ได้สร้างความสมดุลอันใดเลย (Chapra, 1992)

3.3 จุดจบที่ล้มเหลวของเศรษฐกิจทุนนิยม

ผลที่ได้คือประเทศยากจนก็จะได้รับการดำเนินการแบบกีดกันการค้า เมื่อถูกกำหนดให้ส่งออกได้จากนั้นก็ถูกกำหนดให้นำเข้าสินค้า แต่ในปีในระยะยาวก็จะไม่สามารถต้านทานเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศมั่งคั่งได้ ส่วนในประเทศยากจนอาจจะได้รับผลประโยชน์ก็จะเป็นคนกลุ่มเดียวเท่านั้น เกือบทุกสินค้าการส่งออกองค์กรการค้าโลกจะเข้ามาทุกบทบาท ในทั้งภาคอุตสาหกรรม การเกษตร พลังงาน ทั้งหมดนี้เป็นเพราะความไม่เท่าเทียมกันของประเทศ เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้น การประท้วงต่อต้านเกิดขึ้น

อย่างมากมาย เมื่อรู้ว่าตัวเองประเทศของตนเอง ที่ต้องสูญเสียผลประโยชน์ องค์การระหว่างประเทศ อย่าง WTO หรือ IMF หากว่ามีการจัดประชุม ผลที่ตามมา คือ ความสำเร็จภายในประเทศนั้น ต่อต้านรัฐบาลที่ยอมรับองค์การเหล่านี้ ประชาชนมักจะไม่มีความพอใจ เพราะมีความรักและหวงแหนประเทศของตน แต่ด้วยพลังอำนาจของทุน ประเทศเล็กจึงต้องอยู่ในภาวะจำยอม นักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมจะกำหนดหรือเห็นด้วยกับวิธีคิดขององค์การเหล่านี้เป็นส่วนใหญ่ การตอบสนองทางเศรษฐกิจจากประเทศมหาอำนาจดังเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศในทวีปยุโรป มักจะสร้างความพอใจให้กับประเทศกำลังพัฒนาที่ส่งผลเสียตามมาภายหลัง

เมื่อประเทศยากจนต้องเป็นเหมือนกลุ่มชายขอบ การเติบโตทางเศรษฐกิจที่เป็นไปได้อย่าง นักเศรษฐศาสตร์อิสลามให้ความเห็นกับองค์การเหล่านี้เป็นเรื่องที่น่ารังเกียจ พฤติกรรมในทางปฏิบัติ การสร้างวิกฤติเพื่อหวังผลกำไร สร้างภัยทางเศรษฐกิจ บ่อยครั้งเพราะ องค์การการค้าโลก (World trade organization: WTO) มักจะเข้าไปมีบทบาทกับ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International monetary fund: IMF) กับ ธนาคารโลก (World bank) ทั้งสามองค์การหลักทำงานร่วมกันมาตลอด จากที่ผ่านมาผลงานทั้งสามองค์การคือไม่ได้ทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น การช่วยเหลือทางด้านการค้า การปล่อยเงินกู้ ขององค์การเหล่านี้คือการดึงผลประโยชน์ในทุกวิธีการที่สามารถทำได้

ทัศนคติที่ไม่เป็นธรรมชาติของประเทศอุตสาหกรรมควรปกป้องเพื่อไม่เกิดการค้าเสรีการใช้ศักยภาพของ องค์การมุสลิมระหว่างประเทศ (Organization of Islamic cooperation: OIC) เพื่อสร้างบทบาทต่อกลุ่มประเทศมุสลิมที่ยังภาวะที่จะเกิดขึ้นจากการแทรกแซง แต่สิ่งสำคัญคือการจำกัดทางการค้าของประเทศมุสลิมก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นเพียงหนึ่งในความท้าทายที่จะต้องเผชิญ

เพราะประเทศมุสลิมที่คล้อยตามเพื่อผลประโยชน์จากในภาวะปัจจุบัน อิสลามเป็นศาสนาที่ให้การพัฒนาในคุณค่าเหล่านี้ ทุกความทันสมัยที่เกิดขึ้นในโลกสามารถจัดการให้อยู่ในครรลองขอบข่ายของประเทศ การทุจริตในเรื่องทรัพยากร การนำเอาหลักการอิสลามไปใช้สามารถใช้ได้จริงสถาบันการเงินอิสลามให้มีการเติบโตอย่างมาก อิสลามไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาแต่อย่างใด เพราะความเอาเปรียบเป็นสิ่งต้องห้าม

4. การดำเนินธุรกรรมเศรษฐกิจการเงินในแบบอิสลาม

หากจะเปรียบเทียบกันระหว่างการเงินอิสลามกับแบบสากลคงความแตกต่างของการดำเนินงานของสถาบันการเงินเพราะการเงินในแบบอิสลามมีรากฐานมาจากกฎหมายอิสลามที่มีความสัมพันธ์ทั้งในด้านการดำเนินธุรกรรมธุรกิจ วิธีการทำให้ถึงจุดหมาย ปัจจัยทางด้านการผลิตการลงทุนทุกอย่างล้วนแล้วแต่อยู่ภายใต้ของหลักการอิสลามทั้งสิ้น เป็นการนำหลักการของอิสลามมาขยายความให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน รากฐานการเงินอิสลามเป็นความเชื่อมั่น

ที่มีขอบเขตจำกัดในการดำรงชีวิต ต้นกำเนิดของศาสนาที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย ท่านศาสดามุฮัมมัด เป็นศาสนทูตของ อัลเลาะห์ มีคัมภีร์อัลกุรอานเป็นธรรมนูญของชีวิต การเงินแบบสากลไม่มีขอบเขตจำกัดในการดำเนินธุรกรรมอันใด มีเพียงความสมหวังของผลกำไรเท่านั้น

สถาบันการเงินอิสลามนั้นยังคงออกมาในลักษณะที่ทำลายผลประโยชน์ของนายทุน แต่ในหลักการอิสลามคงเป็นเรื่องที่กำหนดได้ถึงเฉพาะทาง ในความต่างกันที่ผลกำไรเป็นหลักการที่สำคัญไม่ใช่ดอกเบี้ยแต่อย่างใด อย่างเช่น การขายสินค้าเพื่อการร่วมลงทุน การร่วมหุ้น การดำเนินธุรกรรมที่ไม่ผิดศีลธรรม

4.1 หลักการพื้นฐานของสถาบันการเงินอิสลาม

การปล่อยเงินกู้แล้วคิดอัตราดอกเบี้ยเป็นสิ่งต้องห้าม กำไรขาดทุนแบ่งปันร่วมกันเป็นประเด็นหลักของการค้าขายแบบอิสลาม เงินที่เพิ่มขึ้นมาจากเงินเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ การดำเนินธุรกรรมต้องมีคำสัญญาที่เปิดเผยชัดเจน เข้าใจทั้งสองฝ่าย

4.1.1 กำไรขาดทุนร่วมกัน ระบบกำไรขาดทุนเป็นวิธีคิดที่นำมาใช้กับระบบธนาคารอิสลามในเกือบทุกธุรกรรมการให้บริการการทำธุรกิจร่วมกัน กำไรขาดทุนร่วมกัน มีความเสี่ยงร่วมกัน อย่างเป็นธรรมในธุรกรรมการเงิน เพราะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจริงโดยใช้เงินเป็นตัวกลาง โดยผู้ฝากเงินในแบบของร่วมลงทุน จากนั้นสถาบันจะนำเงินไปลงทุนทำธุรกิจที่อิสลามอนุญาต และนำผลกำไรมาแบ่งปันกับลูกค้า ในขอบเขตที่อิสลามกำหนด โดยไม่ใช่ใน

อัตราดอกเบี้ยเพราะสถาบันการเงินจะแบกรับภาระแต่เพียงผู้เดียว แต่กรณีของสถาบันการเงินอิสลาม เมื่อกำไรขาดทุนออกผลลัพธ์มาผลกำไรขาดทุนจะไม่ตายตัว แบ่งกันตามส่วนที่ได้จริง

4.1.2 ความเสี่ยงร่วมกัน ในสถาบัน

การเงินแบบสากลทุกความเสี่ยงจะอยู่ที่ธนาคาร แต่เพียงผู้เดียว ไม่ว่าจะโครงการจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ไม่ว่าจะเกิดกำไรหรือขาดทุนจะเป็นการกำหนดผลตอบแทน แต่กรณีเช่นนี้อิสลามไม่ได้กำหนดเอาไว้ในหลักการกฎหมายอิสลามที่ว่าด้วยเศรษฐศาสตร์การเงินอิสลามการบริหารความเสี่ยงในลักษณะเช่นนี้ อิสลามไม่อนุญาตให้นักลงทุนผู้ประกอบการแบ่งปันผลกำไรขาดทุนเอาไว้ตามสัดส่วนที่ตกลงกันไว้ หากเกิดการสูญเสียขึ้นมาจะเป็นการแบ่งปันความเสี่ยงซึ่งถ้าเป็นแบบสากลจะตกอยู่ที่ผู้ประกอบการ และสถาบันการเงิน โดยที่ลูกค้าไม่ได้รับผลกระทบในเรื่องขาดทุน (Saeed, 1996)

คุณสมบัติของการเงินอิสลามจะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างนักลงทุนให้เงินทุนผู้ประกอบการ โดยกำหนดผลกำไรเอาไว้แบ่งส่วนอันเป็นอัตราที่น่าสนใจ จะต่างความเสี่ยงกับแบบสากล คือกำไรขาดทุนไปพร้อมๆกัน

4.2 ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในการดำเนินธุรกรรมแบบอิสลาม

หลักการโดยทั่วไป สถาบันการเงินที่ดี จะมีการบริหารความเสี่ยงแบบครอบคลุมและขั้นตอนการรายงานในกระบวนการพิจารณาตามความเหมาะสม เพื่อสร้างความสอดคล้องกับ

กฎระเบียบของหลักการของกฎหมายอิสลาม (ชะรีอะห์) และเพื่อให้เกิดความแน่ใจ ในความพร้อมของการรายงานความเสี่ยงภายใต้การกำกับดูแล

4.2.1 ความเสี่ยงที่เกิดจากปล่อยสินเชื่อก กลยุทธ์การจัดการจัดหาเงินทุนและตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น ขั้นตอนการปล่อยสินเชื่อกอาจจะแตกต่างกับข้อตกลงทางการเงินในรูปแบบสากล จะดำเนินการตามคู่สัญญา คณะกรรมการควรมีความขยันอดทนในการตรวจสอบก่อนที่จะมีการตัดสินใจทางเลือกการปล่อยธุรกรรมทางการเงินในแบบอิสลามควรมีวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการวัดและการรายงานในการปล่อยสินเชื่อกภายใต้เครื่องมือที่ใช้ด้านสินเชื่อกในแบบของอิสลามเพื่อจรรยาบรรณในการปกป้องตัวมันเอง

4.2.2 ความเสี่ยงทางการลงทุน การวางแผนการลงทุนกระบวนการรายงานในแง่ของลักษณะความเสี่ยงของผู้ถือหุ้นการลงทุนรวมทั้งในแบบของการร่วมหุ้น การร่วมลงทุน ต้องให้เกิดความแน่ใจด้วยวิธีการประเมินราคาที่เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกันและประเมินผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากวิธีการของสถาบันในการคำนวณผลกำไรและการจัดสรรเพื่อที่จะได้รับข้อตกลงร่วมกันทั้งสถาบันการเงินมุตาอริบและคู่ค้าของผู้ร่วมหุ้นแต่ในส่วนของกิจกรรมการลงทุนในตราสารทุนนั้นการขยายเงื่อนไข ต้องเป็นที่ยอมรับและอยู่ภายใต้การเห็นชอบของคณะกรรมการของสถาบันการเงินนั้นๆ

4.2.3 ความเสี่ยงทางการตลาด ในส่วนของทรัพย์สินทั้งหมดของสถาบันการเงินนั้นควรมีสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการจัดการความเสี่ยงทางการตลาดรวมถึงรายงานและสำหรับความผันผวนของราคาสินค้าที่จะปรับขึ้นหรือลดลงได้ตลอด สร้างผลกระทบต่อธุรกรรมของสถาบันการเงินได้

4.2.4 ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง การจัดการโครงสร้างทางสภาพคล่องในแต่ละประเภทบัญชีเงินลงทุนที่มีขอบเขตจำกัดและไม่จำกัดความเสี่ยงต้องคู่ขนานกับความสามารถของสถาบันการเงินมีการเตรียมพร้อมที่จะรองรับการช่วยเหลือและสอดคล้องกับหลักการของกฎหมายอิสลามเพื่อที่จะลดปัญหาและประสิทธิภาพทางการเงินที่อาจจะเกิดขึ้น

4.2.5 ความเสี่ยงในเรื่องอัตราผลตอบแทน ขั้นตอนการรายงานควรจะได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยสถาบันการเงินนั้นๆ เพื่อประเมินผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากปัจจัยการตลาด ที่มีผลต่อจำนวนสินทรัพย์การคาดหวังผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นเป็นสิ่งที่ต้องสร้างความมั่นใจได้เป็นความมุ่งหวังของลูกค้ำที่สถาบันการเงินต้องรับรองกับกรอบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการความเสี่ยงในเชิงพาณิชย์ ต้องมีการผันไปตามสภาพที่เหมาะสม เพื่อลดการแบกรับภาระของสถาบันกรณีธุรกรรมได้ผลกำไรน้อย

4.2.6 ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน ควรจะมีบทบาทในสถานที่ที่เหมาะสมควบคุมทั้งในเรื่องกฎหมายอิสลามคณะกรรมการหรือที่ปรึกษาให้สอดคล้องกับกฎระเบียบ จะต้องมี

กลไกเพื่อสร้างความมั่นใจการรักษามูลประโยชน์
ของผู้บริหารและการจัดหากองทุนในการดำเนิน
ธุรกิจรวม

**4.3 การสร้างรายได้ทางการเงินที่
อิสลามไม่อนุญาต**เงินที่เพิ่มขึ้นมาจากเงิน หรือ
เงินที่เพิ่มขึ้นมาโดยไม่มีการเสี่ยง อิสลามถือว่าเป็น
ข้อห้าม การพิมพ์พันธบัตรขึ้นมาโดยที่ไม่มี
อัตรากำหนดชัดเจน อย่าง สกุลเงินดอลลาร์ของ
ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่สามารถที่จะไป
ตรวจสอบได้ว่ามาจากไหนถือว่าเป็นการกระทำที่
อิสลามห้าม เพราะเงินไม่สามารถที่จะมีค่าใน
ตัวเองดังนั้น การฝากเงินธนาคารเพื่อกินดอกเบี้ย
หรือยืมเงินคนอื่นแล้วต้องเสียดอกเบี้ยเป็นสิ่งที่ไม่
ใช้ศีลธรรมและไม่ได้ทำให้สังคมดีขึ้น

เพราะมนุษย์นั้นมีความคิดริเริ่มในการ
ดำเนินงานประกอบธุรกิจ เป็นที่จะสร้างสรรค์ผล
กำไรให้กับธุรกิจของตนเอง เพราะความสุ่มเสี่ยง
ที่ธุรกิจจะเกี่ยวพันกับดอกเบี้ยเป็นผลตอบแทนที่
ไม่ได้ทำให้สังคมสมบูรณ์ อิสลามสนับสนุนให้มี
การลงทุนทำการค้าแต่เป็นการสร้างผลกำไรที่
ถูกต้อง ทัศนะของอิสลามแสดงให้เห็นถึงความ
เหมาะสมในการทำผลกำไรทางการเงินโดย
กระบวนการที่มาจากการผลิตสินค้าและบริการ
ต้องอยู่ในความถูกต้องในหลักของ อิสลาม

**4.3.1 เหตุผลที่เศรษฐศาสตร์
อิสลามไม่อนุมัติเรื่องดอกเบี้ย 5 ประการ
ได้แก่**

- 1) เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรม
- 2) เอาเปรียบสังคม

- 3) ความไม่เหมาะสมในการ
จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่บน
โลก
- 4) ผลการเจริญเติบโตทาง
เศรษฐกิจแบบติดลบ
- 5) สร้างช่องว่างระหว่างมนุษย์
ศีลธรรมในตัวมนุษย์มีลดลง

4.3.2 ความไม่แน่นอนที่เป็นสิ่ง

ต้องห้าม ความไม่แน่นอนในการเก็งกำไรการเก็ง
กำไร การกักตุนสินค้า เป็นต้นจากองค์กรหรือ
หน่วยงานที่ไม่มีการตรวจสอบจากผู้รู้ในหลักการ
อิสลามการทำสัญญาจะต้องเป็นที่รับรู้ระหว่างทั้ง
สองฝ่ายและมีผู้รู้กฎหมายอิสลามร่วมอยู่ด้วย
ก่อนที่จะดำเนินธุรกรรมทุกอย่างจะต้องถูก
กำหนดเพื่อลดภาวะความเสี่ยง ทั้งกรณีหาก
ลูกค้าขาดการชำระหรือ ยืดอายุเวลา
เปลี่ยนแปลงข้อตกลงจะต้องเป็นที่ยอมรับใน
สถาบันการเงินนั้น นอกจากนี้แล้วหากเกิดกรณี
ปรับเปลี่ยนผลกำไร หรือลูกค้าไม่รักษาสัญญา
อาจจะเป็นความเสี่ยงหรือเกิดปัญหาเพราะเป็น
ผลประโยชน์ระหว่างทั้งสอง ดังนั้น สถาบัน
การเงินจะหลีกเลี่ยงความเสี่ยงหากเป็นสิ่งที่
ต้องห้าม เช่นเดียวกับการทำธุรกรรมการเงิน
ระหว่างประเทศเพราะการกำหนดความแตกต่าง
เรื่องของสกุลเงินหากมีข้อผิดพลาดขึ้นมาจะเป็น
ความเสี่ยงที่ผิด หรือเป็นดอกเบี้ย

4.3.3 อิสลามจะอนุมัติหลักการ ทำสัญญาที่ศาสนาให้การยอมรับเท่านั้น

เพราะหลักการทำสัญญาธุรกรรมใน
รูปแบบของธนาคารแบบสากลนั้นจะตรงกันข้าม
กับการเงินแบบอิสลาม เพราะการเงินอิสลาม

จะต้องครอบคลุมในทุกๆบริบทให้อยู่ในกรอบจริยธรรมหรือภายใต้กฎหมายอิสลาม ระบบเช่น ธนาคาร ไม่อนุญาตปล่อยสินเชื่อที่เป็นเรื่องผิดหลักการศาสนาอิสลามนำไปซื้อของต้องห้ามนำไปใช้จ่ายในทางสุรุยสุร้ายและการดำเนินธุรกรรมที่เสี่ยงอันตรายหรือสร้างผลเสียให้กับสังคม เช่น เหล้า สุรา ไวน์ โสเภณี สถานบันเทิงต่างๆ (Vogel & Hayes, 1998)

5. ธุรกรรมที่จะผิดวินัย

ข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาดหลังจากทำธุรกรรมที่เกิดขึ้น เมื่อสถาบันการเงินจะมีความเสี่ยงในการปล่อยสินเชื่อให้กับผู้กู้เงินไปทำธุรกรรมที่ผิดสัญญาที่ตกลงกันได้เพราะเมื่อเกิดข้อผิดพลาดจะเป็นเรื่องที่น่าจะสร้างความเสียหายต่อระบบสัญญาและการชำระคืนเงินที่กู้ไป เพราะสัญญาที่ทำไว้เป็นสัญญาเดิมที่สถาบันการเงินกับผู้กู้ปล่อยสินเชื่อทำสัญญากันทั้งในเรื่องของกำไรขาดทุน ที่จะมีการส่งตามระยะเวลาที่กำหนด เมื่อมีกำไรที่สูงจะต้องมีการชำระเงินตามสัญญา และจะต้องรับรู้ถึงผลกำไรที่แน่นอนของผู้กู้ ฉะนั้นแล้วปัญหาอาจจะเกิดขึ้นได้เมื่อ เงินที่กู้ไปใช้ในทางผิดสัญญาเป็นเรื่องที่นักวิเคราะห์การลงทุนจะต้องคอยตรวจสอบหลักการดำเนินงานของลูกค้า ผู้ที่ได้รับสินเชื่อว่าเป็นไปตามสัญญาหรือไม่ หากผิดคุณธรรมเมื่อไรจะเป็นการออกนอกหลักการอิสลาม จะทำให้ผลกำไรอาจจะส่งผลถึงดอกเบี้ย และจะเกิดผลเสียตามมา

ดังที่กล่าวมาโลกอิสลามไม่จำเป็นที่จะต้องหวาดกลัวกับวิถีคิดของทุน การต่อสู้เพื่อความยุติธรรมแต่การปฏิรูปทางการเมือง

การเงินที่จะไม่เกิดข้อขัดแย้งหรือผิดหลักศีลธรรม

เศรษฐกิจ สังคมของแต่ละประเทศการนำทรัพยากรมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพคงเป็นความท้าทายต่อโลกอิสลามในเวลานี้ ความเข้มแข็งในหัวใจที่จะนำหลักการอิสลามมาใช้ เปลี่ยนแปลงหลายอย่างที่อาจจะเป็นไปได้จากอดีตที่เคยปรากฏมาแล้ว (Morris, 2008)

สรุป

ศาสนาอิสลามถูกกำเนิดขึ้นมาบนความจำเป็นประการหนึ่งของมนุษย์คือมนุษย์ต้องการอาศัยกิจกรรมทางเศรษฐกิจมาตอบสนองความต้องการของการดำรงชีวิต ในฐานะที่อิสลามเป็นศาสนาที่สมบูรณ์ที่สอนมนุษย์ในทุกแง่มุมที่เป็นความต้องการของชีวิต

หลักการเศรษฐกิจอิสลามเป็นบริบทที่มาจากพระผู้เป็นเจ้าจะมีลักษณะที่ต่างกับเศรษฐกิจแบบสากลในการดำเนินธุรกรรม การให้ทรัพย์สินในบทความเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันและสร้างผลเสียหายกับเศรษฐกิจโลกของแนวคิดทุนนิยมที่กำลังมีอำนาจในเวลานี้ การดำเนินงานตามหลักเศรษฐกิจคุณธรรมในทัศนะอิสลามจะไม่มีช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน หลักธุรกรรมแบบอิสลามจะเป็นการดำเนินการที่ปราศจากดอกเบี้ย หลักการค้าขายไม่มีการผูกขาดสินค้า ไม่เอาเปรียบผู้บริโภคและให้การช่วยเหลือแบบเต็มใจกลับกลุ่มคนหรือประเทศที่ด้อยกว่าสิ่งที่เราเห็นในยุคปัจจุบันการสร้างพลังอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศตะวันตก การสร้างองค์กรการเงินระหว่างประเทศที่เหมือนให้การช่วยเหลือ องค์กรการค้าโลกที่

สร้างขีดจำกัดทางการค้า กำหนดกฎเกณฑ์ให้กับประเทศสมาชิกเพื่อสร้างผลประโยชน์ให้กับประเทศนายทุนมากกว่าที่จะช่วยเหลือ สิ่งเหล่านี้เป็นเหมือนการกำหนดตามแนวคิดของเศรษฐกิจทุนนิยมที่สร้างผลเสียให้กับมวลมนุษย์ ในระยะยาวอัตราดอกเบี้ยที่เป็นระบบการเงินสร้างความมั่งคั่งให้กับนายทุน จะสังเกตในอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่มีน้อยนิดแต่อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่แพงมหาศาลสถาบันการเงินธนาคารพาณิชย์สามารถนำเงินไปทำกำไรได้อย่างมาก

เมื่อหลักเศรษฐกิจอิสลามไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงานที่มีขึ้นในปัจจุบัน สิ่งที่ยุติธรรมที่กำลังพบเจอกับความท้าทายที่อาจจะเกิดขึ้นความสำเร็จที่มีคุณธรรมทางเศรษฐกิจที่ควรอยู่ร่วมโลกกับมวลมนุษยชาติมากที่สุดและจะไม่เห็นด้วยกับการเอาเปรียบของนายทุน ค่าแรงงาน การดำเนินธุรกิจที่ไม่เอาเปรียบผู้บริโภคหลักการแบบอิสลามสามารถนำมาใช้ได้จริงเป็นฟันใหม่จะเกิดขึ้นเมื่อทุนนิยมกับสังคมนิยมเริ่มถึงคราวอวสานในเวลานี้ การให้ทัศนะที่ตรงกันข้ามเป็นเรื่องที่จำเป็นและทราบถึงแนวคิดในหลักของสากลหลักเศรษฐศาสตร์สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันกับกลุ่มชนทุกศาสนา

รายการอ้างอิง

Bruce, R. S. (2011). *Capitalism: Its Origins and Evolution as a System of Governance*. Heidelberg: London.

Chapra, M. U. (1992). *Islam and the Economic Challenge*. Leicester, UK: The Islamic Foundation.

Çizakça, M. (2011). *Islamic Capitalism and Finance Origins, Evolution and the Future*. UK: Glos GI502.

Deflem, M. (2011). *Economic Crisis and Crime*. UK: Emerald Group Publishing Limited.

Heinberg, R. (2005). *The Party's Over: Oil, War and the Fate of Industrial Societies*. n.p.: New societion Publishers.

Khan, M. A. (1994). *Introduction to Islamic Economics*. Published international: Institution of Islamic Thought Islamabad.

_____ (2001). *What Is Wrong with Islamic Economics? Analyzing the present state and future agenda*. Massachusetts: Edward Elgar Publishing, Inc.

Maududi, S. A. (1997). *Islamic way of life*. Riyadh Arabia: Islamic books and Tapes.

Morris, V. B. (2008). *A Muslim's Guide to investing & Personal Finance*. NY: n.p.

Potts, D. T. (1999). *The archaeology of Elam: formation and transformation of an ancient Iranian state*. Cambridge: Cambridge Univ. Press.

- Saeed, A. (1996). *Islamic banking Interest: A study of the Prohibition of Riba and Its*. USA: n.p.
- Salimi, M. (2012). *A Comparative Analysis on Capitalism and Islamic Economic System*. Management and Science University, Malaysia.
- Scott, B. R. (2011). *Capitalism: Its Origins and Evolution as a System of Governance*. Heidelberg: London.
- Thompson, M. (2003). *Islamic and the West Critical Perspectives on Modernity*. Maryland: n.p.
- Vogel, F. E., & Hayes, S. L. (1998). *Islamic Law and Finance, Religion, Risk and Return*. Netherlands: n.p.
- Yusri, A. R. (1988). *Contribution of Islamic Thought to Modern Economics*. Cairo: Egypt.

Moral Political Participation Behaviors of Graduate Students in Bangkok Metropolitan¹

Wichuda Kijtorntham²

Pichamon Boonsit³

Received: May 31, 2015 Accepted: August 15, 2015

Abstract

This research aimed to study the correlation model between bio-social factors and moral political participation behavior in graduate students in the Bangkok metropolitan. Samples were 361 students in Bangkok Metropolitan University selected by a stratified random sampling technique. The data was analyzed by Canonical Correlation Analysis. The result showed that there was 1 model of correlation between the set of bio-social factors variable and the set of moral political participation behavior variable, the canonical correlation coefficient was 0.661 which was statistically significant at .05 level. In addition, the set of bio-social factor had 20 percent of changing effect on moral political participation behavior variable.

Key words: Political participation behavior, Moral, Undergraduate student, Bio-social factor

¹ Research article funded by Srinakharinwirot University, Thailand.

² Assist. Prof. Dr., Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, Thailand.

e-mail: kijtorntham@hotmail.com, wichudak@swu.ac.th. Tel: 0891148288

³ Doctoral student in Applied Behavioral Science Research, Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, Bangkok Thailand.

พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร¹

วิชุดา กิจธรรม²

พิชามญช์ บุญสิทธิ์³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางชีวสังคมและพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิต/นักศึกษาที่กำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 361 คน คัดเลือกด้วยการสุ่มแบบเป็นขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสหสัมพันธ์คาโนนิคัล ผลการวิจัย พบว่าแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างชุดตัวแปรปัจจัยทางชีวสังคมและชุดตัวแปรพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษามีแบบแผนเดียว โดยปัจจัยทางชีวสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ คาโนนิคัลเท่ากับ 0.661 และสามารถส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษาร้อยละ 20

คำสำคัญ: พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทางการเมือง คุณธรรม นิสิตนักศึกษา ปัจจัยทางชีวสังคม

¹ บทความวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ e-mail: kijtorntham@hotmail.com, wichudak@g.swu.ac.th โทร. 0891148288

³ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ (พ.ศ. 2551 - พ.ศ. 2555) ได้ให้ความสำคัญและยึดมั่นในปรัชญา หลักการ และแนวทางของการให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ และการตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดประเด็นหนึ่งในกลไกของการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย (อรุณี ปริศนานันท์กุล, 2552; พรทิพย์ แก้วคำมูล, 2556) การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ต่อการเมือง การปกครองของประเทศ และที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และควบคุมการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมือง ยังเป็นทั้งเป้าหมาย และกระบวนการทางการเมือง คือเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ พิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยที่สังคม ที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ แสดงว่าสังคมนั้นมีความเป็นประชาธิปไตยต่ำ ถ้ามีระดับการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองสูง แสดงว่าสังคมนั้นมีการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสูง อีกทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวบ่งบอกถึงอุดมการณ์ เจตนคติทางการเมืองของประชาชนในชาติได้อีกด้วย (อารีย์วรรณ พูลทรัพย์, 2554)

กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public participations) เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายในการให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายของรัฐและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ” อย่างมีคุณค่าและชอบธรรม (วันชัย วัฒนศัพท์, 2543) ในทางกลับกันการมีส่วนร่วมทางการเมือง ยังเป็นกิจกรรมที่ประชาชนนำไปใช้เพื่อกดดันหรือโน้มน้าวให้รัฐบาล หรือรวมตัวกันเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันรัฐบาล การประท้วง และการใช้ความรุนแรง (Huntington & Jorge, 1975) ซึ่งมิลเบรท (Milbrath, 1971) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 6 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่ 1) การเลือกตั้ง (Voting) 2) การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Party and campaign workers) 3) การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community activities) 4) การติดต่อกับทางราชการ (Contracting officials) 5) การเป็นผู้ประท้วง (Protestors) และ 6) การเป็นผู้สื่อข่าวสารทางการเมือง (Communicators)

ทั้งนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ มีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป ตามระบอบการเมือง และบริบทสังคมวัฒนธรรม รวมถึงสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ รูปแบบแรกของการมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ แบบเป็นทางการ ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองที่มีกฎหมายรองรับให้ประชาชนสามารถกระทำได้ หรือกระทำโดยวิธีการที่เป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น การเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเสรี ส่วนอีกรูปแบบคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ เช่น การเดินขบวนหรือชุมนุมเพื่อการสนับสนุนหรือคัดค้านการทำงานของรัฐบาล ซึ่งรวมถึงการกระทำต่าง ๆ ที่สามารถส่งผลต่อการทำงานของรัฐบาลได้ (จันทนา สุทธิจारी, 2544) กลุ่มนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยก็เป็นอีกกลุ่มที่เคยมีบทบาทสำคัญในการแสดงพลังทางความคิดเพื่อชี้นำสังคมในการต่อต้านอำนาจเผด็จการทหาร กลุ่มนิสิตนักศึกษาในสมัยนั้นเป็นที่ยอมรับและได้รับการเชื่อถือ เพราะเป็นพลังบริสุทธิ์ แต่ในปัจจุบันนิสิตนักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองน้อยลง ทั้งนี้ อาจจะเป็นเนื่องมาจากสถานการณ์ในแต่ละยุคสมัยมีความแตกต่างกัน ปัญหาการเมืองในปัจจุบัน อาจจะทำให้มีความคิดแตกแยกกันเป็นฝ่ายต่างๆ รวมถึงฝ่ายที่ไม่สนใจการเมือง การออกมาเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษาจึงต้องมีความระมัดระวัง เพื่อไม่ให้ตกเป็นเครื่องมือของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (สมพิศ คล้ายวงศ์, 2543; ภัศักดิ์ กัลยาณมิตร, 2552; ปริญา เทวนฤมิตรกุล, 2554) เพื่อให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองนำไปสู่การตัดสินใจใด ๆ อย่างมีคุณค่า และอย่างชอบธรรม (Meaningful participations) (วันชัย วัฒนศัพท์, 2553) เพื่อให้ประชาชนได้มีสิทธิมีเสียงในการส่งเสริม สนับสนุนการทำงานของรัฐบาลได้อย่างเหมาะสม การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ และมีความ

จำเป็นต่อกระบวนการและระบอบการเมืองในทุกรูปแบบ เพื่อให้ประชาชนได้แสดงถึงสิ่งที่ต้องการ (Demand) และการแสดงความสนับสนุน (Support) เพื่อการดำรงอยู่ของระบบการเมือง (Easton, 1971) การมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ดี ซึ่งประกอบด้วยคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กันได้แก่ ประพฤติเป็นธรรม คือ มีความเที่ยงธรรมและยุติธรรม โดยเฉพาะการให้ความคิดเห็นทางด้านการเมือง ตลอดจนความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี มีจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ (คะนอง ว่างฝายแก้ว, 2544; ศรัณยู หมั่นทรัพย์, 2554)

แมคคอสกี้ (McClosky, 1968) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่ สลับซับซ้อน ปัจจัยด้านชีวสังคม เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ ระยะเวลาที่อาศัย ถิ่นที่อยู่อาศัย และการเปลี่ยนแปลงชนชั้นทางสังคม (Social Mobility) มีความสำคัญต่อพฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง สอดคล้องกับการศึกษาของ สติธรธนานิธิโชติ (2550) ซึ่งพบว่า ปัจจัยชีวสังคม ได้แก่ เพศ เชื้อชาติ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การนับถือศาสนา และที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลก่อให้เกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัย

จึงมีความสนใจศึกษาความสำคัญของปัจจัยทางชีวสังคม ได้แก่ เพศ อายุ มหาวิทยาลัยที่สังกัด และผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา ในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นพลเมืองที่ดีเพื่อการดำรงอยู่ของระบบการเมืองไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางชีวสังคม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ มหาวิทยาลัย และผลการเรียนเฉลี่ยสะสม กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยทางชีวสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรม
2. ตัวแปรปัจจัยทางชีวสังคมมีความสัมพันธ์กับตัวแปรในชุดตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรม

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้คือ นิสิต/นักศึกษาที่กำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 361 คน ถูกคัดเลือกด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างเอง เพื่อศึกษาปัจจัยทางชีวสังคมของกลุ่มตัวอย่าง โดยลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นการเติมคำตอบในช่องว่างเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปที่ตรงกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้ คือ เพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา มหาวิทยาลัย ผลการเรียน คณะ และแบบวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรม ซึ่งใช้แนวคิดเป้าหมายกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีความเที่ยงธรรมและยุติธรรม มีจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ เป็นแบบวัดที่ให้ผู้ตอบรายงานตนเอง (Self-reported) มีลักษณะมาตรวัดแบบมาตรประมาณค่า (Likert scale) 5 ระดับโดยเริ่มตั้งแต่ทำบ่อยมาก (5) ไปจนถึงไม่ทำเลย (1) จำนวนทั้งหมด 13 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.789

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เบื้องต้นผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลขาดหาย และทำการทดแทนด้วยวิธีการทางสถิติ โดยการใช้ค่าเฉลี่ยแทนข้อมูลที่ขาดหาย จากนั้นใช้สถิติบรรยาย ได้แก่

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และสถิติวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิกอลเพื่อทดสอบสมมติฐานทั้ง 2 ข้อ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

นิสิตนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.90) มีอายุ 20 ปี (ร้อยละ 32.10) มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 20.05 ปี (SD = 1.28) ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 (ร้อยละ 33.20) และศึกษาในมหาวิทยาลัยเอกชน (ร้อยละ 27.7) โดยมีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ในช่วง 2.94-4.00 (ร้อยละ 56.10) และคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 1 สหสัมพันธ์คาโนนิกอลระหว่างชุดตัวแปรปัจจัยทางชีวสังคมกับชุดตัวแปรพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา

Function	Canonical correlation	Eigen values	Wilk's Lamda	p-value
1	.450	.253	.787	0.000
2	.116	.014	.986	0.217

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน 2: ตัวแปรปัจจัยทางชีวสังคมมีความสัมพันธ์กับตัวแปรในชุดตัวแปรพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรม

ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักมาตรฐานคาโนนิกอลพบว่า ปัจจัยทางชีวสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมี

(\bar{x} =3.93, SD=1.37 และ \bar{x} 3.93, SD=1.43 ตามลำดับ)

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน 1: ปัจจัยทางชีวสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรม

ผลการทดสอบแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างชุดตัวแปรปัจจัยทางชีวสังคมมีความสัมพันธ์กับชุดตัวแปรพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิกอลพบว่า แบบแผนความสัมพันธ์มี 1 แบบแผน มีค่าสหสัมพันธ์คาโนนิกอลเท่ากับ 0.661 ชุดตัวแปรปัจจัยทางชีวสังคมสามารถอธิบายความแปรปรวนของชุดตัวแปรพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมได้ร้อยละ 20 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังรายละเอียดแสดงในตาราง 1

คุณธรรมของนิสิตนักศึกษาคือ มหาวิทยาลัยที่สังกัด และเกรดเฉลี่ยสะสม โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมในระดับที่ยอมรับได้ (มีค่าความสัมพันธ์มากกว่า 0.30) คือมหาวิทยาลัยที่สังกัด ($r=0.998$)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างชุดตัวแปรปัจจัยทางชีวสังคมกับตัวแปรทางชีวสังคมทั้ง 4 ตัวแปรคือ เพศ อายุ มหาวิทยาลัยที่สังกัด และผลการเรียนเฉลี่ยสะสม พบว่า มหาวิทยาลัยที่สังกัดมีขนาด (Magnitude) ของความสัมพันธ์กับชุดตัวแปรทางชีวสังคมมากที่สุด และอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ($r=0.991$) ในขณะที่ชุดตัวแปรพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่ง

ประกอบด้วย 2 ตัวแปรย่อยคือ พฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมแบบเป็นทางการ และพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมแบบไม่เป็นทางการ มีความสัมพันธ์กับชุดตัวแปรพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่ยอมรับได้ทั้ง 2 ตัวแปรย่อย ($r=0.382$ และ -0.357 ตามลำดับ) ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 2

ตาราง 2 คำนวณน้ำหนักคานอนิคอลระหว่างปัจจัยทางชีวสังคมกับพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา

ชุดตัวแปร	องค์ประกอบ	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คานอนิคอล	
		คะแนนมาตรฐาน	เชิงโครงสร้าง
1. ปัจจัยทางชีวสังคม	1. อายุ	0.002	0.010
	2. เพศ	0.132	0.118
	3. มหาวิทยาลัย	0.998*	0.991
	4. เกรดเฉลี่ย	0.018*	-0.266
2. พฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรม	1. พฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมแบบเป็นทางการ	0.519	0.382
	2. พฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมแบบไม่เป็นทางการ	0.557	-0.357

* $p < .05$

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชุดตัวแปรปัจจัยทางชีวสังคมกับชุดตัวแปรพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ชุดตัวแปรปัจจัยทางชีวสังคมมีความสัมพันธ์กับชุดตัวแปรพฤติกรรมกรรม

มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของชุดตัวแปรปัจจัยทางชีวสังคมพบว่า มีเพียงมหาวิทยาลัยที่สังกัด และผลการเรียนเฉลี่ยสะสมที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาจากขนาดของความสัมพันธ์พบว่า มีเพียงมหาวิทยาลัยที่สังกัดเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อชุดตัวแปรพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วม

ทางการเมืองอย่างมีคุณธรรม ทั้งนี้ อาจจะเป็นผลเนื่องจากการหล่อหลอมของมหาวิทยาลัยผ่านกระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนานิสิต นักศึกษาของมหาวิทยาลัยผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภูสิทธิ์ ชันติกุล (2553) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นผลจากการได้รับการกล่อมเกลาทางการเมือง นอกจากนี้จากผลการศึกษาของ ชลัช จงสีบพันธ์ (2527) ยังอธิบายด้วยว่าสภาพแวดล้อม รวมถึง การสนับสนุนของสถาบันการศึกษาจะเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา

สำหรับปัจจัยทางชีวสังคมอื่นๆ ได้แก่ อายุ ที่ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษาทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะ นิสิตนักศึกษามีอายุที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของมยุรี ธนอมสุข (2554) ซึ่งทำการศึกษาใน นิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์ และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ซึ่งพบว่า อายุ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความแตกต่างจากการศึกษาอื่นๆ เช่น จากการศึกษาของ ภูสิทธิ์ ชันติกุล (2553) ซึ่งพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ อายุ และจากข้อสรุปจากการศึกษาของ มิลแบรทและโกเอล (Milbrath & Goel, 1977) ซึ่งได้รวบรวมแนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับปัจจัยทางชีวสังคมพบว่า บุคคลจะมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่ม

มากขึ้นเรื่อยๆ ตามช่วงอายุ จนกระทั่งถึงวัยกลางคนแล้วจะค่อยๆ ลดลงเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการศึกษาของ นาถชฎา ตรีปัญญาศิลป์ (2548) ในเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย ก็มีข้อค้นพบสอดคล้องกันว่า เมื่อบุคคลมีอายุเพิ่มขึ้นจะทำให้มีการเข้าไปเกี่ยวข้องกับทางการเมืองมากขึ้น และทำให้มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

สำหรับปัจจัยทางชีวสังคมด้าน เพศ พบว่า ไม่มีอิทธิพลต่อแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา ซึ่งมีความแตกต่างจากผลการศึกษาของ ชลัช จงสีบพันธ์ (2527) ที่ศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะบริบท และลักษณะทางจิตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตศึกษาที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยทำการศึกษาในนักศึกษาชั้นปีที่ 3-4 จำนวน 765 คน โดยผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรปัจจัยชีวสังคมมีความสัมพันธ์และสามารถอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ โดยเฉพาะตัวแปรเพศ และภูมิกำเนิด และเป็นปัจจัยที่จะมีส่วนช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ทั้งนี้พบว่าเพศชายจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง อาจจะเป็นเนื่องมาจากเพศชายจะมีความรู้ลึกซึ้งผูกพันกับสถานการณ์ในสังคมมากกว่า และมีบทบาทในสังคมที่เป็นอิสระมากกว่าเพศหญิง และจากการศึกษาของ จิรชาติ นาคสวัสดิ์ (2540) และ ชัยวัฒน์ รัฐขจร (2522) ยังพบว่า เพศมีอิทธิพลต่อความรับรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย รวมทั้งความกระตือรือร้น

ในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครอง โดยเพศชายจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิงเช่นกัน มาโนชญ์ จารุชัยมนตรี (2542) ซึ่งพบว่าเพศที่แตกต่างกันของนักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชยการทำให้ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้นโดยนำกลุ่มตัวแปรปัจจัยทางชีวสังคมมาทำการศึกษา อย่างไรก็ตามการนำปัจจัยอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางจิต หรือปัจจัยทางสังคม เข้าร่วมทำการศึกษาด้วย น่าจะทำให้เกิดความเข้าใจ และหาหนทางในการสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมแก่นิสิตนักศึกษาได้มี

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

จากผลวิจัยทำให้ทราบว่าปัจจัยทางชีวสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา การสนับสนุนปัจจัยดังกล่าวจึงจะมีส่วนในการสนับสนุนให้นิสิตนักศึกษามีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมได้ ทั้งนี้มหาวิทยาลัย ครอบครัว หรือแม้แต่ตัวนิสิตนักศึกษาเองจะมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนดังกล่าว

รายการอ้างอิง

- คะนอง วังฝายแก้ว. (2544). *บทบาท หน้าที่ และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมืองของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา*. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/445352>.
- จันทนา สุทธิจारी. (2544). *การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ วี เจ พรินต์ติ้ง.
- จิราชาติ นาคสวัสดิ์. (2540). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชลัช จงสืบพันธ์. (2527). *การศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะบริบท และลักษณะทางจิตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตศึกษาที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ชัยวัฒน์ รัชชจักร. (2522). *ความเข้าใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. ภาควิชาการปกครองบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาถชญา ตรีปัญญาศิลป์. (2548). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย*. เอกสารวิชาการทางการศึกษาหลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 9 สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ปริญญา เทวณมิตรกุล. (ไทยโพสต์ วันที่ 2 กรกฎาคม 2554). *3 ก.ค. ปลุกคนหนุ่มสาวชี้ชะตาประเทศ!*. สืบค้นจาก http://lofemud.com/index.php?option=com_content&view=article&catid=6&id=6
- พรทิพย์ แก้วคำมูล. (2556). *การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม*. สืบค้นจาก http://www.opdc.go.th/special.php?spc_id=2&content_id=156
- ภิกค์ศักดิ์ ภัณฑานมิตร. (2552). *การเมืองว่าด้วยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต นักศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. สืบค้นจาก <http://www.oknation.net/blog/pisak/2009/03/25/entry-2>.
- ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2553). *รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. สืบค้นจาก <http://www.ssruii.ssru.ac.th/bitstream/ssruir/322/1/047-53.pdf>
- มยุรี ถนอมสุข. (2554). *การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน*. คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- มานิชญ์ จารุชัยมนตรี. (2542). *การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชยการ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2553). *คนไทยไม่ทอดทิ้งกัน: คู่มือการจัดการสร้างความปรองดองในระบบบริการสาธารณสุข*. ขอนแก่น: ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.
- ศรัณยู หมั่นทรัพย์. (2554). *ภาคประชาสังคมกับการแก้ไขปัญหาชนกิจการเมืองไทย: การใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้ง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

- สติธร ธนานิธิโชติ. (2550). พฤติกรรมนิยม (Behavioralism) และสถาบันนิยม (Institutionalism) ในการเมืองเรื่องการเมืองเลือกตั้งของไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 5(3), 37-56.
- สมพิศ คล้ายวงศ์. (2543). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งอายุ 18-20 ปี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรุณี ปริศนานันท์กุล. (2552). *มุมมองของนิสิตนักศึกษาต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้ง: ศึกษาเฉพาะกรณีนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักศึกษาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. การศึกษาอบรมหลักสูตรการพัฒนากองเมืองและการเลือกตั้งระดับสูงรุ่นที่ 1. คณะกรรมการการเลือกตั้ง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารีย์วรรณ พูลทรัพย์. (2554). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี
- Huntington, S. P., & Jorge I. D. (1975). Political Development. In F. Greenstein and N. Polsby (eds.), *Handbook of Political Science*. Polsby: Addison-Wesley.
- McClosky, H. (1968). Political Participation In D. L. Sills (ed.), *International Encyclopedia of the Social Sciences* (Vol.12. pp 252). NY: Macmillan Co. & Free Press.
- Milbrath, L. W. (1971). *Political Participation*. NY: University of Buffalo Press.
- Milbrath, L. W., & Goel, M. L. (1977). *Political Participation: How and Why Do People Get Involved in Politics*. CI: Rand McNally College Publishing Company.
- Easton, D. (1971). *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science*. (2nd ed.). NY: Knopf.

The Emerging Morality in Disaster Management Situation in Japan¹

Saifon Su-indramedhi²

Received: May 27, 2015 Accepted: July 16, 2015

Abstract

This article is a part of the research project "The knowledge synthesis of socialization process of Japan affect to face of crisis". This article aims to study the process of socialization when facing a crisis of Japan. To study the social factors or other factors which are the role of disaster management in Japan. And to study the concept of cultivating virtue and ethics of Thailand and Japan that affect the management of the crisis, both positive and negative. And to bring the knowledge gained from these analyzes and synthetic orientation in the operation of the Moral Promotion Center (Public Organization) to propel the moral goodness.

Keywords: Socialization, Disaster management, Tsunami, Moral, Ethic, Japan

¹ Academic Article

² Assoc. Prof. College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University. e-mail: nsaifon@hotmail.co.th, nsaifon@tu.ac.th, Tel. 054-268-702 ext 5344, 5002

คุณธรรมที่ปรากฏในสถานการณ์การจัดการภัยพิบัติประเทศญี่ปุ่น¹

สายฝน สุเอียนทรเมธี²

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมของประเทศญี่ปุ่นที่ส่งผลต่อการเผชิญภาวะวิกฤติ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เมื่อเผชิญภาวะวิกฤติของประเทศญี่ปุ่น เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคม หรือปัจจัยอื่นๆ ที่มีบทบาทต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติของประเทศญี่ปุ่น เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการเมื่อเกิดภาวะวิกฤติทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบ และเพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ มาวางแนวทางในการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ในการขับเคลื่อนด้านคุณธรรมความดี

คำสำคัญ: การขัดเกลาทางสังคม การบริหารจัดการภัยพิบัติ ทสึนามิ คุณธรรม จริยธรรม ญี่ปุ่น

¹ บทความวิชาการ

² รองศาสตราจารย์ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ e-mail: nsaiфон@hotmail.co.th, nsaiфон@tu.ac.th, โทร. 054-268-702 ต่อ 5344, 5002

³ “ภาวะวิกฤติ” ในการศึกษาครั้งนี้หมายถึง ภัยพิบัติ ซึ่งภัยพิบัติที่ญี่ปุ่นต้องเผชิญมีทั้งภัยพิบัติที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์และภัยพิบัติที่เกิดจากธรรมชาติ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เลือกการเผชิญกับการทิ้งระเบิดปรมาณูที่เมืองนางาซากิซึ่งเป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์, การรับมือกับแผ่นดินไหวที่เมืองโกเบหรือที่เรียกเหตุการณ์ครั้งนี้ว่า Hanshin-Awaji Earthquake และเหตุการณ์แผ่นดินไหว ทสึนามิ และการระเบิดของโรงไฟฟ้าในเขตภูมิภาคฟูกูชิม่าหรือเหตุการณ์ 3/11

บทนำ

เหตุการณ์แผ่นดินไหวซึ่งทำให้เกิดคลื่นยักษ์ทsunamiที่เมืองเซนไดและบริเวณชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะฮอนชูเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2554 เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน และยัง ส่งผลให้โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ที่เมืองฟูกูชิมาระเบิดเกิดการแพร่กระจายของสารกัมมันตภาพรังสี แต่ภาพที่น่าเสนาออกมาสร้างความประหลาดใจแก่คนทั้งโลกนั่นคือ การปฏิบัติตนอย่างมีระเบียบวินัยของประชาชนชาวญี่ปุ่น ภาพที่ปรากฏถึงความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ความสามัคคี ความเสียสละ และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน ทั้งๆ ที่กำลังเผชิญอยู่ในภาวะวิกฤติ ภาพปรากฏดังกล่าวถูกนำเสนอผ่านสื่ออย่างต่อเนื่อง คำถามที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยคือ ทำไมคนญี่ปุ่นจึงมีคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าว ญี่ปุ่นมีกระบวนการขัดเกลาทางสังคมอย่างไร และมีปัจจัยทางสังคมอื่นใดที่มีส่วนในการขัดเกลาทางสังคม

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมของประเทศญี่ปุ่นที่ส่งผลต่อการเผชิญภาวะวิกฤติ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เมื่อเผชิญภาวะวิกฤติของประเทศญี่ปุ่น เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคม หรือปัจจัยอื่นๆที่มีบทบาทต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติของประเทศญี่ปุ่น เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นที่ส่งผลต่อการ

บริหารจัดการเมื่อเกิดภาวะวิกฤติ¹ ทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบ และเพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ มาวางแผนทางในการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ในการขับเคลื่อนด้านคุณธรรมความดี

การศึกษาการจัดการภัยพิบัติครั้งนี้พิจารณาว่าเป็นการจัดระเบียบทางสังคมผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีมาอย่างยาวนาน ตลอดจนทำให้เกิดการใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่เดิมและการสร้างทุนทางสังคมใหม่ในสังคมญี่ปุ่น ถือเป็นปัจจัยเงื่อนไขสำคัญในการรับมือกับภัยพิบัติ ในงานชิ้นจึงอาศัยกรอบแนวคิดเรื่องการจัดการภัยพิบัติ (Disaster management) แนวคิดเรื่องการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) และแนวคิดเรื่องทุนทางสังคม (Social capital) มองปรากฏการณ์ที่ศึกษา

การจัดการภัยพิบัติเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ตั้งแต่การเตรียมการก่อนเกิดเหตุ การรับมือในภาวะฉุกเฉิน การบรรเทาทุกข์ ช่วยชีวิต และการฟื้นฟูบูรณะหลังเหตุการณ์ ในอดีตการจัดการภัยพิบัติมักเน้นเรื่องความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เป็นหลัก แต่แนวโน้มของการจัดการภัยพิบัติสมัยใหม่จะมีลักษณะของการเตรียมการเชิงรุกมากขึ้นโดยดำเนินการด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินที่จะเกิดขึ้นจากภัยพิบัติ รวมทั้งมาตรการที่ครอบคลุมการแก้ไขปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งเป็นการวางแผนเพื่อเผชิญหน้ากับสถานการณ์ตั้งแต่มองก่อนเกิดเหตุ ระหว่างเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ

ที่ต่อเนื่อง จนครบกระบวนการ เรียกว่า “วงจรการจัดการสาธารณภัย” ได้แก่ การป้องกัน (Prevention) การบรรเทาผลกระทบ (Mitigation) การเตรียมพร้อม (Preparedness) การรับสถานการณ์ฉุกเฉิน (Emergency response) การฟื้นฟูบูรณะ (Recovery) และการพัฒนา (Development)

ส่วนการขัดเกลาทางสังคมมีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของคนญี่ปุ่น และมีส่วนในการหล่อหลอมบุคลิกภาพ อัตลักษณ์ วิธีการเผชิญหน้าต่อวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศอย่างเด่นชัดของประเทศญี่ปุ่น กระบวนการขัดเกลาดังกล่าวผูกพันเกี่ยวเนื่องกับปัจจัยอื่นทางสังคมและทางจิตวิทยาสังคมร่วมด้วย แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม ถือเป็นอีกหนึ่งแนวคิดพื้นฐานทางสังคมวิทยา ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้อธิบายให้เห็นถึงกระบวนการก่อรูปตัวตน (Self) ของปัจเจกบุคคล เป็นเหมือนสะพานที่เชื่อมระหว่างปัจเจกและสังคม กระบวนการขัดเกลาทางสังคม จึงหมายถึง กระบวนการโดยรวม (Total process) กระบวนการหนึ่งซึ่งเป็นแหล่งที่ปัจเจกบุคคลได้อาศัยพัฒนาบุคลิกภาพของตน และเป็นแหล่งที่ปัจเจกบุคคลได้เรียนรู้ ได้ฝึกฝนการเป็นผู้กระทำทางสังคม (Social actor) กระบวนการ จึงหมายรวมถึงตั้งแต่การเรียนรู้ ค่านิยม บรรทัดฐาน ความเชื่อ อาชีพ และเทคโนโลยีต่างๆ ฉะนั้นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม จึงเป็นทั้งกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning) และกระบวนการก่อรูปบุคลิกภาพ (Personality formation) ของปัจเจกบุคคล (Olsen, 1968)

แนวคิดเรื่องทุนทางสังคม จะมองว่าทุนทางสังคมเปรียบเหมือนทรัพยากรทางสังคม วัฒนธรรมที่กลุ่ม องค์กร ชุมชนมีอยู่ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ บรรทัดฐานร่วมที่เป็นเครื่องมือในการยึดโยงผู้คน ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การเกาะเกี่ยวเหนียวยึดกันเป็นกลุ่มก้อน ทุนทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ที่กลุ่ม องค์กร ชุมชนใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนงานไปสู่จุดมุ่งหมาย หรือเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนต่างๆ ไปสู่การพึ่งตนเอง ในงานวิจัยเห็นว่า ทุนทางสังคมคือปัจจัยที่สำคัญอีกประการที่มีอยู่ในโครงสร้างทางสังคมญี่ปุ่น และถูกพัฒนาและจัดระบบมาตั้งแต่อดีตส่งผลต่อการสั่งสมทุนทางสังคมและทุนทางสังคม ซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการภัยพิบัติ และในขณะเดียวกันการจัดการภัยพิบัติยังช่วยสร้างทุนทางสังคมใหม่ขึ้นในสังคมญี่ปุ่น

ผลการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้สะท้อนให้เห็นคุณธรรมจริยธรรมหลายประการของคนญี่ปุ่นที่ปรากฏในสถานการณ์การจัดการภัยพิบัติทั้ง 3 เหตุการณ์ ซึ่งดูเหมือนจะเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่ฝังอยู่ในวิถีชีวิตของคนญี่ปุ่น โดยถูกหล่อหลอมผ่านระบบสังคมวัฒนธรรม ระบบครอบครัว ระบบการปกครองตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และระบบสังคมวัฒนธรรม ระบบครอบครัวดังกล่าวยังคงทำหน้าที่หล่อหลอมพลเมืองญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง แต่บทความนี้นำเสนอเฉพาะบางส่วนของงานวิจัยเท่านั้น โดยเริ่มที่รากฐานทางสังคมวัฒนธรรมที่หล่อหลอมก่อรูปตัวตนคนญี่ปุ่น วัฒนธรรมการรับมือกับภัยพิบัติ คุณธรรมจริยธรรมที่ปรากฏ

ในสถานการณ์การจัดการภัยพิบัติ และข้อสังเกต
บางประการเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ
ในประเทศญี่ปุ่น

การก่อรูปตัวตนคนญี่ปุ่น

จากการทบทวนงานศึกษาที่ผ่านมา
กล่าวถึงตัวตนที่เป็นอัตลักษณ์คนญี่ปุ่นไว้อย่าง
ชัดเจน อาทิ การมีระเบียบวินัย การมีความ
รับผิดชอบต่อสังคม ความไว้วางใจ ความซื่อตรง
ความเสียสละ ความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น
(Active citizen) เช่น ขยันขันแข็งในการทำงาน
การแสวงหาความรู้ และยอมรับการจัดการและ
การบงการของรัฐบาลสูง ส่วนการศึกษาวิจัยการ
จัดการภัยพิบัติในสถานการณ์การรับมือกับภัย
พิบัติครั้งนี้ปรากฏคุณธรรมจริยธรรมข้อที่เป็น
ตัวตนคนญี่ปุ่นหลายประการ อาทิ การมีวินัย
การพึ่งตนเอง การสำนึกความรับผิดชอบต่อ
ส่วนรวม เป็นต้น

พื้นฐานของการสร้างคุณธรรมจริยธรรม
ดังกล่าวเป็นที่ยอมรับกันว่าได้รับอิทธิพลจากการ
จัดระเบียบทางสังคมในสมัยศักดินา ได้รับ
อิทธิพลจากการที่ต้องเผชิญหน้ากับมหาอำนาจ
หรือสังคมตะวันตก ได้รับอิทธิพลจากการจัด
ระเบียบทางสังคมในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่
สอง และที่สำคัญที่สุดคือจากกระบวนการขัด
เกลาทางสังคมของครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยหล่อ
หลอมสมาชิกของครอบครัว กล่าวคือพ่อแม่จะมี
อิทธิพลต่อการปฏิบัติตัวของเด็กในแง่ของการสั่ง
สอนปลูกฝังเรื่องความซื่อสัตย์ การไว้วางใจผู้อื่น
การร่วมมือกับผู้อื่น และเป็นขั้นแรกในการเรียนรู้

“การจัดระเบียบสังคมญี่ปุ่นในยุค
ศักดินา” ได้รับอิทธิพลจากรากฐานทางจริยธรรม
ในลัทธิขงจื้อและการวางระบบการศึกษาของชน
ชั้นที่แตกต่างกันระหว่างไดเมียว ซามูไร พ่อค้า
สามัญชนทั่วไป แนวคิดทางด้านจริยธรรมใน
ศาสนาของญี่ปุ่นเริ่มต้นจากการยืมมาจาก
ภายนอกแต่ได้มีการหล่อหลอมใหม่จนมีลักษณะ
เป็นของญี่ปุ่นไปในที่สุด ศาสนาลำคัญในญี่ปุ่น
คือ ศาสนาพุทธ ขงจื้อ และชินโต ทั้งสามมี
บทบาทเท่าเทียมกันในการเป็นศาสนาของชาติ
และของครอบครัว นอกจากนี้อิทธิพลของ
“วัฒนธรรมการศึกษาชนชั้นซามูไร” ก็มี
ส่วนสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ครอบครัวญี่ปุ่น
เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นเป็นเกาะเล็กและมี
ประชากรมาก ดังนั้น การอยู่รวมกันจะต้องมี
ระเบียบวินัยเคร่งครัด ชนชั้นซามูไรต้องทำตัวเป็น
แบบอย่างในเรื่องของความประพฤติให้แก่ชนชั้น
อื่นๆ สังคมโตะซุงาวะ เป็นสังคมที่มีเสถียรภาพ
จำนวนครอบครัวในหมู่บ้านถูกจำกัดด้วยจำนวน
ที่ดินที่มีอยู่ แต่ละครอบครัวก็อยู่ในชุมชนเดียวกัน
มายาวนานจึงรู้จักกัน และ “ระบบโกนินกมุ” ที่
เน้นความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เห็นได้จากระบบการ
เก็บภาษี โดยใช้หมู่บ้านเป็นหน่วยรวบรวม เป็น
การมอบหมายความรับผิดชอบต่อส่วนรวมทั้งหมู่บ้าน
ถ้าครอบครัวใดไม่สามารถจ่ายภาษีส่วนตนได้
ครอบครัวอื่นๆ ในหมู่บ้านเดียวกันก็ต้องช่วยกัน
รับผิดชอบ ดังนั้นจึงจำเป็นที่หัวหน้าหมู่บ้านต้อง
คอยควบคุมจริยธรรมของสมาชิกในหมู่บ้าน และ
ทุกคนก็มีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมที่ตนสังกัด
ตั้งแต่ระดับครอบครัวขึ้นไป

การให้ความสำคัญกับครอบครัวของคนญี่ปุ่นมิได้อยู่ทุกช่วงของพัฒนาการทางสังคมของประเทศญี่ปุ่น บางช่วงของพัฒนาการทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงของสังคมญี่ปุ่นบ้าง อาทิ เมื่อญี่ปุ่นเผชิญกับสังคมตะวันตกญี่ปุ่นต้องเผชิญกับการถูกบีบบังคับให้เปิดประเทศในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 จากสหรัฐอเมริกาการเปลี่ยนแปลงจากการปฏิรูปเมจิ การเปลี่ยนแปลงจากลัทธิชาตินิยมแบบกษัตริย์กับการสร้างชาติในญี่ปุ่น จากเดิมที่คนญี่ปุ่นเคยมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ต่อชุมชน เปลี่ยนมาเป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์แทน ทำให้ญี่ปุ่นสามารถพัฒนาด้านอุตสาหกรรมให้กลายเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศ “ต้องถวายความจงรักภักดีให้กับชาติ” ซึ่ง “ชาติ” ในความหมายนี้ คือ จักรพรรดิทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากลัทธิชาตินิยมสู่การสร้างลัทธิความเชื่อประจำชาติ นั่นคือ “ลัทธิชินโต” ซึ่งเป็นลัทธิความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างความเชื่อของเต๋า พุทธ และขงจื้อ ทำให้ความจงรักภักดีทั้งหลายมุ่งไปสู่จักรพรรดิ

ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 คนญี่ปุ่นจำนวนมากผิดหวังกับกระบวนการคิดของผู้นำที่ผ่านมามาทั้งหมด โดยเชื่อว่าสาเหตุที่ญี่ปุ่นแพ้สงครามในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง เพราะคนญี่ปุ่นทุ่มเทความจงรักภักดีให้กับจักรพรรดิ ให้กับประเทศชาติ ในช่วงทศวรรษที่ 1980 เกิดการตั้งคำถามจากคนรุ่นใหม่กับสิ่งที่ผ่านมาในอดีตของบรรพบุรุษ คนหนุ่มสาวที่เป็นพนักงานบริษัททั้งหลายก็เปลี่ยนวิถีชีวิตตัวเองเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตก และกลับมาเริ่มเห็นว่า

ครอบครัวสำคัญอีกครั้ง แต่แบบแผนวัฒนธรรมในครอบครัวมิได้เปลี่ยนแปลงไป ครอบครัวญี่ปุ่นยังคงสอนให้ลูกมีความจงรักภักดี มีความซื่อสัตย์ การเลี้ยงดูบุตรในบ้านให้มีความเคร่งครัด มีมารยาทที่เหมาะสม การมัธยัสถ์ การอดทน การสร้างวินัยให้แก่ตนเอง การไว้วางใจผู้อื่น การร่วมมือกับผู้อื่น และเป็นขั้นแรกในการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้อื่น รวมถึงการรับผิดชอบต่อส่วนรวม พ่อแม่มีบทบาทสำคัญมากในการอบรมสั่งสอนลูกและทำให้ลูกเกิดความไว้วางใจสมาชิกในครอบครัว ดังผลการศึกษาของ มณีรัตน์ ไพโรจน์ไชยกุล (2543) ฉะนั้นครอบครัวญี่ปุ่นถือได้ว่าเป็นหน่วยทางสังคมแรกที่ให้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมแก่สมาชิกครอบครัวและเป็นหน่วยในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

อย่างไรก็ตาม ยังมีภาวะความจำเป็นบางประการที่ทำให้คุณธรรมจริยธรรมของคนญี่ปุ่นดำรงอยู่ คือ ลักษณะของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่บริเวณที่เรียกว่า วงแหวนแห่งไฟ ความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติมีโอกาสมากจึงต้องเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติอยู่เสมอ และจากประสบการณ์การเผชิญภัยพิบัติแต่ละครั้งมันสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินมหาศาล จำเป็นต้องสร้างวินัยให้ตัวเองทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ในระดับชุมชน และในระดับองค์กร นอกจากนี้ การพัฒนาประเทศของญี่ปุ่นที่มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม ทำให้ญี่ปุ่นต้องพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะ พัฒนารถไฟฟ้า จึงต้องยอมรับภาวะความเสี่ยงกับโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ฉะนั้น คนญี่ปุ่นต้องมีวินัยสูง มีความ

รับผิดชอบต่อสังคม หรือมีสำนึกต่อส่วนรวม การพึ่งตนเอง มีความเสียสละ มีความซื่อตรง มีวัฒนธรรมการวางแผน ฯลฯ

อัตลักษณ์หรือตัวตนที่ชัดเจนของคนญี่ปุ่นที่เราต้องยอมรับ คือ **การมีวินัย** การมีวินัยเป็นผลของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม จากการพิจารณาเป้าหมายแห่งการขัดเกลาทางสังคมของตัวแทนการขัดเกลาต่างๆ ยังพบว่าตัวแทนการขัดเกลาทางสังคม อาทิ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ที่ทำงาน ศาสนา ฯลฯ สามารถก่อรูปตัวตนคนญี่ปุ่นให้มีลักษณะเฉพาะ ในงานวิจัยค้นพบว่า ตัวแทนการขัดเกลาที่มีบทบาทในการบ่มเพาะวินัยขั้นพื้นฐาน (Discipline) เพื่อให้สมาชิกในสังคมเรียนรู้ถึงกฎระเบียบ แบบแผนของสังคม และสามารถปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสม รู้ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญกับภัยพิบัติหรือภาวะวิกฤติต่างๆ อย่างเด่นชัด เช่น บทบาทของโรงเรียน ชุมชน และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

ลักษณะตัวตนคนญี่ปุ่นที่เด่นชัดมากกว่าคนชาติอื่นๆ มิใช่เฉพาะความมีวินัยสูงเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึง **การช่วยสร้างแรงบันดาลใจ (Aspiration) ในการปฏิบัติตามกฎระเบียบ** เพื่อให้สมาชิกของสังคมมีกำลังใจในการประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ของสังคม โดยเฉพาะในภาวะวิกฤติหรือการเผชิญกับภัยพิบัติ ตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อให้สมาชิกของสังคมปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ของสังคม อาทิเช่น โรงเรียน,

พิพิธภัณฑ์/แหล่งเรียนรู้, กลุ่ม/องค์กรอาสาสมัคร และองค์กรชุมชน ถือเป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่ทำหน้าที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกในสังคมมีกำลังใจในการจะประพฤติปฏิบัติตนตามแนวทางทางที่ถูกต้อง และคำนึงถึงผู้อื่นเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ภัยพิบัติ นอกจากนี้ การปลูกฝังอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล (Identity) โดยการหล่อหลอมให้ปัจเจกบุคคลมีความคิด ทักษะ ค่านิยม ตลอดจนพฤติกรรมกรรมกรแสดงออก เพื่อให้เกิดเป็นบุคลิกภาพที่เป็นตัวเองอย่างชัดเจน ซึ่งลักษณะเฉพาะตัวนี้ เป็นเสมือนจุดยืนที่บ่งบอกความเป็นตัวตน

เกี่ยวกับประเด็นนี้อาจจะเป็นการยากลำบากกว่า การก่อรูปตัวตนของผู้คนเกิดจากเหตุปัจจัยใดบ้างอย่างเฉพาะเจาะจง เพราะกระบวนการหล่อหลอมตัวตนของมนุษย์เกิดจากกระบวนการปฏิสังสรรค์ระหว่างมนุษย์และสังคม ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า ตัวแทนการขัดเกลาทางสังคม ทั้งหมดที่กล่าวถึงล้วนมีบทบาทในการปลูกฝังอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล แต่หากมีการจัดลำดับความเข้มข้น เราต้องยอมรับว่า **“โรงเรียน”** ถือเป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่มีบทบาทค่อนข้างสำคัญ เนื่องจากเป็นตัวแทนการขัดเกลาที่เป็นทางการ และกระทำการขัดเกลาทางสังคมแก่สมาชิกวัยเด็กที่เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ ฉะนั้นจึงค่อนข้างมีอิทธิพลต่อการก่อรูปตัวตนของเยาวชนญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก ส่วน **พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้** ถือเป็นอีกหนึ่งตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญใน **“การจัดการความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติ”**

(Disaster knowledge management) ญี่ปุ่น เป็นประเทศที่มีความรู้มรavyในเรื่องดังกล่าว เพราะเห็นความสำคัญของการนำประสบการณ์ในอดีตมาจัดการและสร้างเป็นบทเรียนให้ผู้คนในสังคมได้เรียนรู้ พร้อมกับมีการออกแบบกระบวนการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ นั้น จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนทุกแห่งในเมืองนางาซากิ ต้องมีการจัดทัศนศึกษาให้นักเรียนเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ Atomic bomb อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือกรณีที่มีเหตุจำเป็นไม่สามารถนำนักเรียนมาเรียนรู้ได้ พิพิธภัณฑ์ก็จะจัดส่งอาสาสมัครซึ่งเป็นผู้ประสบภัยไปถ่ายทอดประสบการณ์ สร้างกระบวนการเรียนรู้ที่โรงเรียน สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงการจัดการให้เกิดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่เป็นระบบที่ควรนำมาปรับประยุกต์ในสังคมไทย

นอกจากนี้ประเด็นสำคัญคือ การขัดเกลาทางสังคมสอนให้บุคคลรู้จัก “บทบาททางสังคม (Social role)” เพื่อให้สมาชิกในสังคมได้รู้จักการแสดงบทบาทที่ถูกต้องเหมาะสม ในการปฏิบัติตนหรือในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ซึ่งแต่ละบุคคลต่างก็มีหลายบทบาท เพราะอยู่ในสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างหลากหลาย มนุษย์เรียนรู้วิธีการปรับตัวให้เข้ากับบทบาทต่างๆ ของตน และเข้าใจบทบาทของผู้อื่น ถือเป็นพื้นฐานที่จะทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมของ ผู้คนเป็นไปโดยราบรื่น เกี่ยวกับประเด็นนี้ถือเป็นอีกหนึ่งจุดมุ่งหมายที่สำคัญของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ต้องขัดเกลาให้สมาชิกในสังคมเรียนรู้บทบาททางสังคมของตนเอง เพื่อนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ราบรื่นในสังคม ใน

สถานการณ์ภัยพิบัติถือเป็นสถานการณ์ที่ระบียบทางสังคมต่างๆ มีแนวโน้มถูกละเมิดและเสียระเบียบ (disorder) เนื่องจากผู้คนจะตกอยู่ในภาวะตกใจ และเกิดความโกลาหลขึ้น ฉะนั้น การที่ผู้คนมีประสบการณ์เคยถูกขัดเกลาผ่านตัวแทนทางสังคมต่างๆ ทั้งในเชิงทฤษฎี เช่น ผ่านการอบรม, การอ่าน, การเรียนรู้ข้อมูลต่างๆ และการฝึกปฏิบัติ เช่น การฝึกซ้อมเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินต่างๆ หรือแม้กระทั่งเข้าไปอยู่ในสถานการณ์จำลอง เมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินหรือภัยพิบัติขึ้นย่อมเป็นประสบการณ์ที่จะช่วยหล่อหลอมขัดเกลาให้ผู้คนเรียนรู้บทบาททางสังคมเมื่อต้องตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติ ซึ่งคนญี่ปุ่นมีประสบการณ์การถูกขัดเกลาด้วยตัวแทนทางสังคมที่หลากหลายดังกล่าว หล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมในการเตรียมรับมือกับภัยพิบัติ จึงทำให้คนญี่ปุ่นค่อนข้างสามารถเผชิญกับสถานการณ์ภัยพิบัติได้อย่างสงบ

วัฒนธรรมการเตรียมรับมือกับภัยพิบัติ

ภัยพิบัติจากการทิ้งระเบิดนิวเคลียร์ที่ฮิโรชิมา-นาฮาซากิ แผ่นดินไหวที่ฮันชิน-อวะวากิ และทสึนามิ-โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ที่เชตโทโฮกุ สะท้อนให้เห็นภาพของการจัดการต่อผู้คนและทรัพย์สินที่ได้รับผลกระทบของภาครัฐ องค์กรอาสาสมัคร ตลอดจนตัวผู้ได้รับผลกระทบเองอย่างมีสติ สะท้อนประสบการณ์การจัดการภัยพิบัติที่มีมาอย่างยาวนาน สิ่งที่น่าทึ่งต่อสายตาชาวโลกและมีความโดดเด่นที่สุด คือ การที่คนญี่ปุ่นที่มีระเบียบวินัย ทระหดอดทน มุ่งมั่น ทุกคนร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่อย่างเป็นขั้นตอน ตามระบบที่ออกแบบและวางไว้ล่วงหน้า

โดยปราศจากความกังวล ตื่นตระหนก แม้ในช่วงเวลาที่วิกฤติอย่างยิ่ง แสดงถึงความเข้มแข็งและพลังของความยืดหยุ่น ที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูและการสร้างประเทศขึ้นมาใหม่ได้ในอนาคต คนญี่ปุ่นมีสำนึกของการควบคุมอารมณ์ ไม่ให้เกิดความสับสนและตื่นตระหนกโดยช่วยกัน เพื่อให้สังคมส่วนรวมอยู่ในความเป็นระเบียบ ความสำนึกต่อส่วนรวม เสียสละ ซื่อสัตย์ และการคำนึงถึงผู้อื่น เป็นสิ่งที่ได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ภาพของสังคมภายหลังเกิดแผ่นดินไหว การจลาจลในเมืองใหญ่ติดขัดมาก แต่ไม่มีผู้ใดบีบแตรหรือแข่งรถคันอื่น ประชาชนมีความกังวลแต่ไม่แสดงออก เพราะระมัดระวังพฤติกรรมของตนที่อาจส่งผลกระทบต่อส่วนรวม เช่น ทำให้เกิดความแตกตื่น สังคมไม่อยู่ในระเบียบซึ่งจะทำให้สถานการณ์โดยรวมแย่ลง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) การศึกษาพบว่า เป็นผลของวัฒนธรรมการเตรียมรับมือกับภัยพิบัติของประเทศญี่ปุ่น

วัฒนธรรมการเตรียมรับมือกับภัยพิบัติ หมายถึง ชุดของบรรทัดฐานทางสังคมต่างๆ ที่ผู้คนยึดถืออันมีความเกี่ยวข้องกับการรับมือกับภัยพิบัติทั้งในช่วงก่อนเผชิญกับภัยพิบัติ ขณะเผชิญกับภัยพิบัติ และหลังจากเกิดภัยพิบัติ วัฒนธรรมการเตรียมรับมือกับภัยพิบัติถูกผลิตผ่านตัวแทนการขัดเกลาทางสังคม อาทิเช่น 1) โรงเรียน 2) พิพิธภัณฑ์/แหล่งเรียนรู้ บทเรียนจากภัยพิบัติ 3) กลุ่ม/องค์กรอาสาสมัครจิตอาสา การรวมตัวของผู้ที่ได้รับผลกระทบ 4) องค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง 5) การปกครองส่วนท้องถิ่น และ 6) มหาวิทยาลัย ศูนย์/สถาบันวิจัย การผลิตและ

ส่งต่อวัฒนธรรมการเตรียมรับมือกับภัยพิบัติ เหล่านี้กระทำผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ของตัวแทนการขัดเกลาทั้ง 6 ตัวแทนดังกล่าว โดยเน้นการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และซึมซับผ่านวิธีการต่างๆ

(1) **โรงเรียน** โรงเรียนของญี่ปุ่นทุกแห่งมีการจัดทำ Emergency Guide for Teachers: เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติตนของครูในสถานการณ์ต่างๆ จัดทำ Simple Emergency Guide for Parents: คู่มือสำหรับผู้ปกครอง ซึ่งเนื้อหาหลักจะประกอบด้วย นโยบายด้านการเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ฉุกเฉินต่างๆ โรงเรียนจะช่วยการบ่มเพาะความเป็นระเบียบวินัยขั้นพื้นฐาน (Discipline) เพื่อให้ครู นักเรียนและผู้ปกครอง เรียนรู้ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญกับภัยพิบัติ

(2) **พิพิธภัณฑ์/แหล่งเรียนรู้ บทเรียนจากภัยพิบัติ** มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านการจัดนิทรรศการ การจัดแสดงข้อมูลในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะในรูปแบบที่น่าสนใจและดึงดูด มี Victim corner ที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของประสบภัยโดยตรง ประสานกับสถาบันการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน/นักศึกษา มาเรียนรู้และมีการผลิตสื่อเผยแพร่/ให้ข้อมูลแก่สาธารณะ ถือเป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่ทำหน้าที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกในสังคมมีกำลังใจในการจะประพฤติปฏิบัติตนตามแนวทางทางที่ถูกต้อง และคำนึงถึงผู้อื่นเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ภัยพิบัติ

(3) **กลุ่ม/องค์กรอาสาสมัครจิตอาสา-กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ** ในส่วนบทบาทของกลุ่ม/องค์กรอาสาสมัครจิตอาสา-กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชนออนไลน์ การจัดกิจกรรมรณรงค์ต่างๆ การเป็นวิทยากรเผยแพร่ประสบการณ์ตนเองของอาสาสมัคร ส่วนภาค

(4) **ชุมชน-องค์กรชุมชน** เองได้ช่วยสร้างกระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านเวทีประชุมร่วมกัน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการเตรียมรับมือกับภัยพิบัติการสร้างกฎกติกาในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆร่วมกัน

(5) **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** ถือเป็นภาคส่วนที่สำคัญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ/กิจกรรมต่างๆของท้องถิ่น การสร้างกิจกรรมสาธารณะให้คนเข้าร่วม เช่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนการรองรับภัยพิบัติที่ชัดเจน ดังกรณีของจังหวัดเฮียวโก ที่มี Hyogo Phoenix Plan (Phoenix, 2010)

(6) **มหาวิทยาลัย-ศูนย์/สถาบันวิจัยด้านภัยพิบัติ** ก็ได้สร้างความรู้ผ่านกระบวนการศึกษาวิจัยที่เป็นระบบ สร้างเวทีประชุม/สัมมนา เพื่อให้ความรู้ ผูกอบรมในหลักสูตรต่างๆที่เกี่ยวข้อง ผลลัพธ์ให้ความรู้ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเตรียมการรับมือกับภัยพิบัติทั้งในระดับประเทศ และระหว่างประเทศ

วัฒนธรรมที่ถูกสร้างและผลิตจากตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมดังกล่าวและถือเป็นบรรทัดฐานที่คนในสังคมญี่ปุ่นต้องยึดถือปฏิบัติเพื่อเตรียมรับมือกับภัยพิบัติ ที่นอกเหนือ

จากการเตรียมความพร้อมทางกายภาพหรือโครงสร้างพื้นฐาน อาคารบ้านเรือน สาธารณูปโภคทั้งหลายที่ญี่ปุ่นเตรียมพร้อมป้องกันอยู่แล้วได้แก่

(1) **การรับผิดชอบต่อตนเอง** ในสถานการณ์ภัยพิบัติหากทุกคนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและรักษาตนเองให้ปลอดภัย การรับผิดชอบต่อตนเองนี้ถือเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในภาพรวม เพราะตนเองจักไม่ต้องเป็นภาระให้คนอื่นดูแล และหากทุกคนดูแลตนเองได้ สังคมในภาพรวมก็จะเกิดปัญหาน้อยลง

(2) **การรับผิดชอบต่อสังคม/สาธารณะ** เป็นการแสดงออกถึงการเห็นประโยชน์ของสังคมในภาพรวมเป็นที่ตั้ง ไม่ได้มุ่งหวังเอาประโยชน์ส่วนตนอย่างเดียว พร้อมตระหนักว่าการกระทำของตนเองมีผลต่อการอยู่รอดของสังคมนั่นเอง ในสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยึดข้อนี้ให้เคร่งครัด

(3) **การให้ความสำคัญกับการวางแผนเตรียมรับมือกับภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น** เช่น การทำข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชนเกี่ยวกับเส้นทางหนีเมื่อเกิดภัยพิบัติ, การกำหนดจุดนัดพบเมื่อเกิดภัยพิบัติ, การสร้างข้อตกลงร่วมระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียนเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉินต่างๆ, การกำหนดสถานะและบทบาทของครู นักเรียน และผู้ปกครองเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้นของโรงเรียน

(4) **การให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเองของประชาชน/ชุมชน** เมื่อต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตประชาชน/ชุมชนต้องตระหนักและ

ตั้งมั่นในการมีบทบาทชี้้นำ หรือมีบทบาทในการปกป้องความปลอดภัยให้เกิดขึ้นกับชีวิตของตนเอง โดยไม่หวังพึ่งพารัฐหรือหน่วยงานภายนอกเพียงอย่างเดียวและเป็นอันดับแรก แต่ชุมชนจะต้องพึ่งพาตนเองก่อนเพื่อช่วยชีวิตคนให้เร็วที่สุด

(5) การสร้างบทเรียนเพื่อการเรียนรู้
 ญีปุ่นให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากประวัติศาสตร์/ประสบการณ์ที่เลวร้ายยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้น ไม่เพิกเฉยที่จะทำให้ประสบการณ์ดังกล่าวขยายออกไปสู่วงกว้าง เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และความตระหนักร่วมกันของมนุษยชาติ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นอีก

(6) การเสียสละในการช่วยเหลือผู้อื่น
อย่างสุดความสามารถ เมื่อตนเองปลอดภัยและสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ ให้เสียสละตนเองในการช่วยเหลือคนอื่นให้ปลอดภัยด้วยวัฒนธรรมข้อนี้ถูกสร้างผ่านวีรบุรุษในสถานการณ์ภัยพิบัติ

จะเห็นได้ว่า การเตรียมรับมือกับภัยพิบัติของสังคมญี่ปุ่นมิได้สร้างหรือปลูกฝังได้ง่ายๆ เพียงชั่วครั้งชั่วคราว แต่การทำให้กลายเป็นวัฒนธรรมที่เป็นบรรทัดฐานของผู้คนให้ต้องประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันต้องผ่านการสั่งสมมาอย่างยาวนานและต้องร่วมกันหลายภาคส่วนที่มีเป้าหมายมุ่งสู่การรักษาและช่วยเหลือชีวิตและทรัพย์สิน

คุณธรรมจริยธรรมที่ปรากฏในสถานการณ์การจัดการภัยพิบัติ

ในเบื้องต้นได้เกริ่นว่า คุณธรรมจริยธรรมข้อที่ปรากฏชัดเจนของคนญี่ปุ่นในสถานการณ์การจัดการภัยพิบัติ อาทิ การมีวินัย การพึ่งตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นข้อที่สำคัญมากที่สุดที่สังคมอื่นทั้งหลายควรนำไปยึดถือปฏิบัติ เพราะคนญี่ปุ่นเชื่อมั่นว่ามันจะช่วยรักษาชีวิตผู้คนได้มากที่สุดและจะช่วยให้การจัดการภัยพิบัตินำไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนต่อไป

การมีวินัย (Discipline)

คนญี่ปุ่นถูกบ่มเพาะวินัยขั้นพื้นฐานผ่านตัวแทนการชดเชยที่สำคัญและเข้มข้นคือครอบครัวและโรงเรียน และผลของการชดเชยทางสังคมได้สร้างให้เกิดการบ่มเพาะความเป็นระเบียบวินัยขั้นพื้นฐาน (Discipline) เพื่อให้สมาชิกในสังคมเรียนรู้ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญกับภัยพิบัติอย่างไรก็ตาม การมีวินัยของคนญี่ปุ่นฝังลึกอยู่ในตัวตนคนญี่ปุ่นแม้ไม่ใช่สถานการณ์ฉุกเฉินก็ยังปรากฏ ซึ่งได้กล่าวไปแล้วว่าพัฒนามาจากรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมและระบบการปกครอง คนญี่ปุ่นปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันอย่างมีวินัยเคารพกฎระเบียบของสังคมอย่างเคร่งครัด แม้แต่การเดินขึ้นบันได การข้ามถนน การเข้าแถวซื้อของ การรักษาเวลา ฯลฯ อาจกล่าวได้ว่ามีวินัยขั้นเข้มข้นทั้งนี้เป็นไปเพื่อจัดระเบียบสังคมที่มีประชากรจำนวนมาก

ให้นำอยู่และอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขทั้งคนอยู่ใน
จะถูกบีบบังคับให้ปฏิบัติตามโดยปริยายไปด้วย
การมีวินัยในการศึกษานี้หมายรวมถึง
ความรับผิดชอบต่อตนเองด้วย ดังที่กล่าวไว้ใน
ในสถานการณ์ภัยพิบัติหากทุกคนมีความ
รับผิดชอบต่อตนเองถือเป็นการแสดงออกถึง
ความรับผิดชอบต่อสังคมในภาพรวม หากทุกคน
ดูแลตนเองได้ สังคมในภาพรวมก็จะเกิดปัญหา
น้อยลง สังคมก็จะเป็นระเบียบเรียบร้อยไปด้วย
ในสถานการณ์ภัยพิบัติของประเทศญี่ปุ่นได้
กำหนดข้อปฏิบัติที่ใช้เป็นบรรทัดฐานเดียวกันใน
ชุมชน อาทิทุกคนต้องไปรวมตัวกันที่ Community
center เมื่อเกิดเหตุสึนามิ ถ้าทุกคนรับผิดชอบต่อข้อ
ปฏิบัตินี้จะทำให้ทุกคนมีชีวิตรอด ดังประสบการณ์
ของคนที่ย้ายอยู่ในเมืองโอซุชิ (Otsuchi Kesen
District) จังหวัดอิวาเตะ (Iwate-ken) **ถูกเล่าผ่าน
ประสบการณ์นาทิจีวิตของ คุณ Usazawa
ผู้ประสบภัยที่รอดชีวิต**

“คุณ Usazawa ได้เล่าประสบการณ์
นาทิจีวิตในเหตุการณ์ภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ
ถล่มหมู่บ้านในเมือง Otsuchi ในวันที่ 11
มีนาคม 2554 ว่า บ้านของตนนั้นอยู่บริเวณ
หน้าสถานีรถไฟ Otsuchi ห่างจากชายฝั่งทะเล
ราว 3 กิโลเมตร เวลาประมาณ 14.00 น. เกิด
เหตุการณ์แผ่นดินไหวขึ้น แต่ก็คิดว่าไม่น่าจะมี
อะไรเกิดขึ้น แต่ภรรยาของของคุณ Usazawa
ไม่นิ่งนอนใจ พยายามเปิดฟังข่าวสารจากวิทยุ
(เพราะว่าตอนนั้นไฟฟ้าดับหมดแล้ว) ได้ข้อมูล
จาก NHK รายงานว่าจะเกิดสึนามิความสูง
ประมาณ 3 เมตรขึ้น (คุณ Usazawa คิดว่าไม่
น่าจะมีปัญหาอะไร เนื่องจากรอบตัวเมืองมีการ
ทำกำแพงป้องกันคลื่นสึนามิความสูงร่วม 10 เมตร
เรียบร้อยแล้ว) ภรรยาของคุณ Usazawa ถ้าม

สังคมนั้นและคนนอกสังคมนี้อาจจะมาเยี่ยมเยียน
ย้าว่าจะหนีหรือไม่ คุณ Usazawa ตอบว่ายังไม่
หนี กำแพงป้องกันคลื่นของเมืองน่าจะ “เอาอยู่”
แต่ต่อมาสักพักลูกชาย ลูกสะใภ้ พร้อมทั้ง
หลานของคุณ Usazawa ก็มาที่บ้านของตน
และบอกให้หนี ตนจึงออกมายืนดูสถานการณ์
นอกบ้าน เห็นคลื่นยักษ์ใหญ่โถ้วกับกำแพง
เมืองจีน เป็นเงาดำมืด มีบ้านเรือนของผู้คนอยู่
ตรงปลายคลื่น กำลังเคลื่อนตัวเข้ามาใกล้
ประมาณด้วยสายตาว่าอีก 20-30 เมตร คลื่น
ยักษ์ดังกล่าวคงมาถึงบ้านของตนแน่นอน คุณ
Usazawa เล่าความรู้สึกตอนนั้นว่า เมื่อตนเห็น
คลื่นยักษ์ที่สึนามิความสูงราวชั้น 2 ของบ้าน
เป็นเวลาประมาณ 15.21 น. (หลังเกิด
แผ่นดินไหวประมาณ 30 นาที) เป็น
ประสบการณ์ที่ตนเองไม่เคยเจอ คุณ Usazawa
ให้ภรรยา พร้อมด้วยลูกชาย ลูกสะใภ้และ
หลานหนีไปด้วยกัน (โดยการขับรถ) ส่วนตนเอง
วิ่งขึ้นไปชั้น 2 เพื่อช่วยเหลือสุนัขที่ครอบครัว
เลี้ยงไว้ (คุณ Usazawa เล่าว่า เหตุที่ต้องไป
ช่วยเหลือ เพราะมีความรู้สึกผูกพันราวกับเป็น
หนึ่งในสมาชิกในครอบครัว นอนด้วยกันทุกคืน
จึงทิ้งไม่ได้) เมื่อกลับลงมาชั้น 1 ของบ้าน
มองเห็นน้ำสีดำๆ เข้ามาในบ้าน จึงคิดว่าตน
ไม่น่าจะวิ่งหนีทัน จึงตัดสินใจวิ่งหนีและปีนขึ้น
บนหลังคา เมื่อมองออกไปรู้สึกเหมือนตนเอง
กำลังอยู่ในเครื่องซักผ้าขนาดใหญ่ยักษ์ เพราะ
เห็นน้ำสีดำๆ หมุนวนไม่หยุด และมีข้าวของอยู่
เต็มน้ำสีดำที่หมุนวนนั้น นอกจากนี้ยังมองเห็น
ผู้คนยกมือขอความช่วยเหลือ และก็จมน้ำ
หายไป เห็นรถยนต์หมุนวนในน้ำ ได้ยินเสียง
เครื่องยนต์รถที่ยังติดอยู่ แต่สุดท้ายก็จมน้ำ
หายไป และมองเห็นเพื่อนบ้านอีกหลายคน
ยืนอยู่บนหลังคาบ้านเช่นเดียวกับตนเอง
นอกจากนี้หลายบริเวณยังเต็มไปด้วยไฟ
เพราะขณะที่เกิดเหตุแผ่นดินไหวมีการติดไฟ

ของวัตถุต่างๆร่วมด้วย ขณะที่คุณ Usazawa อยู่บนหลังคาบ้านของตนเอง มองเห็นเปลวไฟ จากบ้านเพื่อนบ้านกำลังไหมแรง และถูก กระแสลมพัดพามาทางบ้านของตน จึงคิดว่าอยู่บนหลังคาไม่ปลอดภัยอีกต่อไป เพราะ ไฟอาจจะไหม้ได้ พร้อมกับ รู้สึกว่าบ้านของตนเองกำลังถูกกระแสไฟพัดลอยไป จึงคิดที่จะหาหนทางหนี เมื่อหลบหนีขึ้นเนินเขาไปได้ โดยการช่วยเหลือของพนักงานดับเพลิง คุณ Usazawa ก็วิ่งไปยังจุดที่คนในชุมชน ตกลงร่วมกันว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติต่างๆ แล้วให้ทุกคนหนีมารวมตัวกัน ณ จุดดังกล่าว (เป็นสถานที่บนภูเขา ความสูง ประมาณ 50-60 เมตร) เมื่อไปถึงจุดนัดหมาย ดังกล่าว ตนก็พยายามตามหาภรรยาและ ลูกๆ แต่ก็ไม่พบ ขณะที่พยายามตามหาด้วย จิตใจที่กระวนกระวายอยู่นั้น ก็ได้ยินเสียง คนเรียกว่า “พ่อ” จึงหันไปดู เห็นภรรยา ลูกๆ และหลาน ก็วิ่งเข้าอกอดกัน คุณ Usazawa”

ประสบการณ์ของคุณอุซุซาวา สอนให้รู้ว่าการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ชุมชนกำหนดไว้และการช่วยเหลือตนเองเมื่อเกิดหายนะจะช่วยให้ทุกคนมีชีวิตรอด ฉะนั้นการมีวินัยจึงเป็นคุณสมบัติที่สำคัญมากในสถานการณ์ฉุกเฉิน จะเห็นว่า ตัวแทนที่สร้างวินัยการปฏิบัติข้อนี้คือคนในชุมชน หรือคนในสังคมนั่นเอง การกำหนดข้อตกลง ข้อปฏิบัติ ระเบียบของสังคม เพื่อจัดระเบียบสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคมที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้นได้เสมอ ในประเทศไทยแม้ว่าเราจะมีประสบการณ์เผชิญกับภัยพิบัติครั้งร้ายแรงน้อยกว่าญี่ปุ่นแต่เราควรสร้างข้อกำหนด กฎระเบียบ ข้อตกลงซึ่งเป็น

แนวทางการปฏิบัติขั้นพื้นฐานให้คนในสังคมมีวินัยและรับผิดชอบต่อตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะวินัยพื้นฐานง่ายที่ควรถือปฏิบัติในสถานการณ์ภัยพิบัติ เช่น เข้าแถวรับสิ่งของบริจาค เป็นต้น ตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่ควรมีบทบาทในการสร้างวินัยพื้นฐานเหล่านี้ในสังคมไทย เช่น ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

การพึ่งตนเอง (Self-sufficiency)

คุณธรรมจริยธรรมข้อที่สำคัญของคนญี่ปุ่นในการรับมือกับภัยพิบัติอีกประการคือการพึ่งตนเอง การพึ่งตนเองของคนญี่ปุ่นถูกสอนไว้อย่างแตกต่างกันในแต่ละรุ่น (Generation) Hirochi Ehara อธิบายว่า วัฒนธรรมการพึ่งตนเอง (A culture of self-sufficiency) ของคนญี่ปุ่นและการแผ่ฝังวัฒนธรรมการพึ่งตนเองมีความแตกต่างกัน 3 ช่วงวัย (Generations)

ในรุ่นของคนที่เกิดก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง (Before world war 2nd or Before 1980) คนญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับกักตุนกับจักรพรรดิ ให้ความสำคัญกับการแสดงแสนยานุภาพทางการทหารและอาวุธจนกระทั่งไม่สนใจชีวิตผู้คนเพื่อต้องการเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคนี้และมหาอำนาจของโลก คนรุ่นนี้มีอายุโดยประมาณมากกว่า 65 ปีขึ้นไปยังใช้วัฒนธรรมการพึ่งตนเองอยู่และฝังแน่นอยู่ในการดำเนินชีวิต และถือว่าเป็นประชากรกลุ่มใหญ่และมีพลังในสังคมญี่ปุ่น

คนวัยกลางคน (Middle age) จะไม่รับเอาวัฒนธรรมการพึ่งตนเองจากรุ่นก่อน คนรุ่นนี้

เกิดหลังสงครามโลกครั้งที่สอง หรือยุคหลัง ค.ศ. 1980 (After world war 2nd or After 1980) ประกอบกับอัตราการเกิดเพิ่มสูงขึ้น (Baby boom) ผลมาจากสงครามโลกครั้งที่สอง คนญี่ปุ่นตั้งคำถามกับการแพ้สงคราม จึงมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิต นิยมความสนุกสนาน ซื้อสินค้าราคาแพง ซึ่งสัมพันธ์กับวัฒนธรรมการพึ่งตนเอง เป็นผลให้คนวัยกลางคนปัจจุบันนี้ (Middle age) ไม่รับเอาวัฒนธรรมการพึ่งตนเองมาใช้ ให้ความสำคัญกับการซื้อสินค้าราคาแพง อาทิ หาเงินเพื่อซื้อนาฬิกาโรแล็คจากสวิสค์ เป็นต้น ซึ่ง Ehara อธิบายว่า

“When I was in high school. Japan economy was still number one. So I just time many company drives to buy big building in New York. So mostly the big building in New York was on the Japanese company. Japanese make a company. We still remember. It is very difficult to don't forget our good success in the past. Our generation gets some money. We think “How to use this?” to buy Rolex? How to buy the Lexus?”

ส่วนคนรุ่นปัจจุบันหรือเรียกว่า “Young generation” คนรุ่นใหม่กลับมารับเอาวิถีแห่งการพึ่งตนเองหรือวัฒนธรรมการพึ่งตนเองอีกครั้ง คนกลุ่มนี้ทำงานเพื่อมุ่งเก็บเงินฝากธนาคาร (Banking account) มักตั้งคำถามกับตัวเองว่า

“How to keep this money in bank account”. Ehara กล่าวว่่า “Young

generations don't know the success in the past. Now they try to keep the comparatively better situation of economic, yet they have to maintain a kind of situation over recover but in our in present already they don't know our good success in the past.”

ข้ออธิบายของ Ehara สรุปว่า การพึ่งตนเองสัมพันธ์กับสถานะทางเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นด้วย กล่าวคือ คนรุ่นผู้สูงอายุ อายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป ต้องพึ่งตนเองหลังต้องฟื้นฟูสังคมหลังสงครามโลกครั้งที่สอง แต่คนที่อายุราว 50-60 ปี ซึ่งเป็นคนทำให้รายได้ของญี่ปุ่นมาเป็นอันดับหนึ่งของโลก คนกลุ่มนี้เกือบจะทั้งหมดล้มวัฒนธรรมการพึ่งตนเอง แต่คนหนุ่มสาวมีเป้าหมายเพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืนจึงต้องกลับมาใช้วัฒนธรรมการพึ่งตนเองและถูกคาดหวังจากสังคมให้รักษาวัฒนธรรมการพึ่งตนเองนี้ไว้ ดังนั้น ภาพปรากฏการพึ่งตนเองในสถานการณ์การจัดการภัยพิบัติอาจจะเป็นภาพสะท้อนของกลุ่มคนสองช่วงวัยซึ่งเป็นจำนวนประชากรที่มากที่สุดของประเทศ ซึ่งการค้นพบเรื่องการใช้วัฒนธรรมการพึ่งตนเองของคนญี่ปุ่นในสถานการณ์การจัดการภัยพิบัติสะท้อนให้เห็นได้สามระดับคือการพึ่งตนเองในระดับปัจเจก การพึ่งตนเองในระดับชุมชน และ การพึ่งตนเองในระดับรัฐบาล

การพึ่งตนเองในระดับปัจเจกและครอบครัว เด็กญี่ปุ่นถูกสอนจากครูในโรงเรียนว่าเมื่อเกิดภัยพิบัติให้พึ่งตนเองช่วยเหลือตนเองก่อนเพราะถ้าทุกคนพึ่งตนเองช่วยเหลือตนเองก่อนทุกคนจะรอดชีวิต ตามคู่มือที่เป็นแนวทาง

การปฏิบัติของโรงเรียนเมื่อเกิดภัยพิบัติ คู่มือดังกล่าวสอนให้เด็กนักเรียนพึ่งตนเองช่วยเหลือตนเองเมื่อเกิดแผ่นดินไหว เมื่อเกิดทsunami เมื่อเกิดไฟไหม้ ฯลฯ ส่วนในครอบครัวต้องสามารถพึ่งตนเองได้ในสถานการณ์ภัยพิบัติโดยเฉพาะปัจจัยสี่ เช่น การเตรียม Emergency box ซึ่งประกอบด้วยอาหาร น้ำ ยารักษาโรค อุปกรณ์การช่วยชีวิต ฯลฯ เป็นการพึ่งตนเองในระดับครอบครัว

การพึ่งตนเองในระดับชุมชน เห็นได้จากที่ผู้ประสพภัยมียอมให้การช่วยเหลือจากภายนอกทำลายระบบการพึ่งพาตนเองของชุมชนโดยไม่ยอมให้อาสาสมัครทำอาหารเลี้ยงผู้ประสพภัยอย่างต่อเนื่อง เพราะจะทำให้ร้านค้าในชุมชนไม่สามารถอยู่รอดได้ เช่น ร้านขายอาหารปิ่นโต (เบญไต้ะ) การรับสิ่งของบริจาคต้องเป็นสิ่งของที่ยังไม่เคยใช้มาก่อนและเป็นสิ่งของที่จำเป็นต่อความจำเป็นในการยังชีพของผู้ประสพภัยเท่านั้น ห้ามมิให้บริจาคมากจนเกินความรับผิดชอบ ตัวอย่างการพึ่งตนเองในระดับชุมชน เช่น ชุมชนในเมืองโอซุชิ ในจังหวัดอิวาเตะ ดังกรณีการขับเค็ลื่อนการทำงานของ “Magokoro” หรือ “ศูนย์กำลังใจ” ของชาวเมือง Otsuchi ซึ่งเป็นองค์กรของชุมชนในการขับเค็ลื่อนงานพัฒนาชุมชนหลังการประสพภัยพิบัติแผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิพัดถล่มเมืองจนแทบจะไม่เหลืออะไร องค์กรนี้รวมตัวกันขึ้นหลังจากรัฐบาลสร้างที่พักชั่วคราวให้ผู้ประสพภัยพักอาศัย ทำหน้าที่ให้กำลังใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้มีชีวิตรอด และสร้างระบบการพึ่งพาตนเองในระดับชุมชนในที่พักชั่วคราว เช่น

ทำร้านค้าของชุมชน ขายสินค้าอุปโภคบริโภคให้กับคนที่อยู่อาศัยในศูนย์พักพิง จัดหาที่ดินสำหรับปลูกผักรับประทานเอง ผู้ประสพภัยมีแปลงผักเป็นของตนเองโดยไม่ต้องเสียเงินซื้อ ซึ่งสะท้อนให้เห็นระบบคุณค่าหลัก (Core value) ของชุมชน คือ การเน้นการพึ่งพาตนเองเป็นลำดับแรก การมองหาความช่วยเหลือจากข้างนอก เป็นสิ่งที่สำคัญน้อยกว่า ชาวบ้านเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเองเป็นหลัก เพราะมองว่าเป็นปัญหาของตนเอง ต้องการแก้ไขและคลี่คลายด้วยตนเอง ความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นเพียงส่วนเสริมและมีระบบการคัดกรองความช่วยเหลือ เลือกเฉพาะที่จะเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง และพิจารณาแล้วว่าในระยะยาวความช่วยเหลือดังกล่าวจะไม่บ่อนทำลายความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง เช่น กรณีการจะเข้ามาทำงานของอาสาสมัคร ทางชุมชนก็จะมีตรวจสอบ/วิเคราะห์ว่าจำเป็นหรือไม่ หรือกรณีของของบริจาคที่ผู้คนบริจาคมาให้ หากพิจารณาดูแล้ววเกินความต้องการ ทางชุมชนก็มีการนำไปจำหน่าย และนำเงินที่ได้มาสมทบกองทุน เพื่อนำไปใช้ในด้านที่ชุมชนมีความจำเป็นหรือต้องการต่อไป

หรือในกรณีของ Yamagata Association of Mother Evacuation เป็นการรวมกลุ่มของผู้หญิงที่เป็นแม่ที่ได้รับผลกระทบจากการระเบิดของโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ในฟูกูชิม่า ได้เรียนรู้ว่า “วันหนึ่งเธอพบว่า ใบหน้าของลูกสาวของเธอมีรอยเส้นเลือดปรากฏอย่างเด่นชัดบริเวณแก้ม ภายหลังที่ลูกๆ วิ่งเล่นนอกบ้าน หรือเธอเล่าให้ฟังถึงเหตุการณ์ที่น่าเศร้าว่า ในวันเกิดของลูกสาว

คนโต ลูกสาวคนรองของเธอวิ่งไปเก็บดอกไม้หน้าบ้าน เพื่อนำมามอบเป็นของขวัญแก่พี่สาวของเธอ แต่เธอบอกว่าให้ทิ้งดอกไม้ชิ้นไป เพราะดอกไม้ดังกล่าวอันตรายเกินกว่าจะเป็นของขวัญ เพราะเธอไม่แน่ใจว่ามันเต็มไปด้วยกัมมันตภาพรังสีหรือไม่ เธอคิดว่าสถานการณ์ที่รัฐบาลประกาศ/ให้ข้อมูลว่าปลอดภัยนั้น เริ่มมีปัญหา” ทำให้ Ms. Miki Nakamura แกนนำของสมาคมให้ Social Media ในการสื่อสารกับบรรดาแม่ทั้งหลายให้ออกมาปกป้องลูกๆของตนเอง เป็นการสร้างชุมชนออนไลน์เพื่อพึ่งตนเอง ในการสร้างความปลอดภัยให้สมาชิกในครอบครัวปลอดภัยจากสารกัมมันตภาพรังสี เมื่อพบว่าข้อมูลจากที่รัฐบาลให้ไม่สะท้อนความจริง Ms. Miki Nakamura จึงจัดตั้งสมาคมขึ้น เพื่อช่วยเหลือครอบครัวที่ต้องย้ายถิ่นจากพื้นที่รับสารกัมมันตภาพรังสีไปอาศัยในพื้นที่ปลอดภัย เช่น แครีเสื้อผ้าของบรรดาลูกที่ใส่ไม่ได้แล้วให้ครอบครัวอื่นที่มีลูกยังสวมใส่ได้ เป็นต้น

การพึ่งตนเองของคนญี่ปุ่นจึงเป็นการสะท้อนให้เห็นประเด็นเชิงวัฒนธรรมประการหนึ่งในการรับมือกับภัยพิบัติ ทั้งในระดับปัจเจกและครอบครัว ระดับชุมชน และระดับรัฐบาลต้องเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง ในความหมายที่ว่า ในภาวะวิกฤตปัจเจก ครอบครัว ชุมชน ต้องตระหนักและตั้งมั่นในการมีบทบาทในการปกป้องความปลอดภัยให้เกิดขึ้นกับชีวิตของตนเองหรือมีบทบาทในการชี้นำ โดยไม่หวังพึ่งพารัฐหรือหน่วยงานภายนอกเพียงอย่างเดียว เนื่องจากประสบการณ์ของคนญี่ปุ่นหลายกรณีของการจัดการภัยพิบัติพบว่า รัฐเองไม่สามารถ

ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงได้ทันที แต่ตัวเองและชุมชนต่างหากที่จะช่วยกันได้ ดังกรณีการเกิดแผ่นดินไหวในเมืองโกเบกว่ารัฐบาลจะเข้าพื้นที่ได้ต้องรอคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาซึ่งอาจจะใช้เวลานาน แต่การช่วยเหลือกันของคนในชุมชนจะช่วยให้ผู้ประสบภัยมีชีวิตรอดมากขึ้น เพราะคนในชุมชนจะรู้จักพื้นที่ใช้สอยของบ้านเรือนแต่ละหลังในชุมชน

การพึ่งตนเองในระดับรัฐบาล รัฐบาลจำกัดการช่วยเหลือจากต่างประเทศเมื่อเกิดภัยพิบัติ ไม่ยอมรับการช่วยเหลือจากชาติใดโดยง่าย และไม่ยอมให้อาสาสมัครหรือองค์กรเอกชนในประเทศเข้าไปในพื้นที่ประสบภัยจำนวนมาก เป็นต้น แต่จะใช้ระบบการช่วยเหลือโดยจับคู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ช่วยเหลือกันเมื่อท้องถิ่นใดเผชิญภัยพิบัติ อาทิ เทศบาลนครโกเบจับคู่ร่วมมือกับเทศบาลโตเกียวเมื่อเกิดแผ่นดินไหวเมื่อเกิดแผ่นดินไหวที่เมืองโกเบ เทศบาลโตเกียวจะให้ความช่วยเหลือทั้งกำลังคน เครื่องมือ เครื่องจักร และงบประมาณ การคัดเลือกคู่ช่วยเหลือจะเลือกคู่ที่คาดว่าจะไม่มีโอกาสเผชิญภัยพิบัติพร้อมกัน การช่วยเหลือในระดับรัฐบาลจะเห็นได้จากการจัดสรรงบประมาณช่วยเหลือพื้นที่ประสบภัย ที่รัฐบาลกลางจะไม่สนับสนุนช่วยเหลือด้วยงบประมาณทั้งหมดในแผนฟื้นฟู แต่รัฐบาลกลางจะให้รัฐบาลท้องถิ่นร่วมสมทบงบประมาณลงมาในแผนฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัยของท้องถิ่นนั้นๆด้วย

ฉะนั้น ในสถานการณ์การรับมือกับภัยพิบัติ การตั้งมั่นอยู่บนหลักการพึ่งพาตนเองจะช่วยให้การจัดการภัยพิบัติทั้งวงจรรำไปสู่การ

พัฒนาสังคมที่ยั่งยืนและฟื้นตัวได้เร็ว ทั้งการพึ่งตนเองในการเอาชีวิตรอดเมื่อเผชิญสถานการณ์ฉุกเฉิน การพึ่งตนเองทางด้านสังคม การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ และการพึ่งตนเองทางด้านการบริหารบ้านเมือง

สำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม (Social accountability consciousness)

สำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมในที่นี้ยังหมายถึงรวมถึงการสำนึกต่อส่วนรวมและความเสียสละด้วย สำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการแสดงออกถึงการเห็นประโยชน์ของสังคมในภาพรวมเป็นที่ตั้ง ไม่ได้มุ่งหวังเอาประโยชน์ส่วนตนอย่างเดียว พร้อมตระหนักว่าการกระทำของตนเองมีผลต่อการอยู่รอดของสังคมนั่นเอง ในสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยึดข้อนี้ให้เคร่งครัด ภาพสะท้อนสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมที่เป็นข่าวให้สังคมประทับใจและยกย่องในช่วงของโรงไฟฟ้าฟูกูชิมะระเบิดและไม่สามารถแก้ไขได้ คือ การออกมาเสนอตัวเองเข้าไปแก้ไขโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ของกลุ่มผู้สูงอายุ โดยอธิบายว่า คนในรุ่นตนเองเป็นผู้ที่สนับสนุนให้เกิดการสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ซึ่งต้องออกมารับผิดชอบต่อและคิดว่าคงมีชีวิตรอดอีกไม่นาน จึงเสนอตัวเองที่จะเสียสละแทนกลุ่มคนที่เป็นอนาคตของชาติซึ่งเขาไม่น่าจะมารับสารกัมมันตรังสี ในงานศึกษาพบว่าสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมเกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ภัยพิบัติของสังคมญี่ปุ่น

ภัยพิบัติจากระเบิดนิวเคลียร์ที่นางาซากิ

ดังกรณีของการทำงานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของ ดร. นากาอิ และทีมอาสาสมัครจาก Nagasaki

Medical College โดยเฉพาะ ดร.นากาอิผู้ที่แม้ว่าตนเองจะป่วยด้วยโรคร้าย และต้องสูญเสียภรรยาไปจากระเบิดนิวเคลียร์ แต่ยังสามารถอุทิศความรู้ความสามารถของตนเองในการช่วยเหลือผู้อื่น ได้รับการยกย่องและให้คุณค่ามาจนถึงทุกวันนี้ มีการสร้างพิพิธภัณฑ์ที่กล่าวถึงคุณธรรมจริยธรรมของ ดร.นากาอิ และถูกเผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกับทีมอาสาสมัครจาก Nagasaki Medical College ที่ทำงานเพื่อผู้ประสบภัยจนกระทั่งช่วงสุดท้ายของชีวิตตนเอง นั่นเป็นเพราะว่า พวกเขาเห็นว่า การช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง เมื่อตนเองมีความรู้ความสามารถก็ควรจะช่วยกันช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งที่ความเป็นจริง พวกเขาก็มีเหตุผลที่เพียงพอต่อการปฏิเสธการให้การช่วยเหลือ เพราะพวกเขาก็คือผู้ป่วย และคือเหยื่อของระเบิดปรมาณูเช่นกัน ก่อนเสียชีวิต ดร.นากาอิเขียนหนังสือออกมาหลายเล่ม และได้แปลเป็นหลายภาษา เช่น ภาษาจีน ภาษาเกาหลี ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน เป็นต้น

กรณีการทำงานเพื่อสังคมของ “สมาคมส่งเสริมสันติภาพนางาซากิ” ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มอาสาสมัครผู้ซึ่งเคยเป็นผู้รอดชีวิตจากเหตุการณ์ 9 สิงหาคม ค.ศ. 1945 กลุ่มอาสาสมัครเหล่านี้ทำงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน เช่น ทำหน้าที่อธิบายให้เห็นภัยจากสงครามที่ใช้อาวุธนิวเคลียร์ภายใต้ข้อมูลในพิพิธภัณฑ์และพาเยี่ยมชมสถานที่ที่เป็นร่องรอยระเบิดปรมาณู อานุภาพของสารกัมมันตรังสี อาสมัครกลุ่มนี้เชื่อว่า การบอกเล่าถึงประสบการณ์อย่างไม่ย่อท้อของเขาและประสบการณ์ของเมือง

นางาซากิจะช่วยทำให้เกิดสันติภาพในโลก การทำงานของกลุ่มอาสาสมัครหวังเพียงว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอีกไม่ว่าในที่ไหนในโลก ฉะนั้นการทำงานเคลื่อนไหวเพื่อให้เห็นพิษภัยของระเบิดนิวเคลียร์จึงถูกเผยแพร่ไปทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยได้ที่หลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมลงนามความร่วมมือต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์กับเทศบาลนครนางาซากิ บทบาทของ ดร.นาากาอิ และกลุ่มอาสาสมัครเหล่านี้เป็นสิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นคุณธรรมจริยธรรมที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ซึ่งสาธารณะในที่นี้หมายรวมถึง สังคมในระดับเมือง นางาซากิ ระดับประเทศญี่ปุ่น และระดับโลก

ภัยพิบัติจากแผ่นดินไหว พบว่ามีอาสาสมัครสูงอายุในเมืองโกเบอยู่จำนวนกว่า 180 คนที่ผลัดเปลี่ยนกันมาทำหน้าที่ถ่ายทอดประสบการณ์จากเผชิญกับแผ่นดินไหวให้ผู้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์แผ่นดินไหวของนครโกเบ ซึ่งมีผู้สูงอายุทั้งหญิงและชาย ทั้งที่พูดภาษาอังกฤษได้และไม่ได้ให้กับคนรุ่นหลังที่เป็นพลเมืองของประเทศญี่ปุ่นและคนต่างชาติ จากสัมภาษณ์ผู้สูงอายุเหล่านี้ พบว่าทั้งหมดเคยประสบภัยครั้งแผ่นดินไหวฮันชิน-อวะจิมาก่อน ซึ่งคนกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดความทรงจำ เห็นว่าหากคนรุ่นเขาที่เผชิญกับเหตุการณ์ไม่มาเล่าให้คนรุ่นหลังฟังถึงความรุนแรงของภัยพิบัติ ความทรงจำต่อเหตุการณ์ดังกล่าวก็อาจจะเลือนหายไปกับกาลเวลา ซึ่งประสบการณ์ของเขาจะไม่เป็นประโยชน์อันใดแก่สังคม จึงได้รวมตัวกันมาสมัครเป็นอาสาสมัครพิพิธภัณฑ์โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ จากพิพิธภัณฑ์ สำนักความ

รับผิดชอบต่อสังคมของอาสาสมัครผู้สูงอายุเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ให้กับสังคมส่วนรวมในการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติ

ภัยพิบัติจากทสึนามิ เหตุการณ์หนึ่งในการรับมือกับคลื่นยักษ์ทสึนามิในเขตภูมิภาคโทโฮกุ คือ กรณีตั้งใจทำงานให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางกำลังใจให้กับผู้ประสบภัยในเมืองโอสึจิของคุณ Usazawa โดยระลึกว่าการมีชีวิตรอดของตนเองเป็นการได้พรจากพระเจ้าให้มาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ประสบภัยจากทสึนามิ ดังนั้นเขาต้องตระหนักว่าการทำงานของตนเองเป็นความรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง เป็นหน้าที่ตนเองต้องช่วยเหลือผู้ประสบภัย แม้จะไม่ได้รับสิ่งตอบแทนเป็นตัวเงิน ดังที่เขากล่าวว่า

“ผมรู้สึกว่หน้าที่ของผมคือการส่งเสียงไปทุกที่ถึงเรื่องที่เกิดขึ้นกับที่นี่ (เมือง Otsuchi) เพราะว่าผู้คนอาจจะลืม หรือคนที่ไม่เคยมาที่นี่ก็จะไม่รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นที่นี่ นึกภาพไม่ออก ผมต้องการส่งข้อความให้คนในวงกว้างมากขึ้นทั้งภายในญี่ปุ่นเอง และต่างชาติ... ผมคิดว่าเมื่อพระเจ้าให้โอกาสให้ผมและครอบครัวมีชีวิตรอดมาได้ ผมก็พร้อมที่จะอยู่ร่วมกับทุกคนที่นี่ และพร้อมที่จะช่วยเหลือกัน... ผมคิดว่าพระเจ้าให้โอกาสผมทำงาน และให้สิ่งตอบแทนที่มีค่า ซึ่งไม่ได้หมายถึงเงินทอง แต่เป็นเรื่องความรัก ความผูกพันที่คนในชุมชนมีต่อผม และมีต่อกัน...”

แม้ว่าคุณธรรมจริยธรรมที่ปรากฏในตัวตนคนญี่ปุ่นในสถานการณ์การจัดการภัยพิบัติ ทั้งการมีวินัย การพึ่งตนเอง และสำนักความ

รับผิดชอบต่อสังคมจะเป็นคุณสมบัติของปัจเจกบุคคลก็ตาม แต่เมื่อปัจเจกบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยสังคมในระดับต่างๆ ภาพของสังคมโดยรวมของคนญี่ปุ่นก็จะกลายเป็นสังคมที่มีวินัยสูง สังคมที่เน้นการพึ่งตนเอง และสังคมที่คนส่วนใหญ่มีสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ถือเป็นทุนทางสังคมที่เป็นปัจจัยเงื่อนไขที่สำคัญในการจัดการภัยพิบัติ อย่างไรก็ตาม การสร้างวินัย การปลูกฝังค่านิยมการพึ่งตนเองและสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวมให้พลเมืองให้กลายเป็นภาพรวมของสังคมนั้นเป็นเรื่องยากและเป็นสิ่งที่ท้าทาย

ข้อสังเกตและบทสรุปจากประสบการณ์การจัดการภัยพิบัติประเทศญี่ปุ่น

ประเด็นแรก การจัดการภัยพิบัติในประเทศญี่ปุ่นกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ที่ทุกคนต้องเรียนรู้ เตรียมความพร้อม และปฏิบัติ ภายใต้ความเชื่อที่ว่าภัยพิบัติอาจเกิดเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ฉะนั้น สังคมญี่ปุ่นจึงต้องการสร้างตัวแทนการขัดเกลาว่าด้วยเรื่องการจัดการภัยพิบัติทั้งในระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ

ประการที่สอง การจัดการภัยพิบัติของญี่ปุ่นในปัจจุบันให้ความสำคัญกับคน ชุมชน และธรรมชาติ เมื่อพบว่าเพื่อนบ้าน ชุมชน องค์กรทางสังคมและธรรมชาติมีส่วนในการช่วยชีวิตคนเมื่อเกิดภัยพิบัติได้มากกว่าองค์กรภาครัฐที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ฉะนั้นจึงต้องปลูกต้นไม้ดอกไม้ให้คนอยู่ใกล้ธรรมชาติและส่งเสริมความเป็นชุมชน ส่งเสริมให้เกิดสมาคมในชุมชน ส่งเสริมและรักษาองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร (Non-profit

organization) โดยการใช้ประโยชน์องค์กรทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ในการทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ในฐานะที่เป็นทุนทางสังคม จากข้อเสนอของ Robert Putnam ทุนทางสังคมจะยังคงดำรงอยู่ได้ในสังคมต้องถูกใช้ให้ปฏิบัติการ (Active social capital) (Putnam,1993)

ประการที่สาม ญี่ปุ่นมีการสรุปบทเรียนจากการจัดการภัยพิบัติทุกระบวนกรอย่างละเอียด พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างองค์ความรู้จากภัยพิบัติ และยังสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถาบันวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้อย่างจริงจัง เพราะเชื่อว่า การสรุปบทเรียนจะเป็นประโยชน์กับสังคมในการเตรียมรับมือกับภัยพิบัติครั้งต่อไป

ประการที่สี่ การบูรณะฟื้นฟูหลังเกิดภัยพิบัติของประเทศญี่ปุ่นใช้กรอบแนวคิดที่ว่าด้วยการสร้างใหม่เพื่อรองรับสังคมในอนาคต โดยเริ่มจากแนวคิดเรื่องโครงสร้างของสิ่งก่อสร้าง การจัดวางระบบสังคมหรือการสร้างชุมชนใหม่ รองรับ การเปลี่ยนแปลงของสังคม การเปลี่ยนแปลงของโลก อาทิ การสร้างภาพแวดล้อมในที่อยู่อาศัยให้ผู้สูงอายุต้องพร้อมสำหรับการรองรับสังคมสูงวัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกในที่พักอาศัย พร้อมให้ผู้สูงอายุสามารถเคลื่อนย้ายตัวเองไปภูมิลำเนาที่ปลอดภัยได้ด้วยตนเอง

ประการที่ห้า หลังเหตุการณ์ภัยพิบัติครั้งใหญ่ ญี่ปุ่นจะถือโอกาสในการออกกฎหมายเพื่อจัดระเบียบสังคมเพื่อรองรับการเตรียมรับมือกับภัยพิบัติ เช่น ญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลายฉบับซึ่งกฎหมายทั้งหมดเกิดขึ้นหลังจาก

เผชิญภัยพิบัติ เช่น หลังจากเกิดแผ่นดินไหวที่นานไก ปี ค.ศ.1946 เกิด พรบ.บรรเทาภัยพิบัติ (Disaster relief act) หลังเกิดแผ่นดินไหวที่ฟูไก ในปี ค.ศ.1984 ทำให้มีการออก พรบ.ป้องกันน้ำท่วม (Flood control act) และกฎหมายกำหนดมาตรฐานอาคาร ต่อมาในปี ค.ศ.1959 เกิดภัยพิบัติจากพายุไต้ฝุ่น Ise-wan เกิดกฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและมาตรวัดระดับน้ำในการป้องกันน้ำท่วมปี ค.ศ.1960 และออกกฎหมายมาตรฐานการรับมือภัยพิบัติ ในปี ค.ศ.1961 รวมถึงการออกกฎหมายเพื่อต้องการจัดระเบียบอาสาสมัครกลุ่มที่ช่วยเหลือในการจัดการภัยพิบัติใหม่ เพื่อให้รัฐบาลสามารถควบคุมและเชื่อมต่อทำงานร่วมกับรัฐบาลได้ก็ได้ออกกฎหมาย NPO กฎหมายนี้ทำให้อาสาสมัครมีสถานภาพทางกฎหมายและขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานจากรัฐบาลกลางหรือท้องถิ่นได้

ประการที่หก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในญี่ปุ่นจะมีศักยภาพในการจัดการภัยพิบัติเมื่อมีทุนทางกายภาพ ทุนทางการเงิน และทุนทางสังคมวัฒนธรรม แต่ในสถานการณ์เผชิญภัยพิบัติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยได้ช้ากว่าองค์กรชุมชน

ประการที่เจ็ด การจัดการภัยพิบัติต้องอาศัยทุนทางกายภาพ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางการเงิน และทุนมนุษย์ ดังนั้นการจัดการภัยพิบัติถือเป็นกระบวนการทางสังคม (Social process) ที่อาศัยทุนต่างๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยนำเข้า (Input) และเป็นผลผลิตหรือผลลัพธ์ (Output and outcome) ในกระบวนการจัดการ

ภัยพิบัติแต่ละครั้ง และกระบวนการทางสังคมดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้และพัฒนากระบวนการทางสังคมในการจัดการภัยพิบัติครั้งต่อไป

ข้อสังเกตเหล่านี้จะเป็นประโยชน์กับการวางแผนการรับมือภัยพิบัติในสังคมอื่น โดยเฉพาะสังคมไทย รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสามารถส่งต่อข้ามวัฒนธรรมได้ (Cross culture) คำถามคือทำได้อย่างไรในเมื่อพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกันตลอดจนเงื่อนไขอื่นๆ อาทิ ประสบการณ์ในการเผชิญภัยพิบัติไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้ อย่างไรก็ตามประเด็นท้าทายเป็นเป้าหมายที่สำคัญของงานศึกษาวิจัยนี้ งานวิจัยคาดว่าจะประโยชน์และนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมไทยได้

ฉะนั้น การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยต้องขับเคลื่อนผ่านองค์กรทางสังคมที่เกี่ยวข้อง ชัดเจนหล่อหลอมผ่านตัวแทนการขัดเกลาทางสังคม และทำให้คุณธรรมจริยธรรมถูกปฏิบัติอยู่ในชีวิตประจำวัน ทั้งในบริบทครอบครัว บริบทโรงเรียนและบริบทขององค์กรที่ทำงาน ส่วนศูนย์คุณธรรม (องค์กรมหาชน) อาจวางบทบาทชี้นำสังคมและเป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมเสียเอง

รายการอ้างอิง

ประเวศ วะสี. (2542). ชุมชนเข้มแข็ง ทูนทาง
สังคมไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมและธนาคาร
ออมสิน.

มณีรัตน์ ไพโรจน์ไชยกุล. (2543). กระบวนการ
ขัดเกลาทางสังคมของสถานศึกษาก่อน
วัยเรียนญี่ปุ่นในประเทศไทย: กรณีศึกษา
สถานศึกษาก่อนวัยเรียนกวางน้อยและ
สถานศึกษาก่อนวัยเรียนแฮมสเตอร์.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Phoenix, H. (2010). *15th Anniversary of the
Great Hanshi-Awaji Earthquake: A
Journey of Creative Reconstruction*.
n.p.

Putnam, R. (1993). *Making Democracy
Work: Civic Tradition in Modern Italy*.
Princeton, NJ: Princeton University
Place.

A Study of Buddhist Personal Growth and Counseling Group to Enhance Coping and Happiness in Undergraduate Students, Thaksin University¹

Jirasuk Suksawat²

Received: June 29, 2015 Accepted: August 14, 2015

Abstract

The purpose of this research was to study the effect of Buddhist Personal Growth and Counseling group on coping and happiness in undergraduate students from Thaksin University through the quasi-experimental with pretest-posttest design. Forty two undergraduate students (9 males, 33 females) voluntarily participated in this study. Duration of the group participation was about 15 hours in total. Instruments were Coping Scale and Happiness Scale. Student t-test was applied for data analysis. Findings revealed that, the average score on problem-focused coping and happiness of the students in posttest was significantly higher than the pretest scores ($p < .05$). The average scores on other two coping (seeking social support and avoidance) of the students in posttest did not significantly differ from the pretest scores.

Key Words: Buddhism, Personal growth, Counseling, Coping, Happiness

¹ Research Article

² Lecturer, School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University,
e-mail: sjirssuk@gmail.com, Tel.: 0812465056

การศึกษาผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธเพื่อส่งเสริม การเผชิญปัญหาและความสุขของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ¹

จิระสุข สุขสวัสดิ์²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธต่อการเผชิญปัญหา และความทุกข์ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ ด้วยการวิจัยกึ่งทดลองแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็น นิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 42 คน (ชาย 9 คน และ หญิง 33 คน) ระยะเวลาดำเนินกลุ่มประมาณ 15 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดการเผชิญปัญหา แบบวัดความสุข และกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา และคะแนนเฉลี่ยความสุขของนิสิตปริญญาตรี ในระยะหลังการทดลอง สูงกว่าระยะก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนการเผชิญปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม และการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงนี้ ในระยะก่อนการทดลองไม่แตกต่างจากระยะหลังการทดลอง

คำสำคัญ: พุทธศาสนา การพัฒนาตน การปรึกษา การเผชิญปัญหา ความสุข

¹ บทความวิจัย

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ แขนงวิชาการแนะแนวและการให้การศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
e-mail: sjirssuk@gmail.com โทร. 0812465056

บทนำ

นักศึกษาปริญญาตรี จัดเป็นช่วงวัยรุ่นตอนปลายที่ย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ และต้องพบกับการเปลี่ยนแปลง และการจัดการกับปัญหาอย่างมากทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ และการปรับเปลี่ยนตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของตนที่ได้รับตามความคาดหวังของครอบครัว และสังคม ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ช่วงวัยนี้เป็นช่วงวัยที่ประสบความยุ่งยาก มีปัญหาต่างๆ เข้ามาอย่างมากทั้งจากตนเอง คนรอบข้าง และสังคม (สุภาพรณ โคตรจรัส, 2545)

การเผชิญปัญหาเพื่อปรับตัวในรั้วมหาวิทยาลัยเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับนิสิตนักศึกษา เนื่องจากการดำรงชีวิตในมหาวิทยาลัยเป็นช่วงชีวิตของการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ โดยเฉพาะการเปลี่ยนสถานภาพจากนักเรียนในโรงเรียนสู่นิสิต นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา รูปแบบการเรียนที่หลากหลาย เช่น การเปลี่ยนจากระบบการเรียนที่มีคุณครูคอยดูแลอย่างใกล้ชิดมาสู่ระบบการเรียนที่อิสระ เสรี ผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบในการตัดสินใจด้วยตนเองทั้งในเรื่องการเรียนและการเลือกวิชาเรียนเอง สถานที่เรียนและที่พักอาศัยที่ไม่คุ้นเคย รุ่นพี่รุ่นน้องที่มาจากสังคมพหุวัฒนธรรม เอกลักษณะ ประเพณี และวัฒนธรรมของแต่ละมหาวิทยาลัยที่แตกต่างกัน (จินตนา ดุใจ, 2555) ดังนั้นการเลือกรูปแบบการเผชิญปัญหาที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้นิสิตสามารถก้าวผ่านอุปสรรคทั้งในเรื่องของการเรียน

การใช้ชีวิต ในสังคมได้ ดังเช่นการศึกษานำร่องโดย จิระสุข สุขสวัสดิ์ และอรัญญา ต้อยคำภีร์ (2553) พบว่า การเผชิญปัญหาด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพ เช่น การมุ่งจัดการกับปัญหา และการแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการมีความสุขมาก ส่วนวิธีการเผชิญปัญหาแบบไม่มีประสิทธิภาพ เช่น การหลีกเลี่ยง มีความสัมพันธ์กับการมีความสุขต่ำ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาวิจัยที่สนับสนุนเกี่ยวกับการเลือกใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาที่ถูกต้องและเหมาะสมจะสามารถเผชิญกับภาวะความเครียด และช่วยจัดความเครียดที่เข้ามาจนนำไปสู่สภาวะสมดุลทางจิตใจและก่อให้เกิดความสุขได้เร็วยิ่งขึ้น (นันท์นิ ศุภมมงคล และสุภาพรณ โคตรจรัส, 2548) หากนิสิต นักศึกษาได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้มีการเลือกใช้การเผชิญปัญหาที่ถูกต้องจะช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมและมีความสุขในการเรียนมากยิ่งขึ้น

การปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวและส่งเสริมความสุข กล่าวคือเป็นวิธีการที่เอื้ออำนวยให้ผู้มารับปรึกษาได้สำรวจและทำความเข้าใจสิ่งที่เป็นปัญหา และแสวงหาทางแก้ไขด้วยตนเอง เพื่อมุ่งให้รับผิดชอบตนเองได้ แสดงถึงความเป็นอิสระมีความสุขในชีวิตและได้ใช้ศักยภาพตนเองอย่างเต็มที่ในการแก้ปัญหาที่ได้เผชิญ (โสรัช โปธิแก้ว, 2552) โดยเฉพาะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม หรือ กลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษา

แนวพุทธ ที่นำหลักพุทธธรรม เช่น หลักอริยสัจ 4 มาใช้ ในการพัฒนาตนเอง โดยเน้นที่ความเข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสรรพสิ่งรอบด้าน และเข้าใจการดำรงอยู่ของชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลง อยู่เสมอ ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่าง กลมกลืนและสอดคล้องธรรมชาติ (โสรัจ โปธิแก้ว, 2536) งานวิจัยที่ผ่านมาระบุว่า กลุ่มจิตวิทยา พัฒนาตนและการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ เพิ่มลักษณะด้านบวก เช่น การศึกษาผลของกลุ่มที่มี ต่อปัญหาในภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยงและ ภาวะความเปลี่ยนแปลง (เพริศพรพรรณ แคนศิลป์, 2550), การเพิ่มพูนสันติภาวะโดยมีเมตตาเป็น ตัวแปรสื่อ (ดลดาว ปุณณานนท์, 2551), ความ เข้มแข็งอดทน (สิริภาญจน์ สง่า, 2551), ความ เชื้อเพื่อ (จรินทิพย์ โคธิรานุรักษ์, 2551), ความรู้สึกล สอดคล้องกลมกลืนในชีวิต (วิยะดา แซ่ตั้ง, 1551) และการฟื้นฟูพลัง (สุภาวดี ดิสโร, 2551) เป็นต้น และเมื่อเร็วๆ นี้มีงานวิจัยของ พิศมาศ ชัยชาญทิพยุทธ (2554) ศึกษาผลของกลุ่มพุทธจิตนิเวศรักษา ต่อความเป็นเนื้อเดียวกันกับธรรมชาติและปัญญา ในภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยงของนิสิตนักศึกษา พบว่ากลุ่มพุทธจิตวิทยานิเวศรักษาช่วยให้นักศึกษาในกลุ่มทดลองมีความเป็นเนื้อเดียวกันกับธรรมชาติและปัญญาในภาวะเชื่อมโยงสูงขึ้นอีกด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของกลุ่ม จิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธที่มีต่อ การเผชิญปัญหาและความสุขของนิสิตใน มหาวิทยาลัย ด้วยเหตุนี้ โดยมีคำถามการวิจัยว่า กลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธ จะสามารถช่วยส่งเสริมการเผชิญปัญหาที่มี ประสิทธิภาพและเพิ่มระดับความสุขของนิสิต

ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้มากน้อย อย่างไร เพื่อตอบคำถามดังกล่าวผู้วิจัยได้ศึกษา เบื้องต้นด้วยการวิจัยแบบกึ่งทดลองที่มีการทดสอบ ก่อนและหลังการทดลอง (Quasi-experimental pretest-posttest design)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษานำร่องผลของกลุ่มจิตวิทยา พัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธที่มีต่อการ เผชิญปัญหาและความสุขของนิสิตระดับปริญญา ตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ปีการศึกษา 2556 จำนวนทั้งสิ้น 8,366 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็น นิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2,832 คน ได้กลุ่มตัวอย่างด้วย วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากเลือก คณะ และรับอาสาสมัครผู้เข้าร่วมวิจัย (กลุ่ม จิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธ) โดย มีเกณฑ์การคัดเลือกคือ ต้องมีความสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยในระยะเวลาและสถานที่ที่กำหนดได้ครบตลอดกระบวนการ จำนวน 42 คน แบ่งเป็น เพศชาย 9 คน และเพศหญิง 33 คน

นิยามศัพท์

มีรายละเอียดดังนี้

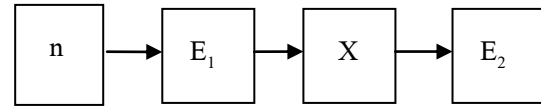
กลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธ หมายถึง จิตวิทยาการปรึกษาแบบกลุ่มที่ใช้แนวคิดด้านพุทธศาสนา โดยเน้นการเอื้อให้เกิดความเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง ตระหนักใน

ความต้องการของตนเอง เข้าใจโลกและชีวิต จนสามารถเผชิญและแก้ไขปัญหาต่างๆได้ด้วยศักยภาพของตนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติรอบตัว

การเผชิญปัญหา หมายถึง พฤติกรรมต่างๆ ที่บุคคลพยายามที่จะจัดการกับปัญหาหรือสิ่งที่มาคุกคามต่อชีวิต ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้ความเครียดหรือสิ่งที่มาคุกคามนั้นคลี่คลายลง โดยมีรูปแบบการเผชิญปัญหา 3 รูปแบบ คือ การเผชิญปัญหาโดยมุ่งจัดการกับปัญหา การเผชิญปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม และการเผชิญปัญหาแบบการหลีกเลี่ยง เป็นต้น

ความสุข หมายถึง สภาพชีวิตที่เป็นสุข ซึ่งเป็นผลจากการมีความสามารถในการจัดการกับปัญหาในการดำเนินชีวิต มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งความดีงามภายในจิตใจภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม (กรมสุขภาพจิต, 2550)

กรอบแนวคิดในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองที่มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (Quasi-experimental pretest-posttest design) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาร่องผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธที่มีต่อการเผชิญปัญหา และความสุขของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยดังนี้

ภาพประกอบ 1 แบบแผนการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. มาตรการวัดการเผชิญปัญหา (Coping Scale) เป็นมาตรการวัดที่พัฒนาโดยผู้วิจัยโดยใช้แบบสำรวจตนเองของสุภาพรณ โคตรจรัส (2543) เพื่อประเมินกลวิธีการเผชิญปัญหาของบุคคลตามแนวของ Caver และคณะ (Caver et al., 1989 อ้างถึงใน พัชรินทร์ อรุณเรือง, 2545) Frydenberg และ Lewis (1993 อ้างถึงใน วิณามิ่งเมือง, 2540) โดยมีทฤษฎีความเครียดของ Lazarus และ Folkman (Lazarus & Folkman, 1984) เป็นพื้นฐาน และมีการวิเคราะห์โครงสร้างทางมิติจำนวน 39 ข้อ ครอบคลุม 3 องค์ประกอบคือ 1) ด้านการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา (Problem-focused coping) 16 ข้อ 2) ด้านการเผชิญปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม (Seeking social support) 8 ข้อ และ 3) ด้านการเผชิญปัญหาแบบการหลีกเลี่ยง (Avoidance) 15 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alphacoefficients) รายด้านคือ 0.85 0.79 และ 0.85 ตามลำดับ

2. มาตรการวัดความสุข กรมสุขภาพจิต, 2550) ฉบับสั้น จำนวน 15 ข้อ โดยเป็นแบบประเมินความสุขด้วยตนเองเพื่อประเมินภาวะความสุขของคนไทยทั่วไปที่มีอายุอยู่ในช่วง 15-60 ปี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' alpha coefficients) เท่ากับ 0.6

3. กลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการ
 ปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ เป็นการนำ
 หลักธรรมทางพุทธศาสนามาเป็นฐาน โดยอาศัย
 กระบวนการทางจิตวิทยาประกอบกัน เพื่อให้เกิด
 ความเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง ตระหนักและรู้
 ความต้องการตนเองซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
 ตนเอง เกิดความเข้าใจโลกและชีวิตสามารถ
 ดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ เผชิญปัญหา
 และคลี่คลายปัญหาต่างๆ ได้ด้วยศักยภาพของ
 ตน นำไปสู่การพัฒนาตนเอง โดยเน้นความเข้าใจ
 ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งต่างๆ รอบด้าน
 เข้าใจการเปลี่ยนแปลงในชีวิตที่มีอยู่เสมอ ในการ
 วิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย การเข้ากลุ่ม 5 ครั้ง ครั้งละ
 ประมาณ 3 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประกาศ
 รับอาสาสมัครนิสิตปริญญาตรี เพื่อเข้าร่วมการ
 วิจัย โดยผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับ
 วัตถุประสงค์ของการวิจัย และสอบถามถึงความ
 ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยแก่กลุ่มตัวอย่าง หลังจาก
 ได้กลุ่มตัวอย่างที่ยินดีเข้าร่วมการวิจัยเรียบร้อยแล้ว
 แล้ว ผู้วิจัยได้จัดให้นิสิตที่เป็นอาสาสมัคร เข้า
 กลุ่มย่อย โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ ละ 8-10 คน
 ต่อมาผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้นำกลุ่มจิตวิทยาพัฒนา
 ตนและการปรึกษาแนวพุทธโดยมีเกณฑ์คือ ต้อง
 เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทด้าน
 จิตวิทยาการศึกษา มีความเชี่ยวชาญและผ่าน
 ประสบการณ์ในการเป็นผู้นำกลุ่มจิตวิทยาการ
 ปรึกษาแนวพุทธไม่น้อยกว่า 800 ชั่วโมง และ
 สามารถเป็นผู้นำกลุ่มวิจัยในครั้งนี้ได้ตลอด
 ระยะเวลาที่กำหนด หลังจากนั้นผู้วิจัยนัดหมาย
 กลุ่มทดลองเพื่อทำแบบวัดการเผชิญปัญหาและ

แบบวัดความสุขก่อนการทดลองและดำเนินการ
 ทดลองโดยให้เข้าร่วมกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตน
 และการปรึกษาแนวพุทธแล้วจึงให้กลุ่มทดลองทำ
 แบบวัดการเผชิญปัญหาและแบบวัดความสุข
 หลังการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์
 ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ค่าสถิติ เช่น ค่าเฉลี่ย
 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐาน
 ค่าเฉลี่ยของตัวอย่าง 2 กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กัน
 (Dependent t-test)

ผลการวิจัย

นิสิตที่เข้าร่วมกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตน
 และการปรึกษาแนวพุทธ มีค่าเฉลี่ยคะแนนการ
 เผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาในระยะก่อน
 และหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่
 ระดับ .05 คะแนนความสุขในระยะก่อนและหลัง
 การทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ
 .05 ส่วนการเผชิญปัญหาแบบการแสวงหาการ
 สนับสนุนทางสังคม และการเผชิญปัญหาแบบการ
 หลีกหนี มีคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลอง
 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05
 ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการเผชิญปัญหาทั้ง 3 รูปแบบ และคะแนนความสุขของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง (N=42)

ตัวแปร	ระยะเวลา	M	SD	t	P value
1. การเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา	ก่อน	3.97	0.37	2.29*	.03
	หลัง	4.16	0.38		
2. การเผชิญปัญหาแบบการแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม	ก่อน	3.44	0.49	0.70	.49
	หลัง	3.54	0.59		
3. การเผชิญปัญหาแบบการหลีกเลี่ยง	ก่อน	2.90	0.41	0.23	.82
	หลัง	2.88	0.53		
4. ความสุข	ก่อน	48.57	4.92	3.44*	.00
	หลัง	51.81	4.15		

* $p < .05$

การอภิปรายผล

ผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธที่มีต่อการเผชิญปัญหาและความสุขของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่า กลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่สามารถพัฒนาและส่งเสริมให้นิสิต มีวิธีการเผชิญกับปัญหาที่มีประสิทธิภาพ คือ การเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา และส่งผลต่อการมีความสุขมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลายชิ้นที่กล่าวตรงกันว่า กลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธสามารถช่วยพัฒนา ส่งเสริมให้นิสิต นักศึกษา สามารถพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การปรับตัว การเพิ่มปัญญา ความเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริงของธรรมชาติ การเลือกใช้

การเผชิญปัญหาที่เหมาะสม และส่งผลต่อการมีสุขภาวะทางจิตที่ดีด้วยดังเช่นงานวิจัยของวิณามิ่งเมือง (2540) ที่พบว่า หลังการทดลองนักเรียนที่เข้ารับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มมีคะแนนการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาโดยใช้ความสามารถของตนเองและการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาโดยอาศัยแหล่งการสนับสนุนอื่นๆ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกลุ่มและสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้ากลุ่มหลังการทดลอง นักเรียนที่เข้ารับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มมีคะแนนการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงปัญหาต่ำกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้ากลุ่ม ผลการศึกษาของพิณมาศ ชัยชาญทิพยุทธ (2554) ที่พบว่า หลังการเข้าร่วมกลุ่มพุทธจิตนิเวศรักษาของ กลุ่มทดลองที่ 1 มีคะแนนความเป็นเนื้อเดียวกันกับธรรมชาติ และคะแนนปัญญาในภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยงสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมี

นัยสำคัญที่ระดับ .05 และ ศุสิทธิ์ ปรมาภุติ (2554) ที่พบว่าระยะหลังการทดลอง กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธด้วยการใช้รูปภาพเป็นสื่อมีคะแนนปัญญาสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นต้น ทั้งนี้หากนิสิต นักศึกษาได้รับการพัฒนาและส่งเสริมที่ดีจะส่งผลให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถดึงศักยภาพของตนเองในการเผชิญปัญหาต่างๆ ท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ปรับเปลี่ยนมุมมองความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมในเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยส่งผลให้พวกเขาเหล่านั้นมีการปรับตัวที่ดีและมีการดำรงชีวิตที่มีความสุขต่อไป

ทั้งนี้จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าการเผชิญปัญหาอีก 2 รูปแบบคือ การเผชิญปัญหาแบบการแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม และการเผชิญปัญหาแบบการหลีกเลี่ยงนี้ไม่มีความแตกต่างกันของกลุ่มทดลองในระยะก่อนและหลังการทดลองเนื่องจากคะแนนก่อนการทดลอง นิสิตใช้การเผชิญปัญหาแบบการแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก ($M=3.44$, $SD=0.49$) แต่ระยะหลังการทดลองนิสิตใช้ในระดับมาก ($M=3.54$, $SD=0.59$) ซึ่งเป็นการเลือกใช้การเผชิญปัญหาที่เหมาะสมในระดับที่เพิ่มขึ้น ส่วนการเผชิญปัญหาแบบการหลีกเลี่ยงนี้ทั้งระยะก่อนการทดลอง ($M=2.90$, $SD=0.41$) และระยะหลังการทดลอง ($M=2.88$, $SD=0.53$) อยู่ในระบับน้อยอยู่แล้ว

แต่หลังการทดลองมีค่าคะแนนในการใช้ลดลง จึงแสดงให้เห็นว่าถึงแม้ว่าผลการวิจัยของการเผชิญปัญหาทั้งสองรูปแบบจะไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่นิสิตที่เข้าร่วมกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธมีแนวโน้มการใช้การเผชิญปัญหาแบบการแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมซึ่งเป็นการเผชิญปัญหาที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น และเลือกใช้การเผชิญปัญหาแบบการหลีกเลี่ยงนี้ซึ่งเป็นการเผชิญปัญหาที่ไม่เหมาะสมลดน้อยลงเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และส่งเสริมการจัดกิจกรรมกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธโดย เน้นการปรับเปลี่ยนวิธีการเผชิญปัญหาที่เหมาะสมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

รายการอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2550). *ดัชนีชี้วัดความสุขคนไทยฉบับสั้น 15 ข้อ*. สืบค้นจาก <http://www.dmh.go.th/test/thaihapnew/thi15/asheet.asp?qid=1>
- จรินทร์ทิพย์ โคธีรานุรักษ์. (2551). *ผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธต่อความเอื้อเฟื้อของนักศึกษามหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา

- การศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จินตนา ดุใจ. (2555). *ความพึงพอใจต่อกิจกรรมรับน้องของนิสิตชั้นปีที่ 1 คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- จิระสุข สุขสวัสดิ์ และอรัญญา ต้อยคำภีร์. (2553). ประสบการณ์ความรุนแรง การเผชิญปัญหาและความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย: การวิจัยแบบผสมวิธี. *วารสารประชากรศาสตร์*, 1, 22-48.
- ดลดาว ปุณณานนท์. (2551). *ผลของกลุ่มพัฒนาตนและการศึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธต่อการเพิ่มพูนสันติภาวะโดยมีเมตตาเป็นตัวแปรส่งผ่าน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทีณี ศุภมมงคล และสุภาพรรณ โคตรจรัส. (2548). *ความวิตกกังวล การสนับสนุนทางสังคมและกลวิธีการเผชิญปัญหาของนักศึกษา*. รายงานการวิจัยการประชุมวิชาการ ศูนย์วิจัยวิทยาศาสตร์จิตวิทยา ตะวันออก-ตะวันตก คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 5, 175-177.
- พัชรินทร์ อรุณเรือง และสุภาพรรณ โคตรจรัส. (2546). *ผลของการศึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มต่อความสามารถในการฟื้นพลังและกลวิธีการเผชิญปัญหาของวัยรุ่นตอนต้น*. รายงานการวิจัยการประชุมวิชาการ ศูนย์วิจัยวิทยาศาสตร์จิตวิทยา ตะวันออก-ตะวันตก คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 3, 145-147.
- พัฒนาศ ชัยชาญทิพยุทธ. (2554). *ผลของกลุ่มพุทธจิตนิเวศรักษาต่อความเป็นเนื้อเดียวกันกับธรรมชาติและปัญญาในภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยงของนิสิต นักศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพริศพรรณ แดนศิลป์. (2550). *ผลของการศึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มโยนิโสมนสิการที่มีต่อปัญญาในภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยงและภาวะการเปลี่ยนแปลง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยทักษิณ. (ม.ป.ป.). *ประวัติมหาวิทยาลัยทักษิณ*. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ. สืบค้นจาก <http://www.tsu.ac.th>.

- วิยะดา แซ่ตั้ง. (2551). *ผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธต่อความรู้สึกสอดคล้องกลมกลืนในชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- วีณา มิ่งเมือง. (2540). *ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริงต่อการกลวิธีและการเผชิญปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ศุภพร ปริมาภูติ. (2554). *ผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธด้วยการใช้รูปภาพเป็นสื่อต่อปัญหาในภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยงและภาวะความเปลี่ยนแปลงในบุคคลภายหลังการรักษามะเร็งเต้านม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สุภาพรณ โคตรจรัส. (2543). *แบบสำรวจตนเอง. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สุภาพรณ โคตรจรัส. (2544). *การวัดการเผชิญปัญหา. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สุภาพรณ โคตรจรัส. (2545). *การวัดการเผชิญปัญหาและการจัดการความเครียด. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สุภาวดี ดิสโร. (2551). *ผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษามหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- โสรัช โพธิ์แก้ว. (2536). *จิตวิทยาตะวันออกกับความมองงามของมนุษย์. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- _____ (2552). *กระแสนแห่งชีวิต 60 ปี โสรัช โพธิ์แก้ว. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.*
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. NY: Springer Publishing.

Discipline in Learning and Adaptive Behaviors in Students Received Personality Development and Role Model Counseling¹

Varaporn klayprayong²

Received: June 30, 2015 Accepted: August 2, 2015

Abstract

This research aimed to study the discipline in learning and the important adaptive behaviors in students' lives, in the context of personality development and different role model. The sample was 237 undergraduate students derived from private and public universities, selected by purposive sampling technique. The research questionnaire was applied to collect the data. Data analysis techniques were descriptive statistics and Two-way MANOVA. The research findings found that the counseling on role model had affected on adaptive behaviors, statistical significance at .05 level. Furthermore, counseling on personality development and counseling on role model couple with counseling on personality development had no interaction effect on adaptive behaviors of undergraduate students.

Keywords: Discipline in learning, Adaptation behaviors, Counseling, Personality development, Role model

¹ Research Article

² Lecturer at Faculty of Business Administration, Panyapiwat Institute of Management, Thailand, e-mail: v.klayprayong@gmail.com, Tel.: 0898883340

การมีวินัยในการเรียนและพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของนักศึกษาที่ได้รับ คำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการเป็นแบบอย่าง¹

วารภรณ์ คล้ายประยงค์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวินัยในการเรียนและพฤติกรรมกรรมการปรับตัวที่สำคัญสำหรับการใช้ชีวิตของนักศึกษา ซึ่งเปรียบเทียบในบริบทของการได้รับคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการเป็นแบบอย่างที่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในหลักสูตรอุดมศึกษาจากมหาวิทยาลัยหลักของแต่ละภูมิภาคทั่วประเทศ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 237 คน ถูกคัดเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามจำนวน 1 ชุด วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา และการวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปรแบบสองทาง ผลการวิจัยพบว่า การให้คำปรึกษาด้านการเป็นแบบอย่างส่งผลให้นักศึกษามีวินัยในการเรียนและมีพฤติกรรมกรรมการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ในขณะที่การให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ และการให้คำปรึกษาด้านการเป็นแบบอย่างร่วมกับการให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพไม่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในการส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการปรับตัวที่สำคัญสำหรับการใช้ชีวิตของนักศึกษา

คำสำคัญ: วินัยในการเรียน พฤติกรรมกรรมการปรับตัว การปรึกษา การพัฒนาบุคลิกภาพ การเป็นแบบอย่าง

¹ บทความวิจัย

² อาจารย์ประจำ สังกัดคณะบริหารธุรกิจ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ e-mail: v.klayprayong@gmail.com

โทร. 0898883340

ที่มาและความสำคัญ

นโยบายทางการศึกษาของประเทศตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ความสามารถของผู้เรียนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ โดยคำนึงถึงการมีปริมาณและคุณภาพ ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพผลิตกำลังคนที่มีศักยภาพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานสามารถทำงานเพื่อดำรงชีพตนเองและเพื่อช่วยเหลือสังคม มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ และมีสุขภาพะทั้งร่างกายและจิตใจ วิสัยทัศน์ดังกล่าวเป็นการสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นของเยาวชนไทยที่ต้องการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เนื่องจากขาดการอบรมปลูกฝังให้มีจิตสำนึกในคุณค่าของคุณธรรมความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งคุณลักษณะของเยาวชนคนรุ่นใหม่คือ ให้มีความสำคัญกับตนเองเป็นศูนย์กลางของความพึงพอใจ ไม่รู้หน้าที่ของตนเอง จากผลการวิเคราะห์ตำแหน่งยุทธศาสตร์ของอุดมศึกษาไทย ปี พ.ศ. 2554 ที่พบว่าภัยคุกคามของสังคมไทยคือเยาวชนอยู่ในสังคมที่ขาดคุณธรรม จริยธรรม มีการคอร์รัปชันและบริโภคนิยมสูง ในขณะที่จุดอ่อนของระบบการศึกษา คือ คณาจารย์ระดับอุดมศึกษายังขาดประสบการณ์และเทคนิคการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2556) ดังนั้นจึงเกิดยุทธศาสตร์การยกระดับคุณภาพบัณฑิตอย่างก้าวกระโดด คือกระบวนการเรียนรู้ของบัณฑิต ให้มีคุณภาพตามกรอบ

มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาอย่างน้อย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

เมื่อพิจารณาคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิดังกล่าว การที่จะพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีวินัยและสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมนั้นต้องปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นในจิตสำนึก เนื่องจากคุณธรรม คือ ความกล้าเลิศแห่งอุปนิสัยภายใน ส่วนหน้าที่ คือ การแสดงออกภายนอก ของอุปนิสัยอันดีงาม เพราะฉะนั้นคุณธรรมก็คือ คุณภาพแห่งอุปนิสัยอันแสดงออกให้เห็นโดยการกระทำ ดังนั้นหน้าที่ กับคุณธรรมต้องอาศัยซึ่งกัน และเป็นเหตุผลของกันและกัน อย่างแยกไม่ได้ กระบวนการฝึกอบรมคุณธรรมตามแนวความคิด พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูร ปยุตโต, 2535) ที่กล่าวว่า กายภาวนา เป็นการทำให้เจริญ หรือพัฒนากาย คือ ภาวนา เป็นการพัฒนาด้านการมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เป็นการฝึกในแง่การทำให้รู้จักเลือกรับเอาสิ่งที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์เข้ามาให้แก่ชีวิต (กระทรวงวัฒนธรรม, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาบุคลิกภาพที่ผ่านกระบวนการคิดหรือการมีสติ (Consciousness) ของอัลพอร์ท (Allport's Trait Theory) (Allport, 1937) ที่มีแนวคิดเน้นถึงคุณค่าของศาสนาในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ว่าเป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาบุคลิกภาพพัฒนา ทำให้มนุษย์สามารถทำตัวรวมหน่วยกับธรรมชาติได้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2554) นอกจากนั้นการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมนั้นยังต้องอาศัย

การเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักจิตวิเคราะห์เชิงมนุษยนิยมของฟรอมม์ที่กล่าวถึงการปรับตัวแบบสร้างสรรค์จากตัวแบบ (นพมาศ อึ้งพระ วีระเวทิน, 2551) จากสาเหตุที่ได้กล่าวมาข้างต้น และสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาในรายละเอียดเพิ่มเติม โดยการศึกษาคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการเป็นแบบอย่างที่ดีจากอาจารย์ที่ปรึกษาที่จะส่งผลต่อคุณธรรมด้านวินัยในการเรียนและพฤติกรรมในการปรับตัวอันที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาและยกระดับคุณภาพบัณฑิตอย่างก้าวกระโดดต่อไปในอนาคต

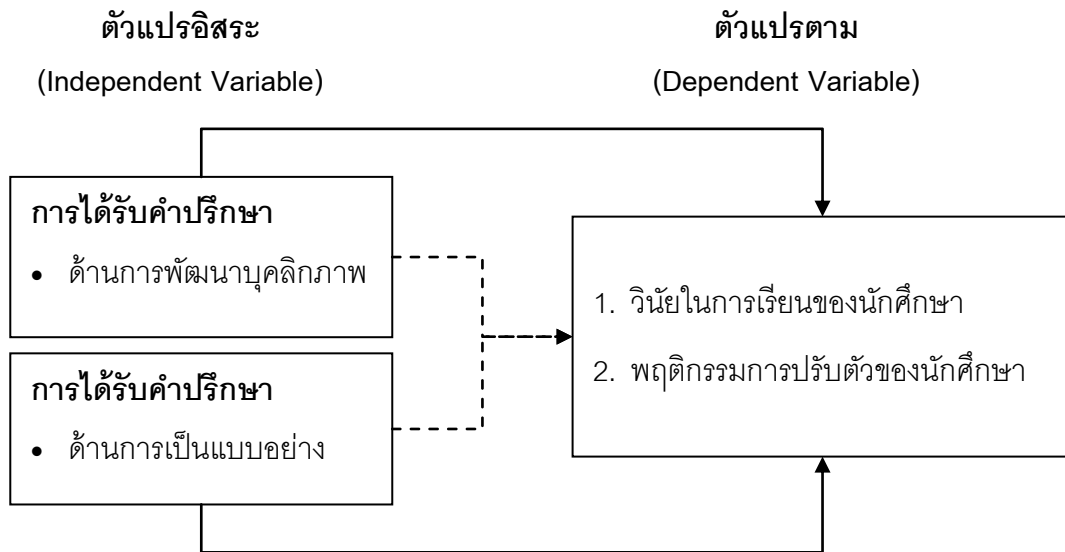
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของวินัยในการเรียนและพฤติกรรมปรับตัวของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบวินัยในการเรียนและพฤติกรรมปรับตัวของนักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการเป็นแบบอย่างต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ทฤษฎีบุคลิกภาพของ อัลลพอร์ต (Allport, 1955 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2554) นักจิตวิทยาแห่งเอกัตบุคคล (Psychology of the individual) ที่มีแนวคิดสำคัญที่กล่าวถึงโครงสร้างของบุคลิกภาพและพลวัตของบุคลิกภาพ ซึ่งเชื่อว่าบุคลิกภาพของบุคคลถูกกำหนดจากเทรตส์ (Traits) เป็นลักษณะนิสัยหรือความเคยชินที่มีความหลากหลาย เช่น ความเป็น

มิตร ความมีระเบียบวินัย ความตรงต่อเวลา และลักษณะอื่นๆ อีก โดยบุคคลจะแสดงลักษณะใดโดดเด่นออกมาขึ้นขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) และพลังกดดันทางสังคม (Social Pressure) ในขณะนั้นๆ สิ่งแวดล้อมและความสัมพันธ์กับตัวเองของบุคคล (Intrapersonal Relationship) มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้บุคคลเกิดพฤติกรรม (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2554) สำหรับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลไม่รู้สึกลดเดี่ยวและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ แต่ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจเกิดในลักษณะของความสร้างสรรค์หรือทำลายก็ได้ ตามแนวคิดจิตวิเคราะห์ของ ฟรอมม์ (Fromm, 1963 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2554) ที่มีแนวคิดความต้องการมีกรอบของการปรับตัวและการอุทิศตัวเอง (The need for frame of orientation and devotion) ซึ่งกล่าวถึงการดำรงอยู่ที่สร้างสรรค์ กรอบของการปรับตัวจะค่อยๆ พัฒนาจากการเรียนรู้และประสบการณ์จนบุคคลสามารถใช้ความรู้และเหตุผลในการปรับตัวได้เมื่อต้องการปรับพฤติกรรมที่มีปัญหาของตนเอง (นพมาศ อึ้งพระ วีระเวทิน, 2551) ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการที่บุคคลจะมีลักษณะความมีวินัย และพฤติกรรมปรับตัวที่เหมาะสมได้นั้นขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม การได้รับคำปรึกษาด้านบุคลิกภาพ และตัวแบบที่อยู่รอบข้าง จากแนวคิดดังกล่าวสามารถนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพสูงจะมีวินัยในการเรียนและพฤติกรรมการปรับตัวดีกว่านักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพต่ำ

2. นักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาด้านการเป็นแบบอย่างสูงจะมีวินัยในการเรียนและพฤติกรรมการปรับตัวดีกว่านักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาด้านการเป็นแบบอย่างต่ำ

3. นักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการเป็นแบบอย่างสูงจะมีวินัยในการเรียนและพฤติกรรมการปรับตัวดีกว่านักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการเป็นแบบอย่างต่ำ

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบสหสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative-correlation research) ประชากร

ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทย ทั้งเอกชนและรัฐบาล กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) คือ นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในหลักสูตรอุดมศึกษาทั้งเอกชนและรัฐบาลที่มีระยะเวลาในการจัดการศึกษามากกว่า 10 ปี และเป็นมหาวิทยาลัยหลักของแต่ละภูมิภาคทั่วประเทศ จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ใช้สูตรการหาขนาดตัวอย่างโดยการกำหนดโควตา ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 237 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม 1 ชุด เป็นแบบประเมินวินัยในการเรียน พฤติกรรมการปรับตัว การได้รับคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการเป็นแบบอย่างของนักศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviations) สถิติอนุมาน (Inferential statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปรแบบสองทาง (Two-way MANOVA)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหญิง ร้อยละ 60.3 ซึ่งจำแนกเป็นชั้นปี 1 มากที่สุด ร้อยละ 46.0 ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในกลุ่มสาขาสังคมศาสตร์ ร้อยละ 58.6 มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ที่ไม่เกิน 2.50 ร้อยละ 27.4

กระบวนการและแนวปฏิบัติในการเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาของนักศึกษา มีการติดต่อขอ

เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา โดยต้องติดต่อก่อนหมายล่วงหน้า ร้อยละ 40.5 ความถี่ในการเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำปรึกษา ภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง ร้อยละ 29.5 ซึ่งเวลาในการเข้าพบแต่ละครั้ง นักศึกษาใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที ร้อยละ 54.1 หัวข้อที่ขอคำปรึกษาส่วนใหญ่เป็นด้านการเรียน ร้อยละ 86.4 และพบปัญหาว่าไม่สามารถพบอาจารย์ที่ปรึกษาได้เนื่องจากอาจารย์มีภาระงานมาก ร้อยละ 23.7 บทบาทของอาจารย์ปรึกษาในมุมมองของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาได้รับคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ ค่าเฉลี่ย 3.56 รองลงมาคือ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41 และพบว่า นักศึกษามีวินัยในการเข้าเรียนเป็นประจำ ตรงเวลา ค่าเฉลี่ย 3.54 รองลงมาคือ พฤติกรรมการปรับตัว ค่าเฉลี่ย 3.14 ดังรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยวินัยในการเรียนและพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของนักศึกษาจำแนกตามการได้รับคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการเป็นแบบอย่าง

ตัวแปร	ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ		ด้านการเป็นแบบอย่าง	
	น้อย	มาก	น้อย	มาก
1. วินัยในการเรียน	3.50	3.53	3.44	3.60
2. พฤติกรรมการปรับตัว	3.15	3.14	3.03	3.26

จากการวิเคราะห์ พบว่า นักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพมากมีวินัยในการเรียน (ค่าเฉลี่ย 3.50) และพฤติกรรมกรรมการปรับตัว (ค่าเฉลี่ย 3.15) มากกว่านักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาการพัฒนาบุคลิกภาพน้อย

เช่นเดียวกับนักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาการเป็นแบบอย่างมากมีวินัยในการเรียน (ค่าเฉลี่ย 3.60) และพฤติกรรมกรรมการปรับตัว (ค่าเฉลี่ย 3.15) มากกว่ากลุ่มที่ได้รับคำปรึกษาด้านการเป็นแบบอย่างน้อย (รายละเอียดตาราง 1)

ตาราง 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางของวินัยในการเรียนและพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของนักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการเป็นแบบอย่าง

แหล่งความแปรปรวน	Degree of Freedom		Wilks' Lambda	F	Sig
	Hypothesis	Error			
1. ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ	2	232	0.999	0.172	0.842
2. ด้านการเป็นแบบอย่าง	2	232	3.276	3.627*	0.028
3. ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ* ด้านการเป็นแบบอย่าง	2	232	0.983	2.010	0.136

การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปรแบบสองทาง (Two-way MANOVA) โดยใช้สถิติทดสอบ Wilks' Lambda ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การได้รับคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพไม่มีผลต่อวินัยในการเรียนและพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของนักศึกษา ($F = 0.172$, $Sig = 0.842$) การได้รับคำปรึกษา

ด้านการเป็นแบบมีผลต่อวินัยในการเรียนและพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของนักศึกษา ($F = 3.627$, $Sig = 0.028$) และไม่พบอิทธิพลร่วมระหว่างการได้รับคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและด้านการเป็นแบบที่มีต่อวินัยในการเรียนและพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของนักศึกษา ($F = 2.010$, $Sig = 0.136$) (รายละเอียดตาราง 2)

ตาราง 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของวินัยในการเรียนและพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของนักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาด้านการเป็นแบบอย่าง

ตัวแปร	df	SS	MS	F	Sig
1. วินัยในการเรียน	1	1.058	1.058	4.325	0.039
2. พฤติกรรมการปรับตัว	1	2.277	2.277	6.806	0.010

เมื่อทดสอบอิทธิพลที่มีต่อวินัยในการเรียนและพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของนักศึกษาแล้วพบว่า นักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาด้านการเป็นแบบอย่างมากจะมีวินัยในการเรียนและพฤติกรรมกรรมการปรับตัวแตกต่างจากกลุ่มที่ได้รับคำปรึกษาด้านการเป็นแบบอย่างน้อย จึงทำการทดสอบเฉพาะตัวแปรการได้รับคำปรึกษาด้านการเป็นแบบอย่าง พบว่า นักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาด้านการเป็นแบบอย่างที่แตกต่างกันมี

ผลกับตัวแปรทั้ง 2 ตัว คือวินัยในการเรียน ($F = 4.325$, $Sig. = 0.039$) และพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของนักศึกษา ($F = 6.806$, $Sig = 0.010$) (รายละเอียดตาราง 3) โดยทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยสถิติ Bonferroni พบว่า นักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาด้านการเป็นแบบอย่างมากมีวินัยในการเรียน และพฤติกรรมกรรมการปรับตัวมากกว่ากลุ่มที่ได้รับคำปรึกษาน้อย

อภิปรายผล

กระบวนการและแนวปฏิบัติในการเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาของนักศึกษาที่ต้องมีการติดต่อด้านหมายล่วงหน้า ซึ่งความถี่ในการเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำปรึกษา ภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง ในการเข้าพบแต่ละครั้ง นักศึกษาใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าอาจารย์และนักศึกษาไทยมีความใกล้ชิดกันน้อยมาก ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับปัญหาที่นักศึกษาส่วนใหญ่ได้พบในงานวิจัยของ วัลภา ลิ้มสกุล (2547) ศึกษาเรื่อง บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาในทัศนะของนักศึกษา คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปัญหาที่พบคือ นักศึกษาขาดข้อมูลข่าวสารทางวิชาการในเรื่องใหม่ นักศึกษาเกรงใจและไม่กล้าที่จะเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา ไม่มีปฏิทินการนัดพบ อาจารย์ไม่ค่อยมีเวลาให้นักศึกษาได้เข้าพบ อาจารย์ที่ปรึกษามีภาระกิจมาก

สำหรับการได้รับคำปรึกษา พบว่า นักศึกษาได้รับคำปรึกษาด้านการเป็นแบบอย่างมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จงกมลณี มณีเดช (2543) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติตาม บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาในทัศนะของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่พบว่า นักศึกษามีความคาดหวังต่ออาจารย์ที่ปรึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านบุคลิกภาพ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ วิจิตร บุญยธโรกุล (2539) ศึกษาการพัฒนาคู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการของ สจพ. ที่พบว่า นักศึกษาให้ความสำคัญกับปัจจัยที่เป็น นามธรรม ที่ดีและถูกต้อง มากกว่าปัจจัยที่เป็นรูปธรรม และ

นักศึกษาต้องการให้อาจารย์ที่ปรึกษาประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาด้วย

การวิเคราะห์อิทธิพลที่มีผลต่อวินัยในการเรียนและพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของนักศึกษา พบว่า การได้รับคำปรึกษาด้านการเป็นแบบอย่างมีผลต่อพฤติกรรมทั้ง 2 ตัวแปร แต่ไม่พบอิทธิพลของด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ และอิทธิพลร่วมระหว่างการได้รับคำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและด้านการเป็นแบบอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิญา ทหารวานิช (2552) เรื่อง การศึกษาเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อวินัยในตนเองในชั้นเรียน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่พบว่า ปัจจัยกระตุ้นที่ช่วยให้นักศึกษามีวินัยในตนเองและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน คือการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ควบคุมคุณธรรม อาจารย์ควรมีมนุษยสัมพันธ์กับนักศึกษา ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับ อรทิพา สองศิริ วัฒนีย์ ปานจินดา และณัฐษา อนุตรลัญจ์ (2548) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสยาม พบว่า นักศึกษาที่ได้รับความเข้มงวดในการมีระเบียบวินัยของคณาจารย์ต่างกัน มีวินัยในตนเองโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาที่ได้รับความเข้มงวดในการมีระเบียบวินัยของคณาจารย์มาก มีค่าเฉลี่ยคะแนนความมีวินัยในตนเองโดยรวมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ความเข้มงวดปานกลางและความเข้มงวดน้อย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. อาจารย์ที่ปรึกษาควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาในด้านต่างๆ ด้วยการฝึกให้นักศึกษาได้รับรู้ในกฎ ระเบียบที่อาจารย์ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เช่น การตั้งกฎเกณฑ์ หรือระเบียบในการเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาทุกครั้ง โดยนักศึกษาต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อให้นักศึกษาเป็นผู้ที่รักษาระเบียบวินัยอยู่ทุกเมื่อ อันจะส่งผลต่อวินัยในการเรียนและความสามารถในการปรับตัวของนักศึกษาตามผลวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น

2. ควรมีการจัดฝึกอบรมโดยใช้ผลการศึกษาที่พบว่า การให้คำปรึกษาในด้านการเป็นแบบอย่างจะส่งผลวินัยในการเรียน และพฤติกรรม การปรับตัวได้มา เป็นฐานในการดำเนินการจัดกิจกรรม ซึ่งนอกเหนือจากการเป็นแบบอย่างของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว อาจจะทำให้การให้นักศึกษาได้เห็นแบบอย่างของผู้ประสบความสำเร็จท่านอื่นๆ ที่เป็นแบบอย่างที่ดีของการมีวินัย และการรู้จักปรับตัวเพิ่มเติมไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ท่านอื่น หรือบุคคลที่เป็นที่รู้จักและมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการเป็นตัวแบบ มาทำการบรรยาย หรือจัดกิจกรรมอบรมเพื่อเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาต่อไป

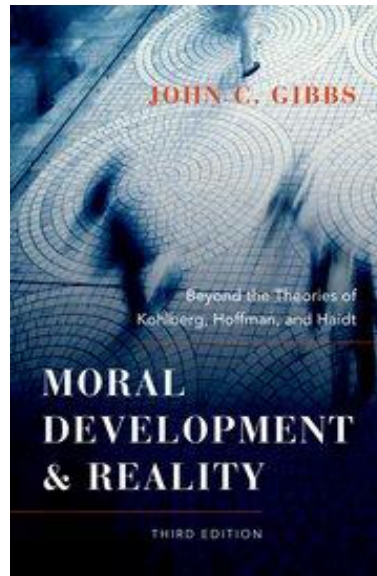
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาที่พบว่า การที่นักศึกษาได้รับคำปรึกษาด้านการเป็นแบบอย่างสูงจะส่งผลให้นักศึกษามีวินัยในการเรียน และพฤติกรรม การปรับตัว จึงอาจจะทำการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของ การเป็นแบบอย่าง คุณลักษณะ

เช่นใด หรือพฤติกรรม การแสดงออกอย่างไรที่จะมีส่วนในการพัฒนาหรือเพิ่มเติมการมีวินัยในการเรียนหรือเสริมสร้างพฤติกรรม การปรับตัวให้นักศึกษาได้ ซึ่งหากอธิบายข้อค้นพบดังกล่าวได้ ยังจะเป็นประโยชน์ในการนำไปเป็นแนวทางเพื่อการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีของการมีวินัยในการเรียน และการปรับตัวแก่นักศึกษาได้

รายการอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). *คู่มือการจัดค่ายคุณธรรมเยาวชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จกกลณี มณีเดช. (2543). *การปฏิบัติตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาในทัศนะของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2535). *ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง*. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสภาบันลือธรรม จำกัด.
- วิจิตร บุญยธโรกุล. (2539). *บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษา. รายงานการวิจัยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- วัลภา ลีมสกุล. (2547). *บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาในทัศนะของนักศึกษา คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2554). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: มูลนิธิหมอชาวบ้าน.
- นพมาศ อุ้งพระ ธีรเวคิน. (2551). *ทฤษฎีบุคลิกภาพและการปรับตัว* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดดา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2556). *แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 – 2559)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิญา ทหารวานิช. (2552). *การศึกษาเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อวินัยในตนเองในชั้นเรียน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน*. กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- อรทิพา สองศิริ วัฒนีย์ ปานจินดา และณัฐรา อนุตรลัญจ. (2548). *การศึกษาความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสยาม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- Allport, G. W. (1937). *Personality: A psychological interpretation*. NY: H. Holt & Company.

Book Review: Moral Development and Reality:
Beyond the Theories of Kohlberg, Hoffman, and Haidt¹

Mati Tajaroensuk²

Received: July 20, 2015 Accepted: August 20, 2015

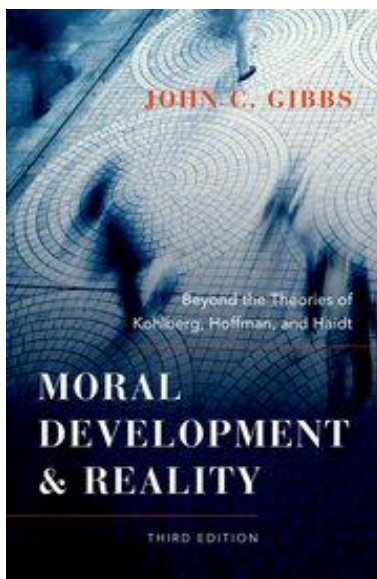
Abstract

The objective of this book is an explanation of nature, moral development and relation of human behavior in Kohlberg's, Hoffman's and Haidt's theories. This book has 4 parts: the first is Haidt's new synthesis in Moral theory; the second is the concept of moral development in Kohlberg and Hoffman concept; the third is relation between social perspective-taking and prosocial behavior, antisocial behavior and deeper reality; and the last is the conclusion of this book. This book shows the importance of social perspective-taking in Kohlberg and Hoffman theories and relation between prosocial behavior and antisocial behavior.

Keywords: Moral, Development, Social perspective

¹ Book Review

² Doctoral student in Applied Behavioral Science Research, Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, Bangkok Thailand, e-mail: mati_narak@hotmail.com. Tel 084-021-4571

วิจารณ์หนังสือ: พัฒนาการและความเป็นจริงของจริยธรรม:
ก้าวล้ำทฤษฎีของ โคลเบอร์ก ฮอฟแมน และ ไฮดท์¹

มติ ทาเจริญศักดิ์²

บทคัดย่อ

หนังสือเล่มนี้มีจุดประสงค์เพื่ออธิบายธรรมชาติ พัฒนาการ ความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ตามขอบเขตแนวคิดของนักจิตวิทยา 3 คน คือ โคลเบอร์ก ฮอฟแมน และไฮดท์ โดยเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้จะแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เนื้อหาเกี่ยวกับการค้นพบของไฮดท์ ส่วนที่ 2 เนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีของโคลเบอร์ก และ ฮอฟแมน ในส่วนที่ 3 เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมช่วยเหลือสังคม พฤติกรรมต่อต้านสังคม และการเข้าใจจริยธรรมแบบลึกซึ้ง และในส่วนสุดท้ายเป็นบทสรุปของหนังสือเล่มนี้ จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ คือ การให้ความสำคัญเกี่ยวกับแนวคิดของการรับรู้ความคิดของ สังคมว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอยู่ในทั้งทฤษฎีของโคลเบอร์กและฮอฟแมน และยังมี ความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมช่วยเหลือสังคมและพฤติกรรมต่อต้านสังคมเป็นอย่างดี

คำสำคัญ: จริยธรรม พัฒนาการ ทศนะทางสังคม

¹ บทความวิจารณ์หนังสือ

² นิสิตปริญญาเอก สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
e-mail: mati_narak@hotmail.com โทร. 084-0214571

คำนำ

หนังสือเรื่อง “พัฒนาการและความเป็นจริงของจริยธรรม: ก้าวล้ำทฤษฎีของ โคลเบิร์ก ฮอฟแมน และ ‘ไฮด์ท’” นี้ ผู้เขียนมีจุดประสงค์เพื่ออธิบายธรรมชาติ พัฒนาการของจริยธรรม และความเกี่ยวข้องกันของมนุษย์ โดยอ้างอิงแนวคิดทางจริยธรรมในการอธิบาย ประกอบกับแนวคิดอื่น ๆ คือ แนวคิดความถูกต้อง (The right) ของลอเรนซ์ โคลเบิร์ก (Lawrence Kohlberg) แนวคิดความดี (The good) ของมาร์ติน ฮอฟแมน (Martin Hoffman) และแนวคิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Diverse cultures) ของโจนาทาน ไฮด์ท (Jonathan Haidt) โดยผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาของหนังสือออกเป็น 10 บท ซึ่งในบทวิจารณ์ครั้งนี้จะได้นำเสนอเนื้อหาจำแนกออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ส่วนร่วมของเนื้อหาในแต่ละบท เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การค้นพบของไฮด์ทต่อจริยธรรมในปัจจุบัน ในส่วนที่ 1 นี้ประกอบด้วยเนื้อหาจากบทที่ 1 และบทที่ 2 ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายให้เห็นถึงแนวคิดเดิมที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจริยธรรมจริยธรรม ทั้งของโคลเบิร์กและของฮอฟแมน ว่าพัฒนาการที่เกิดขึ้นนั้นมีพื้นฐานมาจากการรับรู้ความคิดหรือทัศนคติทางสังคม (Social perspective-taking) อย่างไรก็ตาม ไฮด์ทได้ทำการศึกษา และได้แย้งว่าแนวคิดทั้งสองนั้นต่างมีข้อจำกัด ในส่วนของแนวคิดความถูกต้องของโคลเบิร์ก มองว่าความ

ถูกต้องเป็นลักษณะพื้นฐานของจริยธรรม แต่ไม่ได้คำนึงถึงความสัมพันธ์ของสังคมและวัฒนธรรม ส่วนแนวคิดความดีของฮอฟแมน มองว่าในการอ้างอิงสิ่งที่เรียกว่าดีนั้น มีความแตกต่างกันไปตามปัจจัยบางประการ เช่น ความซื่อสัตย์ ความไร้เดียงสา ผู้มีอำนาจ เป็นต้น ไฮด์ทมองว่าจริยธรรม ไม่ได้เกิดขึ้นจากกระบวนการของการใช้เหตุผลเช่นกัน แต่เขามองว่าวัฒนธรรมเป็นตัวที่หล่อหลอมความรู้สึกนึกคิดทางจริยธรรมขึ้นมา (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556) ไฮด์ทมองว่ามี 3 กระบวนการที่เกี่ยวข้อง คือ ความสัมพันธ์ของกลุ่ม (In-group solidarity) การแสดงออกตามความรู้สึก (Intuitive primacy) และความเชื่อในสังคม (Social persuasion) เขามองว่ากระบวนการทั้ง 3 นี้ คอยทำหน้าที่ในการเตรียมตัวการตัดสินใจอย่างรวดเร็วที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ไฮด์ทมองว่าเกิดขึ้นมาจากการจัดการของวัฒนธรรมนั่นเอง และด้วยความแตกต่างนี้ก่อให้เกิดความแตกต่างในด้านจริยธรรมขึ้นมาด้วย

ส่วนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีทางจริยธรรมของโคลเบิร์กและฮอฟแมน ในส่วนนี้ประกอบด้วยเนื้อหาจากบทที่ 3 ถึง บทที่ 5 ที่ได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีของโคลเบิร์กและฮอฟแมน โดยกล่าวว่าพัฒนาการทางสติปัญญาที่มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจริยธรรมอย่างชัดเจน เช่น ในวัยเด็กการตัดสินใจทางจริยธรรมของเด็กจะมีลักษณะที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เมื่อเด็กโตขึ้นกระบวนการคิด การตัดสินใจทางจริยธรรมจะ

ขยายออกจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและมีความลึกในกระบวนการคิดที่มากขึ้น กระบวนการใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจจริยธรรม และมีลักษณะเป็นโครงสร้าง พัฒนาการของโครงสร้างนี้จะถูกส่งเสริมจากกระบวนการที่เป็นตัวแทนของ วัฒนธรรม การถ่ายทอดทางสังคม หรือความรู้สึกนึกคิด คือ การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและการรับรู้ความคิดของสังคมเข้ามา กระบวนการเหล่านี้ทำให้เกิดการรับรู้วัฒนธรรมที่หลากหลาย การแลกเปลี่ยนความยุติธรรม รวมถึงเกิดการใช้ความคิดเกี่ยวกับความถูกต้องขึ้นอีกด้วย ในแนวคิดของฮอฟแมน นั้นแม้จะมองเหมือนกันกับโคลเบอร์กในเรื่องการรับรู้ความคิดคนรอบข้าง แต่เขาเน้นไปที่อารมณ์ความรู้สึกของคนอื่น การรับรู้ความรู้สึกของคนอื่นมากขึ้น จะทำให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรมเพิ่มขึ้นเช่นกัน

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมสนับสนุนสังคม
พฤติกรรมต่อต้านสังคม และการเข้าใจ
จริยธรรมแบบลึกซึ้ง ในส่วนนี้ประกอบด้วยเนื้อหาจากบทที่ 6 ถึงบทที่ 9 พฤติกรรมช่วยเหลือสังคม (Prosocial behavior) ได้กล่าวถึงตัวแปรที่สนับสนุนพฤติกรรมนี้ ซึ่งประกอบด้วย การได้รับประสบการณ์ในชีวิตที่ตนเองได้กระทำเพื่อความถูกต้องและเหตุผลที่ดี การได้รับตัวอย่างที่ดี การตกเดือนที่เหมาะสม จะช่วยให้เกิดการเติบโตทางจริยธรรมและจริยธรรมของบุคคล หากบุคคลนั้นมีลักษณะการเรียนรู้แบบการคิดแบบอิสระ

(Field-independent)¹ จะรับรู้จริยธรรมที่เข้าใจเกี่ยวกับตนเองเป็นอย่างดี และคุณลักษณะที่สำคัญที่สุด คือ ความเข้มแข็งของอีโก้ (Ego strength) ในการควบคุมอารมณ์เพื่อไปยังจุดมุ่งหมายได้ ในส่วนของเนื้อหาของพฤติกรรมต่อต้านสังคม (Antisocial behavior) ในบทที่ 7 และบทที่ 8 เป็นการทำความเข้าใจและการแก้ไขพฤติกรรมต่อต้านสังคม ว่าเป็นพฤติกรรมที่สามารถพบได้ในบุคคลชายขอบ และบุคคลที่มีความบกพร่องในการรับรู้ความคิดของสังคม ซึ่งปัญหานี้จะสามารถจำแนกออกได้อีก 3 ปัญหาประกอบด้วย 1) พัฒนาการทางจริยธรรมที่ช้า 2) ปัญหาความบกพร่องทางสติปัญญา และ 3) ปัญหาความบกพร่องของทักษะทางสังคม ปัจจัยปัญหาทั้ง 3 นี้คือสิ่งสำคัญซึ่งพบว่า ผู้ที่มีพฤติกรรมเช่นนี้จะมีตัวแปรเหล่านี้ต่ำอีกด้วย โดยการแก้ไขพฤติกรรมต่อต้านสังคม ในหนังสือเล่มนี้เน้นไปที่การพัฒนาปัจจัยทั้ง 3 ซึ่งเป็นปัจจัยที่

¹ แนวคิดนี้มองว่าผู้เรียนมีคุณลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน 2 แบบ คือ ลักษณะพึ่งพา (Field-dependent) และแบบอิสระ (Field-independent) ลักษณะแบบแรกคือผู้เรียนเมื่อเรียนรู้จะจดจำในภาพรวมและจดจำข้อมูลเหมือนกับที่เรียนรู้มา ไม่มีการจัดการกับข้อมูลและปรับโครงสร้าง ข้อมูล มีความสามารถในการเข้าสังคมกับผู้อื่นได้ดี และต้องการการรางวัลหรือคำชมเชยมากกว่าการความพึงพอใจของตนเองหรือมาตรฐานของตนเอง ส่วนประเภทหลังเมื่อได้รับข้อมูลข่าวสาร จะมีกระบวนการจัดการกับข้อมูลที่ได้รับมา เช่น จัดประเภทข้อมูลใหม่ เปรียบเทียบข้อมูล สร้างความเข้าใจของตนเอง มีความสามารถสูง ตัดสินใจด้วยตนเอง แต่จะมีความสามารถในการเข้าสังคมต่ำ ตอบสนองแต่สิ่งที่ตนเองพอใจหรือตามมาตรฐานของตนเอง (มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, ออนไลน์)

จะสามารถแก้ไขปัญหาพฤติกรรมต่อต้านสังคมได้ และในบทสุดท้ายจะเป็นการตั้งคำถามว่า การมีพัฒนาการทางจริยธรรมที่มีการเข้าใจแบบลึกซึ้ง (Deeper reality) ในปัจจุบันมีการอธิบายทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจริยธรรมไว้อย่างสมบูรณ์หรือยัง เพราะแม้แต่โคลเบอร์กเองยังมีแนวคิดของขั้นที่ 7 อยู่แม้จะไม่ใช่ที่แพร่หลายในแนวคิดนัก แต่ว่าในหนังสือเล่มนี้ได้ยกถึงการศึกษาภาวะใกล้ตายของผู้สูงอายุและผู้ป่วยมาเปรียบเทียบ เพื่อเป็นการสะท้อนให้เห็นว่ายังมีพัฒนาการทางจริยธรรมที่สูงขึ้นไปอีกเป็นจริยธรรมในระดับแบบลึกซึ้งและรับรู้ความคิดความรู้สึกแบบทุกภาคส่วน (Cosmic perspective) จากหลักฐานการศึกษาที่ยกมาสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องกับแนวคิดของโคลเบอร์ก จึงทำให้เราสามารถมองเห็นว่าพัฒนาการทางจริยธรรมนั้น เกิดขึ้นมาจากพัฒนาการทางร่างกาย และการรับเอาความคิด มุมมองของผู้อื่นเข้าไป ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความหมายทางจริยธรรมของบุคคล

ส่วนที่ 4 บทสรุป ในบทสุดท้ายนี้ ผู้เขียนได้ใช้แนวคิดของ โคลเบอร์ก ฮอฟแมน และไฮด์ท์ ในการอธิบายถึงการเติบโตของพัฒนาการจริยธรรม รวมถึงข้อวิพากษ์วิจารณ์ของ ไฮด์ท์ ความสำคัญของทฤษฎีของโคลเบอร์ก และฮอฟแมนที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในจริยธรรม รวมถึงการนำไปปรับใช้และประเมินผล

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ที่ผู้เขียนให้ความสำคัญคือ กระบวนการรับรู้ความคิดของสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการก่อให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรมขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดของ โคลเบอร์ก หรือของ ฮอฟแมน ต่างมีความเหมือนกันในแนวคิดนี้ รวมถึงผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องระหว่างการรับรู้ความคิดของสังคม ต่อพฤติกรรมช่วยเหลือสังคมว่ามีความเกี่ยวข้องอย่างไร เมื่อเทียบกับปัจจัยอื่นๆ รวมถึงความเกี่ยวข้องกับการต่อต้านสังคมของการรับรู้ความคิดของสังคมว่ามีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหอย่างไร นอกจากนั้นสิ่งที่ควรมีการเพิ่มเติมในเนื้อหาของหนังสือเพื่อตีพิมพ์ในครั้งต่อไป คือ รายละเอียดของแนวคิดของไฮด์ท์ เพื่ออธิบายว่าแนวคิดของเขาเป็นอย่างไร เพื่อที่จะแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าแนวคิดของเขานั้นสามารถส่งผลต่อแนวคิดพัฒนาการทางจริยธรรมที่ผ่านมาอย่างไร

รายการอ้างอิง

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. (2012, 3 กรกฎาคม)

รูปแบบการคิด (Cognitive style) และ

รูปแบบการเรียนรู้ (Learning style).

สืบค้นจาก

<http://library.vu.ac.th/km/?p=552>

ไฮด์ท์ โจนาทาน. (2556). *คิดต่างเพราะ*

สัญชาตญาณ. แปลโดย เกียรติศักดิ์ เจริญ

วงศ์ศักดิ์. กรุงเทพฯ: ชัดเชส มีเดีย จำกัด.

Gibbs, J. C. (2014). *Moral Development and Reality: Beyond the Theories of Kohlberg, Hoffman, and Haidt*. (3rd ed.). NY: Oxford University Press.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
ที่ลงเผยแพร่ในวารสารวิชาการคุณธรรมความดี
ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 กันยายน 2558

1. รองศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ นพรัถ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. โกศล มีคุณ
3. รองศาสตราจารย์ ดร. อรพินทร์ ชูชม
4. รองศาสตราจารย์ ดร. อังศิรินทร์ อินทรกำแหง
5. รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ
6. รองศาสตราจารย์ อมรา รอดดารา
7. รองศาสตราจารย์ วารินทร์ มาศกุล
8. ทันตแพทย์ ดร. สุพัฒชัย บุญประถัมภ์
9. ดร. ปาน กิมปี
10. ดร. ศราวุฒิ อารีย์
11. Dr. Kanu Mohan

หลักเกณฑ์การเขียนต้นฉบับลงพิมพ์ในวารสารวิชาการคุณธรรมความดี

เวลาเผยแพร่ เป็นวารสารที่เผยแพร่เป็นประจำทุกปีๆ ละ 1 ฉบับ โดยตีพิมพ์ในเดือนกันยายนของทุกปี เพื่อการเผยแพร่วิชาการแก่สังคม

สถานที่ติดต่อ บรรณารักษ์ โทร. 0-2644-9900 โทรสาร 0-2644-4901 หรือ
research@moralcenter.or.th
โทรศัพท์: 0-8911-48288
e-mail: kijtorntam@hotmail.com

เจ้าของวารสาร ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

มาตรฐานวารสาร

1. วารสารมีคุณภาพได้มาตรฐานผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (Thai Journal Citation Index Centre) กลุ่ม 2
2. วารสารอยู่ในระบบศูนย์ข้อมูลการวิจัยดิจิทัล (Digital Research Information Center (www.dric.nrct.go.th) ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) โดยทุกบทความจะมีตัวบ่งชี้ถาวรเพื่อการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศดิจิทัล (Digital Object Identifier: DOI) เช่นเดียวกับบทความในวารสารสากล
3. ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวารสารวิชาการกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่ สกว. สกอ. และศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal Citation Index Centre (TCI) กำหนด โดยมีเป้าหมายสู่การได้รับการคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล ASEAN Citation Index (ACI) ต่อไป ดังเช่น กองบรรณาธิการประกอบด้วยศาสตราจารย์ และผู้ทรงคุณวุฒิระดับปริญญาเอก มีผลงานวิจัยต่อเนื่อง ที่มาจากสถาบันภายนอกเป็นส่วนใหญ่และมาจากสถาบันภายในส่วนหนึ่ง และมีผู้อ่านหรือผู้ประเมินบทความ (Reviewer) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ทำงานวิจัยในสาขาและมีผลงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 2 คนโดยผู้อ่านไม่ทราบชื่อผู้เขียน และเป็นวารสารที่ออกตรงตามเวลาอย่างต่อเนื่อง

บทความที่จะลงตีพิมพ์ในวารสาร

1. เป็นบทความในกลุ่มสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในเชิงสหวิทยาการด้านคุณธรรมความดี ที่เน้นผลกระทบเชิงบวกที่มีต่อสังคมและพฤติกรรมของคนในวงกว้าง และต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน มิฉะนั้นถือว่าผิดจรรยาบรรณ
2. เป็นบทความวิจัย (Research articles) บทความวิชาการ (Articles) บทความปริทัศน์ (Review articles) หรือบทวิจารณ์หนังสือ (Book review)
3. เป็นบทความที่กลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิและให้การยอมรับอย่างน้อย 2 คน

4. ผู้เขียนต้องยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กองบรรณาธิการวารสารกำหนด และยินยอมให้บรรณาธิการแก้ไขความสมบูรณ์ของบทความได้ในขั้นสุดท้ายก่อนเผยแพร่

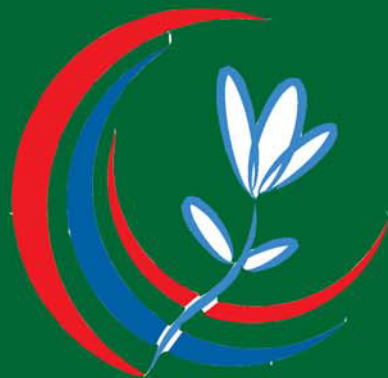
การเตรียมต้นฉบับ

1. บทความทุกบทความต้องมีชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนทุกคน บทคัดย่อ และคำสำคัญ ที่เป็นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. เชิงอรรถ (Footnote) ในหน้าแรกของบทความ ต้องระบุ ชนิดของบทความ แหล่งทุนสนับสนุน วิจัยตำแหน่งและที่ทำงานของผู้เขียนครบทุกคน รวมทั้ง e-mail address ของผู้เขียนคนแรก
3. การอ้างอิงให้ใช้ตามแนว เอพีเอ 6 (APA-American Psychological Association, 6th edition)
4. บทความที่ส่งมาให้พิจารณา ต้นฉบับพิมพ์ในกระดาษ A4 ในส่วนชื่อเรื่องและหัวข้อในบทความ พิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ตามแบบอักษร (ภาษาไทย) Cordia New 18 ตัวเข้ม ในส่วนเนื้อหาให้ใช้แบบอักษร (ภาษาไทย) Cordia New 16 ตัวปกติ โดยแบ่งเป็น 2 คอลัมน์ ในแต่ละคอลัมน์ให้ขีดขอบซ้ายขวา Abstract ใช้แบบอักษร Cordia New 16
5. บทความ รวบรวมรายการอ้างอิง และอื่นๆ ความยาวไม่เกิน 15-20 หน้า
6. บทความพิมพ์ด้วย Microsoft Word กรณีที่มีภาพประกอบจะต้องมีความชัดเจน
7. หัวข้อในบทความประกอบด้วย
 - ชื่อเรื่อง (Title) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมด้วยตำแหน่งวิชาการ ตำแหน่งงาน สถานที่ทำงาน และที่อยู่ติดต่อ
 - บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวอย่างละไม่เกิน 250 คำ โดยให้เขียนเป็นความเรียงต่อเนื่อง ไม่ควรเป็นข้อๆ
 - คำสำคัญ (Keyword) ได้บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - เนื้อหา ประกอบด้วยหลักสำคัญคือ บทนำที่กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ การทบทวนวรรณกรรมหรือแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิด การวิจัย สมมติฐาน วิธีดำเนินการวิจัย (กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ขั้นตอนดำเนินการวิจัย) ผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ กิตติกรรมประกาศ และรายการอ้างอิง

การส่งต้นฉบับ

ผู้สนใจสามารถส่งบทความที่พิมพ์ด้วย Microsoft Word และสำเนาด้วย PDF ส่งที่ <http://journal.moralcenter.or.th> หรือสอบถามข้อมูลที่บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุดา กิจธรรม โทรศัพท 0-8911-48288 หรือ เลขานุการกองบรรณาธิการ นางสาวพนิดา สัตถาฐชนะ และนางสาวกัญญา สุขประเสริฐ โทรศัพท 0-2644-9900 โทรสาร 0-2644-4901

วารสารวิชาการคุณธรรมความดีของศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
ตระหนักถึงความสำคัญของการเผยแพร่งานวิจัยที่มีความเที่ยงตรง
นำเสนอสิ่งที่เป็นความจริง สะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอย่าง
แท้จริง ให้ปรากฏสู่สาธารณชน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด
และมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณทางการวิจัยและวิชาการ
ที่เป็นมาตรฐาน ผู้ที่เผยแพร่ผลงานวิจัยและวิชาการในวารสารวิชาการ
คุณธรรมความดีจะต้องรับรองว่า ได้ปฏิบัติตามแนวทางที่ประกาศโดย
สภาวิจัยแห่งชาติว่าด้วย “จรรยาบรรณนักวิจัยและแนวทางปฏิบัติ
พ.ศ. 2541” ได้อย่างครบถ้วน

ศูนย์คุณธรรม
(องค์การมหาชน)

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
เลขที่ 69 อาคารวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล (CMMU) ชั้น 16-17
ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

www.moralcenter.or.th